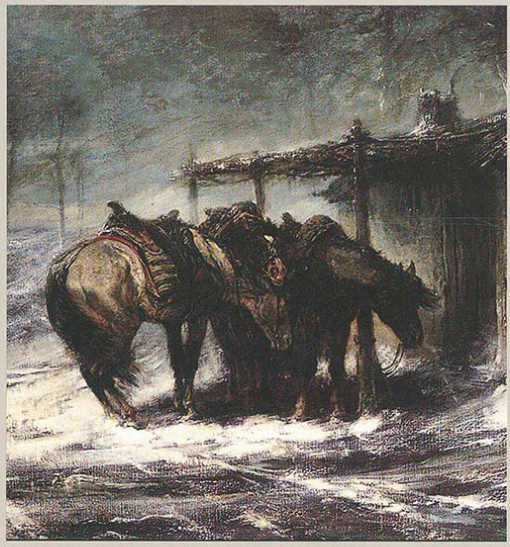
HEINRICH VON KLEIST

MICHAEL KOHLHAAS

ESKİ BİR VAKAYİNAMEDEN

Çeviri: BİLGE UĞURLAR - TÜRKİS NOYAN

can

Michael Kohlhaas, Heinrich von Kleist
© 2007, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2007
3. basım: Ocak 2015, İstanbul
Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Şebnem Sunar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Tasarım (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2
Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Özal Matbaası
Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39, Topkapı, İstanbul
Sertifika No: 26699

ISBN 978-975-07-0832-9

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 10758

HEINRICH VON KLEIST

MICHAEL KOHLHAAS

ESKİ BİR VAKAYİNAMEDEN

UZUN ÖYKÜ

Almanca aslından çevirenler

Bilge Uğurlar - Türkis Noyan

can

Heinrich von Kleist'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitabı:

Locarno Dilencisi, 1993

HEINRICH VON KLEIST, 1777'de Frankfurt an der Oder'de doğdu. İdealizme yöneldi, Kant'tan ve Rousseau'dan etkilendi. XIX. yüzyılın ilk büyük tiyatro yazarı sayılan Kleist, anlama yetisi, gerçeğin araştırılması, dış dünyanın saydam olmayışı konularındaki kaygılarını tiyatroda dile getirdi. 1803'te İsviçre'ye yaptığı bir gezi sırasında *Schroffenstein Ailesi* adlı dramını yazdı. Napoléon istilası sırasında, 1806'da Fransız yetkililerce casus olduğu gerekçesiyle tutuklandı. Serbest bırakıldıktan sonra "romantik" çevrelere girip çıkmaya başladı. *Kırık Testi* adlı yapıtını bu dönemde tamamladı, öykülerini de yine bu dönemde yazdı. Plautus ve Molière'e öykündüğü *Amphitryon* adlı komedisini 1807'de, *Penthesilea* ve *Das Kätchen von Heilbronn* (Heilbronn'lu Kötchen) adlı trajedilerini ise 1808'de kaleme aldı. Ülkesinin içinde bulunduğu zor durum, onu ilk yurtseverlik dramı olan *Herman Muharebesi*'ni yazmaya itti. Bunu aynı türde başka bir yapıt olan *Prens von Hamburg* izledi. Gerçekçi bir sanatın habercisi, çağının çok ilerisinde yapıtların yazarı olan Heinrich von Kleist, parasız pulsuz, hasta ve yılgınlık içinde 1811'de Berlin yakınlarındaki Wannsee'de intihar etti.

BİLGE UĞURLAR, 1964'te İstanbul'da doğdu. 1982'de İstanbul Erkek Lisesi'ni, 1989'da Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nü bitirdi. Rudolf Borchardt'ın *Gece Yatısı*, Peter Handke'nin *Don Juan*, Friedrich Schiller'in *Hayaletgören*, Franz Grillparzer'in *Fakir Çalgıcı*, *Sendomir Manastırı* adlı yapıtlarını Türkis Noyan'la birlikte çevirdi.

TÜRKİS NOYAN, 1929'da İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı'nı bitirdi. Stephan Gerlach'ın *Gerlach Seyahatnamesi*, Tobias Heinzelmann'ın *Osmanlı Karikatüründe Balkan Sorunu: 1908-1914* ve *Osmanlı'da Bir Köle: Brettenli Michael Haberer'in Anıları: 1585-1588*, çevirdiği yapıtlardan bazılarıdır.

On altıncı yüzyılın ortalarında Havel Nehri kıyılarında Michael Kohlhaas adında bir at taciri yaşıyordu. Bir taşra öğretmeninin oğlu olan Michael Kohlhaas, devrinin en dürüst ve haksever, aynı zamanda da en dehşetengiz insanlarından biriydi. Bu olağandışı adam, otuz yaşına kadar örnek bir vatandaş sayılabilirdi. Hâlâ onun adıyla anılan bir köyde, kendine ait çiftliğinde huzur içinde zanaatıyla geçiniyor, karısının ona armağan ettiği çocuklarını, Tanrı korkusuyla, çalışkanlık ve sadakat aşılayarak yetiştiriyordu; komşularının arasında yardımseverliğinden ya da hakkaniyetinden nasiplenmemiş bir kişi bile yoktu; kısacası, bir erdemi aşırıya vardırmasaydı, dünya onun hatırasını saygıyla anacaktı. Fakat adalet duygusu, onu haydut ve katil yaptı.

Michael Kohlhaas, günlerden bir gün, hepsi besili, pırıl pırıl parlayan genç atlardan oluşan sürüsü ile memleket dışına doğru yola koyulmuştu. Pazarlarda elde edeceğini umduğu kazançla neler yapabileceğini hesaplıyordu: Kâh iyi tüccarlar gibi yeni kazançlar peşine düşmeyi, kâh günün keyfini çıkarmayı düşünürken, Elbe Nehri kıyısına vardı ve Saksonya topraklarında, görkemli bir şövalye şatosunun yakınında, daha önce bu yol üzerinde hiç rastlamadığı ağaç kütüğünden bir sınır bariyeriyle kar-

şılaştı. O anda şiddetli bir yağmur da bastırdığından, atlarını hemen durdurup sınır bekçisini çağırdı. Az sonra asık bir suratla pencereden bakan bekçiden yolu açmasını istedi. Epey zaman sonra evinden çıkan bekçiye, "Hayrola?" diye sordu. "Hükümdarın verdiği bir imtiyaz," diye cevapladı diğeri ve ekledi: "Junker[1] Wenzel von Tronka'ya bahşedilmiş bir imtiyaz." "Yaa," dedi Kohlhaas, "demek asilzadenin adı Wenzel?" Ve ışıl ışıl parlayan mazgallarıyla bütün araziyi kuşbakışı gören şatoya baktı. "Buranın eski efendisi öldü mü?" "Felç geçirdi ve öldü," diye cevap verdi sınır bekçisi, bir yandan da bariyeri yukarıya doğru kaldırıyordu. "Hmm! Yazık!" diye karşılık verdi Kohlhaas. "İnsanların birbirleriyle dostluk etmesinden hoşlanan, elinden geldiğince ticarete destek olan, saygıdeğer yaşlı bir beyefendiydi. Evvelce, biraz ileride köye doğru giden yolda kısrağımın bacağı kırıldığı için yola taş döşetmişti. Neyse, borcum ne kadar?" diye sordu ve sınır bekçisinin istediği parayı rüzgârda dalgalanan paltosunun altından güçlükle çıkardı. "Evet, dostum," diye konuşmasına devam ederken, diğeri, "Hadi çabuk! Hadi çabuk!" diye mırıldanarak havanın kötülüğüne lanet ediyordu. "Bu kalas, ormanda ağaç olarak kalsaydı, çok daha iyi olurdu, hem benim hem de sizin için," diyerek parayı verdi ve yoluna devam etmek istedi. Fakat daha bariyerin hizasına kadar bile gelemeden, arkasındaki kuleden başka bir ses, "Olduğun yerde kal, At Taciri!" diye çınladı ve kâhyanın pencereyi şiddetle kapatıp kendisine doğru koştuğunu gördü. "Peki, şimdi ne var?" diye kendi kendine sordu Kohlhaas ve atları durdurdu. Kâhya hayli şişman vücudunun üzerine geçirdiği yeleğin düğmelerini ilikleyerek yanına geldi ve yağmurun şiddetine karşı yanlamasına

1. (Alm.) Toprak sahibi genç Alman soylusu; asilzade. (Ç.N.)

durarak geçiş belgesini göstermesini istedi. Kohlhaas, "Geçiş belgesi mi?" diye sordu ve biraz şaşırarak yanında böyle bir belge bulunmadığını, ancak efendilerinin istediği bu belgenin nasıl bir şey olduğu kendisine tarif edilirse, belki bir şekilde sağlayabileceğini söyledi. Kâhya, onu yan gözle süzerek hükümdarlık tarafından onaylı izin belgesi bulunmayan hiçbir at tacirinin atlarıyla sınırdan geçemeyeceğini bildirdi. At Taciri, hayatı boyunca tam on yedi defa elinde böyle bir belge olmadan bu sınırdan geçtiğini ve kendi zanaatına ilişkin bütün hükümdarlık yönetmeliklerini çok iyi bildiğini ileri sürdü; bunun herhalde bir yanlışlık olduğunu söyledi ve yolunun uzun olmasından ötürü burada daha fazla gereksiz yere alıkonulmamasını rica etti. Ancak kâhya, onun on sekizinci defa buradan geçmesine göz yumulmayacağını, bununla ilgili yakın zamanda yeni bir kararnamenin yayımlandığını ve şimdi ya parasını verip buradan geçiş belgesi almasını ya da geldiği yere geri dönmesi gerektiğini söyledi. Bu kanundışı baskılardan fena halde canı sıkılan At Taciri, kısa bir süre düşündükten sonra atından indi; onu bir uşağa teslim etti ve bu konuda Junker von Tronka ile bizzat kendisinin görüşeceğini söyledi. Şatoya doğru ilerledi; kâhya da tamahkâr paragözler ve bunlardan para sızdırmanın faydaları hakkında birtakım laflar ederek arkasından geliyordu; ikisi de birbirlerini baştan aşağı süzerek salona girdiler. O sırada Asilzade birkaç neşeli arkadaşıyla birlikte içki sofrasında eğleniyor, kaba bir esprinin neden olduğu sonu gelmeyen kahkahaları ortalığı çınlatıyordu. Kohlhaas şikâyetini bildirmek için Asilzade'ye doğru yaklaştı. Asilzade ne istediğini sordu; şövalyeler tanımadıkları bu adama bakarken gitgide seslerini kestiler; diğeri atlarla ilgili talebini anlatmaya başlar başlamaz, güruh halinde, "Atlar mı? Nerede?" diye bağrışarak atları görmek için pencereye doğru koştular. Tüyleri pırıl pırıl

parlayan at sürüsünü görünce, Asilzade'nin teklifi üzerine uçarcasına avluya indiler; yağmur dinmişti; şatonun kâhyası, vekilharç ve uşaklar atların etrafında toplanmış, hepsi birden hayvanları inceliyorlardı. Biri alnı akıtmalı doru atı övüyor, öbürü kestane donlu olanı beğeniyor, bir üçüncüsü sarı-siyah benekli alacayı okşuyordu; hepsi de atların tıpkı geyik gibi oldukları ve Saksonya'da bunlardan daha iyisinin yetiştirilemeyeceği fikrindeydi. Kohlhaas keyiflenerek atların onları sürecek şövalyelerden daha iyi olmadıklarını söylüyor ve onları satın almaları teklifinde bulunuyordu. Güçlü kuvvetli doru aygırı pek beğenen Asilzade, hayvanın fiyatını sordu; vekilharç da işe koşulan atların yetersiz olduklarını ileri sürerek bir çift kara yağız at alınmasını önerdi; ancak At Taciri fiyatı söyleyince, şövalyeler pahalı buldular. Asilzade, Kohlhaas atlara bu kadar yüksek bir değer biçiyorsa, Yuvarlak Masa Şövalyeleri'ne gidip Kral Arthur'u bulması gerekeceğini söyledi. Kohlhaas, kâhya ile vekilharcın birbirlerine kaş göz işaretleri yaparak atlara bakıp aralarında fısıldaştıklarını görünce, garip bir önseziyle, atları onlara satıp kurtulmanın fena olmayacağı sonucuna vardı. Asilzade'ye dönüp, "Efendim, bu atları altı ay önce yirmi beş altın guldene almıştım; verin otuz guldeni, hepsi sizin olsun!" dedi. Asilzade'nin yanında duran iki şövalye, lafı dolandırmadan atların bu değerde olabileceğini belirttiler; oysa Asilzade doru at için neyse de, kara yağızlar için para vermeye niyetinin olmadığını söyledi ve gitmeye hazırlandı. Bunun üzerine Kohlhaas, belki bir dahaki sefere, atlarıyla birlikte buradan tekrar geçtiğinde kendisiyle bir alışveriş yapabileceğini bildirdi; saygılarını sunarak vedalaştı ve yoluna devam etmek üzere atının yularını eline aldı. Tam o sırada şatonun kâhyası, kalabalığı yararak öne çıktı ve geçiş belgesi olmadan seyahat etmesine izin verilmeyeceğini söyledi. Kohlhaas Asilzade'ye dönüp tüm

kazancını tüketecek olan böyle bir uygulamanın gerçekten var olup olmadığını sordu. Asilzade oradan uzaklaşırken, sıkıntılı bir yüz ifadesiyle, "Evet, Kohlhaas, geçiş belgesi almak zorundasın. Kâhya ile konuş, ondan sonra yoluna devam edersin," diye karşılık verdi. Kohlhaas, atların başka bir memlekete götürülmesiyle ilgili yönetmeliklerin dışına çıkmak niyetinde olmadığını tekrar etti; geçiş belgesini Dresden'den geçerken Özel Evrak Kalemi'nden alacağına söz verdi ve böyle bir talepten haberi olmadığı için, sadece bu seferlik geçişine izin verilmesini rica etti. "O halde," diye Asilzade konuşmaya başladığında, hava da tekrar bozmuş, fırtına çıkmıştı; rüzgâr Asilzade'nin sıska kol ve bacaklarının arasından kuvvetlice esiyordu; "bırakın şu garibanı da gitsin," dedikten sonra, şövalyelere, "Hadi gelin!" diye seslendi ve arkasını dönüp şatoya doğru yürüdü. Kâhya, Asilzade'ye dönerek, Kohlhaas'ın geçiş belgesini alacağından emin olmak için, en azından bir rehin bırakmasını önerdi. Bunun üzerine Asilzade şatonun giriş kapısında tekrar durdu. Kohlhaas, kara yağız atları yüzünden rehin olarak ne kadar para ya da eşya bırakması gerektiğini sordu. Vekilharç, lafı ağzında geveleyerek bizzat kara yağızları bırakabileceğini söyledi. "Kuşkusuz," dedi şatonun kâhyası, "bu, amaca en uygun durum olur; geçiş belgesini alır almaz, istediği zaman hayvanlarını gelip alabilir." Böylesine utanmazca bir talep karşısında şaşkına dönen Kohlhaas, ceketinin eteklerini soğuktan titreyerek vücuduna saran Asilzade'ye, zaten bu atları satmak niyetiyle götürdüğünü söyledi. Buna rağmen, tam o anda şiddetli bir rüzgâr darbesiyle iri bir yağmur ve dolu kütlesi şatonun kapısına çarptığından, bu konuya bir son vermek için, Asilzade, "Eğer atları bırakmak istemiyorsa, o zaman atın şu adamı tekrar bariyerin ötesine!" diye bağırdı ve gitti. Bu zorbalık karşısında geri adım atması gerektiğini apaçık gören At Taciri,

yapacak başka bir şey kalmadığından, kendisinden isteneni kabul etmeye razı oldu; kara yağızların eyerlerini çözdü ve onları kâhyanın gösterdiği ahıra götürdü. Uşaklarından birini de atların yanında bıraktı; ona para vererek dönüşüne kadar hayvanlara göz kulak olmasını tembih etti ve geriye kalan atları yanına alarak at yetiştirmenin daha yeni yeni geliştiği Saksonya'da böyle bir kanunun çıkmış olmasına aklı tam yatmamış bir halde, Leipzig'deki panayıra doğru yola koyuldu.

Dresden'in dış mahallelerinden birinde birkaç ahırı bulunan evi sayesinde, Saksonya'daki daha küçük pazaryerlerine de hayvan götürerek ticaret yapabilen Kohlhaas, şehre varır varmaz hemen Özel Evrak Kalemi'ne gitti. Aralarında daha önceden tanıdıklarının da bulunduğu müşavirlerden, geçiş belgesi konusunun ilk başta kendisinin de aynen düşündüğü gibi masaldan ibaret olduğunu öğrendi. Durumdan rahatsız olan müşavirler, Kohlhaas'a, başvurusu üzerine, böyle bir belgenin gereksiz olduğuna dair yazılı bir belge verdiler. Kohlhaas, sıska Asilzade'nin neyi amaçladığını hâlâ tam olarak anlamadıysa da, bu maskaralığa gülmeden edemedi. Yanında getirdiği at sürüsünü birkaç hafta içinde iyi bir kârla sattı ve dünyanın genel sıkıntılarının dışında herhangi başka bir acı his duymaksızın, Tronka Prensi'nin şatosuna, Tronkenburg'a döndü. Elindeki belgeyi gösterdiği kâhya, At Taciri'nin, "Atları artık geriye alabilir miyim?" sorusuna, lafı fazla uzatmadan, aşağıya inip alabileceği cevabını verdi. Ancak Kohlhaas avludan geçtiği sırada hiç hoşuna gitmeyen bir haber aldı. Denildiğine göre, Tronkenburg'da bıraktığı uşağı, o gittikten birkaç gün sonra, uygunsuz davranışları yüzünden dayak yemiş ve oradan kovulmuştu. Kendisine bu haberi veren delikanlıya, uşağın ne yaptığını ve bu olaydan sonra atlara kimin baktığını sordu; delikanlı hiçbir şey bilmediğini söyledi ve içi kuşkuyla dolan

At Taciri'ne hayvanların durduğu ahırın kapısını açtı. Kohlhaas, besili, pırıl pırıl tüylü iki kara yağız atının yerine perişan halde bir çift sıska beygir bulunca, hayretler içinde kaldı; atların kemikleri, üstüne eşya asılabilecek kancaya dönmüş, tüyleri ve yeleleri, ne tımar ne de bakım gördüğünden, düğüm düğüm olmuştu; hayvanlar âleminde tam bir perişanlık tablosu! Kohlhaas, hareket etmeye mecali kalmamış atların ona doğru dönüp kişnemeleri üzerine, iyice hiddetlendi ve hayvanların başına ne geldiğini sordu. Yanında duran delikanlı, başlarına bir kaza gelmediğini, ayrıca onlar için ayrılan yemi yediklerini, ancak tam o sıralar hasat zamanı olduğu için, çekim hayvanının azlığı yüzünden biraz tarlada kullanıldıklarını söyledi. Kohlhaas, bu alçakça ve düzenbazca zorbalığa küfrettiyse de, acizlik duygusu içinde kinini bastırarak başka çaresi olmadığından, atlarını alıp bu haydut yuvasını terk etmeye hazırlanırken, konuşmaları uzaktan duyan şatonun kâhyası yanlarına geldi ve "Ne var, ne oluyor burada?" diye sordu. "Ne mi var?" diye Kohlhaas cevap verdi. "Kim Junker von Tronka ve adamlarına benim rehin olarak bıraktığım kara yağızlarımı tarlada çalıştırma iznini verdi? Bu yapılanlar insanca mı?" diye ekledi ve bitap beygirleri elindeki değneği dokundurarak hareket ettirmeyi denedi; kâhyaya kımıldamadıklarını gösterdi. Şatonun kâhyası, onu bir müddet mağrur bakışlarla süzdükten sonra konuşmaya başladı: "Şu küstaha bakın! Saygısız herifin beygirleri hâlâ hayatta diye Tanrı'ya şükretmesi gerekmez mi?" Ardından, "Uşak kaçıp gittikten sonra atları kim besleyecekti ki?" diye soran kâhya, atların kendilerine verilen yemin karşılığında tarlada çalıştırılmalarının haksızlık olmadığını söyledi ve konuşmasını bitirirken, burada gürültü çıksın istemediğini, aksi takdirde köpekleri çağırarak şato arazisinde huzuru sağlamayı bileceğini ekledi. At Taciri'nin kalbi yeleğinden fır-

layacakmış gibi çarpıyordu. İçinden şu aşağılık yağ tulumunu çamur ve pisliğin içine atıp ayağıyla da bakır rengi suratına basmak geliyordu. Gene de altın terazisi ayarındaki adalet duygusu hâlâ tereddütteydi; vicdanının kürsüsü önünde henüz hasmına bir suç yükleyip yüklememek konusunda emin değildi; onur kırıcı sözleri yutup atlara doğru yaklaştı; olan biteni sakin bir şekilde zihninde yeniden canlandırırken, bir yandan da onların yelelerini düzeltiyordu. Alçak sesle, uşağın hangi hatasından dolayı şatodan uzaklaştırıldığını sordu. Şatonun kâhyası cevap verdi: "Edepsiz, avluda dik kafalılık taslamaya başladı da ondan! Atların başka bir ahıra taşınması gerekiyordu, buna karşı koydu ve Tronkenburg'a gelen iki genç asilzadenin atlarının, kendi beygirleri yüzünden geceyi dışarıda, sokakta geçirmelerini istedi!" Kohlhaas, o anda uşağı orada olsa ve onun ifadesiyle şu koca göbekli kâhyanın ifadesini karşılaştırabilseydi, atların ederini feda etmeye hazırdı. Hâlâ olduğu yerde duruyor, atların birbirine dolaşmış perçemlerini eliyle tarıyor ve bu durumda ne yapması gerektiğini derin derin düşünüyordu. Tam o sırada olayların akışı birdenbire değişti; tavşan avından dönen Junker Wenzel von Tronka, bir grup şövalye, uşak ve köpekle birlikte, hızla şatonun önündeki meydana girdi. Kâhya, Asilzade'nin orada ne olup bittiği sorusuna öne atılıp cevap verirken, bir yandan köpekler yabancı gördüklerine ulur gibi havlıyor, diğer yandan şövalyeler köpekleri susturmak için uğraşıyorlardı. O arada kâhya da olayı çarpıtarak Asilzade'ye At Taciri'nin kara yağızları biraz kullanıldı diye kafa tuttuğunu anlattı. Alaycı kahkahalarla, Kohlhaas'ın bu hayvanların kendininkiler olduğunu kabul etmeye yanaşmadığını söyledi. Kohlhaas haykırarak, "Bunlar benim atlarım değil, saygıdeğer efendim! Bunlar otuz altın gulden değerindeki atlar değil! Ben besili ve sağlıklı atlarımı geriye istiyorum!" dedi. O sırada

yüzü hafifçe sararan Asilzade, atından indi ve "Eğer gö... her...[1] atları geri almak istemiyorsa, burada bırakabilir," dedi. Ardından "Günther, buraya gel!" diye seslendi. "Hans! Gelin hepiniz!" Bir yandan da eliyle pantolonundaki tozları silkeliyordu; şövalyelerle beraber şatonun giriş kapısının altına kadar geldiğinde, "Şarap da getirin!" diye bir daha seslendi, sonra içeri girdi. Kohlhaas, atları bu halde Kohlhaasenbrück'teki ahırına götürmektense, derilerini yüzdürüp leşlerini çukura attırmayı yeğleyeceğini söyledi. Artık beygirleri için kederlenmeye bir son verip onları bulundukları yerde bırakarak doru atına atladı ve hakkını almayı bileceğini vurgulayarak oradan uzaklaştı.

Alelacele Dresden'e doğru yola koyulduğu sırada, aklına uşağı ve şatodakilerin onun hakkındaki şikâyetleri takılı olduğundan, atını gayet yavaş adımlarla sürüyordu ve daha ancak bin adım gitmişken, atını döndürdü ve akıllıca ve adil bir hareket olacağına inandığı için, uşağın ilk ağızdan ifadesini dinlemek üzere, yönünü Kohlhaasenbrück'e doğru çevirdi. Dünyanın bozuk düzeninin farkında olan haklı bir duygu, onu gördüğü bunca hakarete rağmen, bu işte gerçekten kâhyanın iddia ettiği gibi uşağın herhangi bir suçu varsa, atlarının kaybını bunun adil bir sonucu olarak kabullenip üzüntüsünü dindirmeye yöneltiyordu. Buna karşılık içindeki yine aynı derecede sağlam bir duygu –üstelik yola devam ettikçe ve uğradığı her yerde Tronkenburg'dan geçen yolculara her gün yapılan haksızlıkları işittikçe, giderek daha derinlere kök salan bir duygu–, bütün bu mesele göründüğü gibi bir danışıklı dövüşten ibaretse, var gücüyle yerine getirmesi gereken bir yükümlülük olarak, işittiği hakaretlerden ötürü kendisinden özür dilenmesini ve diğer vatan-

1. Özgün metinde H... A... olarak geçen bu kaba küfür, Hans Arsch veya Herr Arsch'ın baş harfleridir; göt herif anlamına gelir. (Ç.N.)

daşların da ileride böyle bir olayla karşılaşmamaları için güvence sağlanmasını öğütlüyordu.

Kohlhaas, çiftliğine varır varmaz, sadık karısı Lisbeth'i kucaklayıp sevinç içinde dizlerine sarılan çocuklarını öptükten sonra, ilk olarak başuşağı Herse'yi sordu: Ondan bir haber almışlar mıydı? Lisbeth, "Evet, sevgili Michael," dedi, "zavallı Herse! Bu talihsiz insan, buraya on beş gün kadar önce, feci şekilde dayak yemiş olarak döndü; öylesine dövülmüştü ki, doğru düzgün nefes bile alamıyordu. Onu doğruca yatağa yatırdığımızda, durmadan kan tükürüyordu. Israrla sorduğumuz sorular karşısında anlattığı hikâyeye hiç kimse bir anlam veremedi. Sınırdan atları geçirmenize izin verilmediği için, senin kendisini atlarla birlikte Tronkenburg Şatosu'nda bıraktığını, orada en aşağılık, kötü hareketlere maruz kalıp şatodan kovulduğunu ve oradan ayrılırken, atları beraberinde götürmesine izin verilmediğini anlattı." "Yaa?" dedi Kohlhaas, bir yandan da paltosunu çıkarıyordu. "Artık iyileşti mi bari?" "Kan tükürmeye devam ediyor," diye cevap verdi Lisbeth, "ama yine de az çok iyileşti sayılır. Sen geri dönünceye kadar atlara bakması için Tronkenburg'a hemen bir uşak göndermek istedim. Çünkü bize karşı daima dürüst ve hiç kimsenin olmadığı kadar sadık olan Herse'nin, bunca delille de sabitlenen ifadesinden kuşku duymak ve atları başka bir şekilde kaybetmiş olduğuna inanmak, aklımın ucundan bile geçmedi. Herse, hiç kimseyi bu haydut yuvasına göndermemem ve eğer birini bu uğurda feda etmeyi istemiyorsam, hayvanlardan vazgeçmem için yalvardı." "Hâlâ yatakta mı?" diye sordu Kohlhaas, bir yandan da boyunbağını çözüyordu. "Ayağa kalktı," diye cevapladı Lisbeth, "birkaç günden beri çiftlikte yavaş yavaş gezinmeye başladı." "Neyse, kendin de göreceksin," diye devam etti; "anlattıklarımın hepsi doğru ve bu olay son zamanlarda Tronkenburg'da

yabancılara karşı işlenen suçlardan sadece biri." "Bunu önce araştırmam gerekir," dedi Kohlhaas. Sonra, "Eğer ayaktaysa, çağır da yanıma gelsin, Lisbeth!" diyerek koltuğa oturdu. Onun sakin tavrına sevinen karısı, gidip uşağı getirdi.

Lisbeth'le uşak, daha odadan içeriye girerlerken, Kohlhaas, "Tronkenburg'da ne yaptın?" diye sordu ve ekledi: "Senden hiç memnun değilim." Bu sözler karşısında soluk yüzü hafifçe kızaran uşak, bir süre suskun kaldıktan sonra, "Haklısınız, efendim!" dedi; "çünkü kovulduğum haydut yuvasını ateşe vermek için, Tanrı'nın izniyle yanımda taşıdığım kükürtlü fitili içeriden bir bebek ağlaması duyunca Elbe Nehri'ne attım ve, 'Burayı benim yerime Tanrı'nın yıldırımı yok etsin!' diye düşündüm." Kohlhaas hayretle sordu: "Tronkenburg'dan kovulacak ne yaptın ki?" Bunun üzerine Herse, "Kötü bir oyun oynadılar, efendim," dedi; bu arada alnındaki terleri sildi ve ekledi: "Olan oldu, artık değiştirmek imkânsız. Ben atların tarlada heba olup gitmelerini istemiyordum ve onlara hayvanların henüz genç olduklarını ve daha hiçbir işe koşulmadıklarını söyledim." Kohlhaas, hayretini gizlemeye çalışarak onun tam da gerçeği söylememiş olduğunu, çünkü bu hayvanların geçen ilkbaharın başında biraz da olsa işe koşulduklarını hatırlattı. "Ayrıca," diye sözlerine devam etti, "bir bakıma misafir edildiğin şatoda, mahsul acilen içeri taşınması gerektiğinde, atların bir-iki defa tarlaya koşulmasına ses çıkarmayabilirdin." "Ben de öyle yaptım zaten, efendim," diye söze başladı Herse. "Yüzlerinden sıkıntıda olduklarını anlayınca, ben de kara yağızların hayatına mal olmaz ya, diye düşündüm. Üçüncü gün öğleden önce atları koştum ve üç araba mahsulü içeriye taşıdım." Kalbi yerinden fırlayacakmış gibi çarpan Kohlhaas, gözlerini yere indirerek, "Bundan bana hiç bahseden olmadı, Herse!" dedi. Herse, bunun aynen böy-

le olduğunu doğruladı. "Benim aksilenmemin nedenine gelince; atlar öğleyin hiçbir şey yemediklerinden, onları bir kez daha tarlaya sürmek istemedim ve de hayvanlara bedava ot verip sizin bana yem giderleri için bıraktığınız parayı cebe indirmemi öneren kâhya ve vekilharca, asla böyle bir şey yapamayacağımı söyledim; sonra arkamı dönüp oradan uzaklaştım." "Herhalde bu aksilenme yüzünden Tronkenburg'dan kovulmadın," dedi Kohlhaas. "Tanrı korusun," diye bağırdı uşak, "hiç önemi olmayan bir kabahat yüzünden! Çünkü Tronkenburg'a gelen iki şövalyenin atları akşamüzeri ahıra götürüldü; benimkilerse ahırın kapısına bağlandı. Şövalyelerin atlarını bizzat kendisi ahıra çeken kâhyanın elinden kara yağızları alıp ona bu durumda bizim atların nerede kalacaklarını sorduğumda, bana çıta ve tahta parçalarından şatonun duvarına bitişik olarak yapılmış bir domuz ahırını işaret etti." "Demek istediğin," diye Kohlhaas uşağın sözünü kesti, "bu yer atların kalabilmesi için o kadar kötü bir durumdaydı ki, tavladan çok domuz ahırına benziyordu, öyle değil mi?" "Bu bir domuz ahırıydı, efendim," diye cevapladı Herse, "düpedüz, gerçek bir domuz ahırı; domuzlar içeri girip çıkıyorlardı ve ben içeride dik olarak ayakta bile duramıyordum." Kohlhaas, "Belki de kara yağızları koyacakları başka bir yer yoktu," dedi ve ekledi: "Tabii, bir ölçüde, şövalyelerin atlarına öncelik tanımak gerekir." "Yer kısıtlıydı," diye cevap verdi uşak, sesini biraz alçaltarak, "şatoda o sırada yedi şövalye kalıyordu. Siz olsaydınız, belki atları yan yana biraz sıkıştırarak bir arada durmalarını sağlayabilirdiniz. Ben köyde bir ahır kiralamak istiyorum deyince, kâhya sözümü keserek atları gözünün önünde tutmak zorunda olduğunu ve onları asla şatonun dışına çıkarmaya kalkışmamamı söyledi." "Peki!" dedi Kohlhaas, "bunun üzerine sen ne yaptın?" "Vekilharç bu iki misafirin sadece bir gece kalacaklarını,

sabahleyin yollarına devam edeceklerini söyleyince, ben de atları domuz ahırına yerleştirdim. Ama ertesi gün, vekilharcın dediği olmadı; üç gün sonra ise, şövalyelerin birkaç hafta daha şatoda kalacakları belli oldu." "Sonunda domuz ahırı da, sana ilk gün başını soktuğundaki kadar kötü gelmemiştir, Herse!" dedi Kohlhaas. "Orası doğru," diye cevapladı diğeri. "İçerisini biraz süpürünce, idare etti. Hizmetçi kıza biraz para verdim; domuzları başka bir yere götürdü. Ertesi gün, ortalık ağarırken tavandaki tahtaları çıtalarından ayırıp akşamları tekrar yerine takarak orayı atların ayakta durabilmelerini sağlayacak şekilde düzenledim. Böylece başlarını kazlar gibi çatıdan dışarıya uzatıp Kohlhaasenbrück'e ya da nereye isterlerse döndürerek bakabiliyorlardı." "Peki o zaman," diye Kohlhaas sordu, "Tanrı aşkına, seni neden kovdular?" "Efendim, size söylüyorum işte," diye uşak konuşmasına devam etti, "çünkü benden kurtulmak istiyorlardı. Çünkü ben orada kaldığım sürece, atlara bir zarar veremeyeceklerdi. Avluda, uşakların odasında, kısaca, her yerde bana surat asıyorlardı; ben şunların çenelerini kökünden kırayım diye düşünürken, onlar hiç yoktan olay çıkarıp beni şatodan attılar." "Peki, ya sebep?" diye bağırdı Kohlhaas, "yine de ortada bir sebep olmalı!" "Ona ne şüphe," diye Herse cevap verdi, "üstelik en haklısından. Domuz ahırında geçirdiğim ikinci günün akşamında, içeride çok kirlenmiş olan atları, nehrin at yıkamak için uygun olan sığ yerine kadar götürmek istedim. Şatonun ana kapısına henüz varmıştım ki, nehir tarafına sapacağım sırada, kâhya ve vekilharcın, uşaklarla birlikte ellerinde sopalar, yanlarında köpekler, uşakların odasından fırlayıp peşimden koştuklarını ve 'Tutun şu serseriyi! Tutun şu namussuzu!' diye bağırdıklarını duydum; delirmiş gibiydiler. Kapıdaki bekçi yolumu kesti; ben ona ve üzerime çullanan kudurmuş kalabalığa, 'Gene ne oluyor?' diye sorunca,

kâhya, 'Ne mi oluyor?' dedi ve her iki kara yağızımın da yularına yapıştı. 'Atlarla nereye gidiyorsun böyle?' diye sordu ve beni göğsümden sıkıca tuttu. 'Nereye mi gidiyorum? Allah kahretsin! Atları yıkamaya götürüyorum. Aklına gelen şey, yoksa benim...' 'Yıkamaya ha?' diye bağırdı kâhya, 'Seni serseri seni, ben şimdi sana Kohlhaasenbrück yolunda yüzmeyi öğretirim!' dedi ve o sırada bacağımdan yakalayan vekilharçla birlikte sinsice beni attan aşağı çektiler; kendimi boylu boyunca çamurun içinde buldum. 'Katil! Alçak!' diye bağırdım. 'Koşum takımlarıyla çullar, benim de bir bohça çamaşırım ahırda duruyor.' Ona rağmen, vekilharç atları oradan uzaklaştırırken, kâhya ve uşaklar, beni tekmeleyerek sopa ve kırbaçlarıyla üzerime saldırdılar; sonunda yarı ölü bir halde şatonun kapısının dışında yere serildim. 'Haydut köpekler! Atlarımı nereye götürüyorsunuz?' diyerek doğrulmaya çalıştığımda, kâhya, 'Defol şatodan!' diye haykırdı. 'Kaiser tut, Jäger yakala, tut Spitz!' sesleri çınladı ve bir düzineden fazla köpek üzerime çullandı. Ben de çitten bir tahta kopardım, çıta mıydı neydi bilmiyorum, onunla üç köpeği yere serdim; ancak etlerim fena halde parçalandığından, can acısıyla kaderime teslim oldum; derken bir düdük sesi duyuldu, köpekler avluya döndüler, kapının kanatları kapandı, sürgüsü çekildi ve ben baygın bir halde sokağın ortasında yığıldım." Kohlhaas, yüzünün rengi uçmuş, zoraki bir muziplikle, "Sen de oradan kaçıp kurtulmak istememiş miydin, Herse?" dedi ve uşak kıpkırmızı kesilerek yere bakınca, "İtiraf et," diyerek konuşmasına devam etti. "Domuz ahırı hiç hoşuna gitmedi; Kohlhaasenbrück'teki ahır çok daha iyiydi diye düşünmüşsündür." "Allah kahretsin!" diye bağırdı Herse. "Hadi diyelim, koşum takımlarıyla çulları ve de bir bohça çamaşırımı bilerek domuz ahırında bıraktım. Peki kırmızı ipek boyunbağına sarıp yemliğin arkasına sakladığım üç

altın guldeni yanıma almaz mıydım? Lanet olsun! Madem siz böyle söylüyorsunuz, keşke nehre attığım kükürtlü fitil elimde olsaydı da, şimdi ateşleyebilseydim!" "Peki, peki!" dedi At Taciri. "Kötü anlamda söylemedim! Dediklerinin hepsine, bak işte, harfi harfine inanıyorum; kutsal bildiğim her şey üzerine yemin ederim. Benim hizmetimdeyken sana daha iyi koşullar sağlayamadığım için üzgünüm. Haydi Herse, git yatağına yat; bir şişe şarap getirsinler ve teselli bul. Sana yapılan haksızlığın bedelini ödeteceğim!" Böyle diyerek ayağa kalktı; başuşağın domuz ahırında bıraktığı eşyaların dökümünü çıkardı; tek tek değerlerini belirledi; tedavi masraflarının ne kadar tutacağını sordu; uşağının elini bir kez daha sıktıktan sonra onu uğurladı.

Bunun üzerine karısı Lisbeth'e olayların tüm akışını ve içyüzünü anlattı; yasal yollardan hakkını aramaya kesin kararlı olduğunu açıkladı ve karısının da onun bu niyetini bütün kalbiyle desteklediğini görmenin sevincini duydu. Çünkü karısı, belki ondan daha az tahammüllü başka yolcuların da bu şatodan geçebileceklerini, bu gibi yolsuzlukların önünü almanın Tanrı'ya karşı da bir hizmet sayılacağını ve davanın yürütülmesi için gereken tüm giderleri kendisinin karşılamak istediğini bildirdi. Kohlhaas, karısına ne denli mert bir kadın olduğunu söyledi; o gün ve ertesi günü karısı ve çocuklarının yanında neşe içinde geçirdi; işlerini yoluna koyar koymaz, mahkemeye şikâyet başvurusu yapmak üzere Dresden'e hareket etti.

Orada daha önceden tanıdığı bir hukukçunun yardımıyla bir dava dilekçesi düzenledi. Dilekçesinde, Junker Wenzel von Tronka tarafından kendisine ve uşağı Herse'ye karşı işlenen haksızlığı tüm ayrıntılarıyla anlattıktan sonra, bu kişinin kanuna uygun olarak cezalandırılmasını, atlarının eski durumlarına döndürülmelerini, kendisinin ve uşağının uğradığı zararın tazminini talep

etti. Gerçekten de hukuki mesele gayet açıktı. Atların kanuna aykırı bir şekilde alıkonulmaları, diğer olaylara da belirleyici bir ışık tutuyordu; hatta atların tesadüfen hastalandıkları düşünülecek olsa bile, At Taciri'nin onları sağlıklı bir halde geri istemesi hakkıydı. Ayrıca Kohlhaas başkentte gezinirken, davasını hararetle destekleme sözü veren birçok dostunun da eksik olmadığını gördü; yaptığı geniş çaplı at ticareti sayesinde, memleketin önde gelen kişileriyle tanışıklığı olmuş, alışveriş sırasındaki dürüstlüğü bu kişilerin kendisine karşı iyi niyet beslemelerini sağlamıştı. Saygın bir kişi olan avukatıyla birlikte birçok kez neşe içinde yemek yedi; ona dava giderleri için biraz para bıraktı; birkaç hafta sonra, davasının iyi sonuçlanacağına dair avukatın güvence vermesi üzerine, Kohlhaasenbrück'e, karısı Lisbeth'in yanına döndü. Böylece aylar geçti; yılın bitmesine pek bir şey kalmadığı halde, açtığı davanın karara bağlanması şöyle dursun, gidişatı hakkında bile Saksonya'dan hiçbir açıklama alamamıştı. Mahkemeye üst üste birkaç dilekçe gönderdikten sonra, davavekiline özel bir mektup yazıp böylesine büyük bir gecikmeye neyin yol açtığını sordu ve aldığı cevaptan, şikâyet başvurusunun "yüksek yerden" gelen bir emir üzerine Dresden Mahkemesi tarafından reddedildiğini öğrendi. At Taciri'nin bu durumu yadırgadığını belirten ve nedenini soran mektubuna karşılık olarak avukatı, Junker Wenzel von Tronka'nın Hükümdar'ın yakın çevresinden Hinz ve Kunz von Tronka adında, biri Hükümdar'ın sakisi, diğeri de mabeyincisi olan iki genç asilzadeyle akraba olduğunu bildirdi. Ayrıca avukatı, şu durumda mahkemede daha fazla zorluk yaşamadan, Tronkenburg'da bulunan atlarını ele geçirmeye bakmasını öğütlüyor ve üstü kapalı olarak, şu anda başkentte olan Junker Wenzel von Tronka'nın da atları teslim etmeleri için adamlarına talimat verdiğini belirtip eğer bununla

yetinmeyi düşünmüyorsa, o zaman en azından bundan sonra bu davada kendisinin vekâletten affını rica ederek mektubunu bitiriyordu.

Kohlhaas bu sırada Brandenburg'daydı. Kentin valisi Heinrich von Geusau –Kohlhaasenbrück de onun yönetim bölgesindeydi– tam o günlerde, kente tahsis edilen yüksek miktarda bir fonla, hasta ve fakirlerin yararına çeşitli kuruluşların açılmasıyla uğraşıyordu. Von Geusau, özellikle civar köylerden birinin yakınlarındaki şifalı olduğu sanılan, ama ileride umutları boşa çıkaran bir madensuyu kaynağını, söz verdiği gibi, hastaların faydalanabileceği bir yer haline getirmeye çalışıyordu. Kohlhaas, sarayla yaptığı birtakım alışverişlerden ötürü Vali'yle tanışıklığı olduğundan, Tronkenburg'da yaşadığı o feci günden beri nefes aldıkça göğsü sıkışan başuşağı Herse'yi bir kez de bu çatı ve çitle donatılmış küçük şifalı kaynağın etkisini denemesi için buraya getirmişti. Kohlhaas, Herse'yi içine yatırdığı küvetin başında dururken, o sırada birtakım emirler vermek üzere orada bulunan Vali'yle karşılaştı ve tesadüfen tam o anda da karısının özel bir ulakla gönderdiği, Dresden'deki avukatından gelen o sarsıcı mektubu aldı. O sırada doktorla konuşmakta olan Vali, Kohlhaas'ın mektubu açıp okuduktan sonra, gözünden bir damla yaş aktığını fark ettiğinden, yanına yaklaşarak dostça ve içtenlikle başına ne tür bir felaketin geldiğini sordu. At Taciri cevap vermeksizin elindeki mektubu Vali'ye uzattı. Bu mektuptan, Tronkenburg'da ona yapılan iğrenç haksızlığı ve bunun sonucu olarak Herse'nin belki de tüm yaşamı boyunca hasta kalacağını öğrenen bu saygıdeğer adam, Kohlhaas'ın sırtını sıvazlayıp cesaretini kaybetmemesini, uğradığı zararın tazmin edilmesi için kendisine destek vereceğini söyledi. Kohlhaas, Vali'nin emrine uyarak akşamleyin saraya geldiğinde, Vali ona bir an önce Brandenburg Elektörü'ne hita-

ben olayı kısaca anlatan bir dilekçe yazmasını, buna avukatın mektubunu eklemesini ve Saksonya topraklarında maruz kaldığı bu zorbalığa karşı hükümdarlık tarafından haklarının korunmasını talep etmesini öğütledi. Kohlhaas'a, dilekçesini elindeki başka bir paketle beraber Brandenburg Elektörü'ne teslim edeceğine, onun da bir aksilik olmazsa, bunu mutlaka Saksonya Elektörü'ne ulaştıracağına söz verdi; Asilzade'nin ve akrabalarının bütün entrikalarına karşın, Dresden Mahkemesi'nde adaletin yerini bulması için bundan başka bir girişimde bulunmaya da gerek olmadığını sözlerine ekledi. Kohlhaas, büyük bir sevinç içinde Vali'ye hayırseverliğinin bu yeni kanıtından ötürü içtenlikle teşekkür etti; Dresden'de girişimlerde bulunmak yerine, şikâyet başvurusunu doğrudan Berlin'de yapmamış olmaktan dolayı duyduğu üzüntüyü dile getirdi ve itiraz dilekçesini, şehrin mahkeme kaleminde usulüne uygun olarak düzenleyip Vali'ye ilettikten sonra, bu sorunun halledileceğine dair öncekinden daha büyük bir rahatlık içinde Kohlhaasenbrück'e döndü. Fakat daha birkaç hafta geçmeden, bir iş için Vali'nin Potsdam'a gönderdiği bir hâkimden aldığı haber içini üzüntü ve endişeyle doldurdu: Elektör, dilekçeyi şansölyesi Kont Kallheim'a iletmiş, ancak Kont, yapılması gerektiği gibi doğrudan doğruya Dresden Sarayı'ndan suçun araştırılmasını ve cezalandırılmasını isteyeceği yerde, şimdilik Junker von Tronka'dan daha detaylı bilgi alınmasına karar vermişti. Kohlhaas'ın evinin önünde arabasını durdurup ona bu açıklamayı yapmak üzere talimat aldığı anlaşılan hâkim, At Taciri'nin acı içinde, "Buna neden gerek duydular?" sorusuna tatmin edici bir cevap veremedi. Ancak Vali'nin ona sabırlı olmasını öğütlediğini sözlerine ekledi ve hareketleriyle yoluna devam etmek zorunda olduğunu belli etti. Bu kısa konuşmanın tam sonuna gelmişken, hâkimin ağzından

kaçırdığı bir-iki sözden At Taciri Kont Kallheim'ın Tronka ailesiyle hısım olduğunu öğrendi. Artık ne at yetiştirmekten ne evden ne de çiftlikten, hatta karısı ve çocuklarından bile haz duymaz olan Kohlhaas, gelecekte sıkıntılı olaylar yaşayacağının önsezisi içinde ertesi ayı geçirdi; tam beklediği gibi, bir ay sonra kaplıcadan oldukça fayda gören Herse, elinde Vali'nin yazdığı bir mektup ve ilişiğinde uzun bir resmî yazıyla Brandenburg'dan döndü. Vali mektubunda, davasında ona hiçbir yardımı dokunamadığı için üzgün olduğunu belirtip ekte şansölyeliğin resmî kararını gönderdiğini bildirdikten sonra, Tronkenburg'da bıraktığı atlarını gidip almasını ve bu meseleyi fazla kurcalamamasını öğütlüyordu. Karar metninde, "Kohlhaas'ın Dresden Mahkemesi'nin raporuna göre, nedensiz yere sorun çıkaran kavgacı bir adam olduğu, atlarını bıraktığı Asilzade'nin o hayvanları kesinlikle elinde tutmak istemediği, dilerse şatoya birini gönderip onları aldırabileceği ya da en azından Asilzade'yi atların nereye gönderileceği konusunda haberdar etmesinin yerinde olacağı" bildirildikten sonra, ayrıca "şansölyeliği hiçbir koşulda bu tür boşu boşuna uğraştıran işlerle ve gereksiz atışmalarla rahatsız etmemesi" isteniyordu. Kohlhaas için mesele yalnızca atları değildi –onların yerinde bir çift köpek de olsa, aynı acıyı duyardı–, Kohlhaas bu mektubu alınca öfkeden köpürdü. Avluda ne zaman bir ses duysa, her seferinde yüreğini burkan, sıkıntı verici bir bekleyişle ana giriş kapısına doğru bakıyor; acaba genç Asilzade'nin adamları kapıda beliriverir de, iyice zayıflamış, perişan haldeki atlarını, belki de bir özür mektubuyla birlikte geri getirirler mi diye ümitleniyordu; yaşam boyu en iyi biçimde gelişmiş olan ruhu, ancak duygularına tam anlamıyla hitap eden böyle bir olay gerçekleşirse tatmin olabilecekti. Fakat kısa bir süre sonra, o yoldan geçmiş olan bir tanıdıktan, Tronken-

burg'daki cılız atlarının Asilzade'nin diğer atlarıyla beraber hâlâ tarlada çalıştırıldıklarını öğrendi ve dünyayı böylesine korkunç bir bozuk düzenin içinde görmekten duyduğu acının ortasından, kendi bağrında düzenin oluştuğunu hissetmenin memnuniyeti bir kıvılcım gibi fışkırarak tepesinde çaktı. Kohlhaas, arazisine sınırı olan toprakları satın alarak mal varlığını genişletmeyi uzun zamandır planlayan komşularından bir memuru evine davet etti ve görüşmeye başlar başlamaz, sahibi olduğu bütün mallar için, yani Brandenburg'daki ve Saksonya'daki evi ve çiftliği için, götürü usulüyle, taşınır ya da taşınmaz mallarının tamamına ne kadar para vereceğini sordu. Karısı Lisbeth bu sözler karşısında bembeyaz kesildi. Arkasına dönüp yerde oyun oynayan en küçük çocuğunu kucağına aldı; ölümü tasvir eden bir bakışla, gerdanlığıyla oynayan oğlunun kırmızı yanaklarının yanından At Taciri'ne ve onun elinde tuttuğu kâğıda göz attı. Memur, Kohlhaas'ı yadırgar bir şekilde süzerek onu böyle birdenbire bu denli garip düşüncelere iten şeyin ne olduğunu sordu. Kohlhaas zoraki bir neşeyle, Havel Nehri kıyısındaki çiftliğini satma fikrinin çok da yeni olmadığını, daha önce de buranın satışıyla ilgili birçok kez karşılıklı pazarlık yaptıklarını, Dresden'in dış mahallesindeki evinin ise bununla kıyaslandığında üstünde uzun uzadıya düşünmeye değmeyecek ilave bir mülk sayılacağını, kısacası, teklifini kabul edip her iki mülkü de satın almaya karar verirse, kontrat yapmaya hazır olduğunu bildirdi. Kendini zorlayarak konuşmasına biraz şaka katıp dünyanın Kohlhaasenbrück'ten ibaret olmadığını söyledi ve ekledi: "Öyle amaçlar vardır ki, karşılaştırıldığında, ailesinin başında saygıdeğer bir baba olarak bulunmak daha önemsiz ve değersiz kalır; kısacası, ruhum –itiraf etmek gerekirse– belki de yakında haberlerini alacağınız büyük işler peşinde." Bu sözler karşısında içi rahatlayan

memur, durmadan çocuğunu öpen kadına dönüp şaka yollu, kocasının herhalde hemen ödeme talebinde bulunmayacağını söyledi; dizlerinin arasında tuttuğu bastonuyla şapkasını masanın üstüne koydu ve At Taciri'nin elinde tuttuğu kâğıdı okumak için aldı. Kohlhaas, iyice yanına yaklaşarak bunun kendi hazırladığı, gerekirse dört hafta vade süresi tanıyan bir satış kontratı olduğunu açıkladı; kontratta imzaların ve toplam satış rakamının dışında hiçbir şeyin eksik olmadığını gösterdi; satış fiyatında ve dört hafta içinde satıştan vazgeçerse vereceği tazminatta da anlaşacaklarını umduğunu belirtip neşeli bir ses tonuyla fiyat konusunda teklifini beklediğini yineleyerek makul olacağını ve büyük güçlükler çıkarmayacağını söyledi. Karısı odanın içinde bir aşağı bir yukarı yürüyordu; göğsü öylesine kalkıp iniyordu ki, oğlunun hafifçe çekiştirdiği şalı neredeyse omuzlarından düşecekti. Memur, Dresden'deki evinin ederi hakkında hiçbir şekilde fikir yürütemeyeceğini belirtince, Kohlhaas oranın alımı sırasında düzenlenmiş olan belgeleri ona doğru uzatarak yüz altın gulden istediğini bildirdi; oysa yazışmalardan, burasının teklif ettiği fiyattan en az elli gulden daha fazlasına mal olduğu belli oluyordu. Satış kontratını bir kez daha gözden geçiren memur, kontratta umulmadık bir şekilde kendisinin de satıştan çekilme özgürlüğünün yer aldığını görünce, yarı yarıya kararını vermiş bir halde, ahırdaki damızlık atlara ihtiyaç duymadığını belirtti. Bunun üzerine Kohlhaas, zaten atları elden çıkarmak niyetinde olmadığını, ayrıca silahhanede asılı duran birkaç silahı da elinde bulundurmak istediğini söyledi. Memur hâlâ tereddüt ediyordu; sonunda birkaç gün önce bir gezinti sırasında yaptığı, yarı şaka yarı ciddi, mülkün değerinin yanında hiç kalan bir teklifi yeniden ileri sürdü. Kohlhaas, yazması için memurun önüne mürekkep ve kalemi uzattı. Doğru anladığından emin

olamayan memur, bir kez daha ciddi olup olmadığını sorunca, At Taciri'nin biraz alınarak yoksa onunla eğlendiğini mi sandığını sorması üzerine, memur düşünceli bir yüz ifadesiyle kalemi eline aldı ve yazdı. Buna karşılık, satışı yapanın bundan vazgeçtiği takdirde tazminat ödeyeceği maddesinin üstünü çizdi; hiçbir şekilde satın almak istemediği Dresden'deki emlağın ipoteği için yüz altın gulden avans vermeyi kabul etti ve Kohlhaas'ı iki ay içinde satıştan vazgeçmekte tamamen serbest bıraktı. Bu hareket tarzından duygulanan At Taciri, büyük bir içtenlikle memurun elini sıktı; en önemli koşul olarak satış fiyatının dörtte birinin peşin ödenmesi, gerisinin ise üç ay içinde Hamburg Bankası'na yatırılmasında da anlaşmaya vardıktan sonra, onu böylesine mutlu eden bu alım satım işini kutlamak için, şarap getirilsin, diye seslendi. Şişelerle içeriye giren hizmetçi kıza, uşağı Sternbald'in kendisine kızıl atı hazırlamasını emretti; işlerini halletmek için başkente gitmesi gerektiğini söyleyip şimdilik saklı tutmak istediği bazı şeyleri kısa bir süre sonra döndüğünde açık yüreklilikle anlatacağını belirtti. Kadehleri doldururken, o sıralarda birbirleriyle savaşan Lehlerle Türklerin durumunu sordu; memurun bununla ilgili politik görüşlerini aldı; sonunda bir kez daha alışverişlerinin iyi sonuçlanması şerefine içtikten sonra memuru yolcu etti. Memurun odayı terk etmesiyle, Lisbeth kocasının önünde dizleri üstüne çöktü ve haykırarak, "Eğer beni ve sana doğurduğum çocukları biraz olsun kalbinde taşıyorsan, eğer bilmediğim bir sebepten ötürü bizi kalbinden silip atmadıysan, söyle bana, bütün bu dehşet verici girişimler ne anlama geliyor?!" dedi. Kohlhaas cevap verdi: "Sevgili karıcığım, bu durum hiçbir şekilde seni huzursuz etmesin. Elime ulaşan resmî kararda, Junker Wenzel von Tronka'ya karşı yaptığım şikâyet başvurusu yersiz bir suçlama olarak nitelendirilmiş. Burada

sanırım bir yanlış anlama söz konusu; o yüzden şikâyetimi bir kez daha, bizzat Hükümdar'a sunmaya karar verdim." Karısı aklı başından gitmiş bir halde, "Neden evini satmak istiyorsun?" diye bağırarak ayağa kalktı. At Taciri, karısını sevecenlikle bağrına basarken, cevap verdi: "Çünkü ben, sevgili Lisbeth, benim haklarımı korumayan bir memlekette kalmak istemiyorum. Eğer tekmelenecek-sem, insan olmaktansa, köpek olmayı tercih ederim! Eminim ki, bu konuda karım da aynen benim gibi düşünüyordur!" Karısı çılgına dönmüş bir halde bağırdı: "Haklarının korunmayacağını nereden biliyorsun? Eğer Efendimize sana yakışan bir tevazu içinde dilekçenle başvurursan, karşılığında dilekçenin bir kenara atılacağını ya da seni dinlemekten kaçınılacağını nereden biliyorsun?" "Pekâlâ," dedi Kohlhaas, "eğer benim korkum boşunaysa, zaten evim de henüz satılmış değil. Efendimizin bizzat kendisi, biliyorum ki, adildir. Çevresini kuşatanları aşmayı başarır da, şahsen huzuruna çıkabilirsem, hakkımı alacağımdan ve neşe içinde daha bir hafta geçmeden sana ve eski işime geri döneceğimden kuşkum yok." "Ondan sonra da," diye karısını öperek konuşmasına devam etti, "hayatımın sonuna kadar senin yanında kalacağım!" "Ancak uygun olan," diye ekledi, "her duruma hazırlıklı olmamdır; bu yüzden de senin bir süreliğine buradan uzaklaşmanı ve çocuklarla birlikte Schwerin'deki yaşlı akrabanın yanına gitmeni istiyorum, zaten onları uzun zamandır ziyaret etmek istiyordun." "Nee?" diye bağırdı karısı. "Schwerin'e gideyim, öyle mi? Sınırdan geçip çocuklarla birlikte yaşlı akrabamın yanına, Schwerin'e, öyle mi?" Duyduğu dehşetten dolayı sözleri boğazında takıldı kaldı. "Elbette," diye cevap verdi Kohlhaas, "üstelik mümkünse hemen. Böylece ben de davamla ilgili adımları hiçbir şey gözetmeden atabilirim." "Haa! Seni anlıyorum!" diye bağırdı karısı. "Senin artık silah ve attan başka

hiçbir şeye ihtiyacın yok; bunların dışında, isteyen istediğini alabilir!" Böyle diyerek arkasını döndü, kendini koltuğa atıp ağlamaya başladı. Bu sözlerden etkilenen Kohlhaas, "Sevgili Lisbeth, ne yapıyorsun? Tanrı bana eş, çocuk, mal, mülk vermiş; bugün ilk defa, keşke vermeseydi mi diyeyim?" dedi. Bu sözler karşısında yüzü kızararak boynuna sarılan karısının yanı başına sevecenlikle oturdu. "Söyle bana," diye söze başlarken, bir yandan da karısının alnına düşen buklelerini okşuyordu, "ne yapayım? Bu meseleyi olduğu gibi bırakayım mı? Tronkenburg'a gidip şövalyeden atları bana geri vermesini rica edeyim ve üstlerine atladığım gibi onları sana mı getireyim?" Lisbeth, "Evet! Evet! Evet!" demeye cesaret edemiyordu; ağlayarak başını salladı, kocasını kuvvetlice kendine doğru çekerek göğsünü ateşli öpücüklere boğdu. "Peki, o zaman," diye haykırdı Kohlhaas, "zanaatımı sürdürmem için, hakkımı almam gerektiğine inanıyorsan, o zaman bu hakkı elde etmek için gereken özgürlüğü de bana tanımalısın!" Böyle diyerek ayağa kalktı ve kızıl atın eyerlendiğini haber veren uşağına dönüp doruların da yarın karısını Schwerin'e götürmek üzere hazırlanmasını emretti. Lisbeth, birden aklına bir fikir geldiğini söyledi. Ayağa kalktı, gözlerindeki yaşları sildi ve yazı masasının kenarına ilişen kocasına dönerek acaba dilekçeyi kendisine verse ve bunu Hükümdar'a iletmek için Berlin'e onun yerine kendisi gitse olmaz mı, diye sordu. Birçok nedenden dolayı olayların bu yola girmesinden duygulanan Kohlhaas, karısını dizlerine oturttu ve, "Sevgili karıcığım, böyle bir şey asla mümkün değildir! Hükümdarın çevresi büyük bir kalabalık halkasıyla sımsıkı kuşatılmıştır; ona yaklaşmaya çalışan kişi, birçok bezdirici durumla karşılaşır," dedi. Lisbeth, buna karşılık, bir kadının Hükümdar'a yaklaşmasının, bir erkekten bin kat daha kolay olduğunu söyledi. "Ver bana dilekçeyi,"

diye tekrar etti, "eğer dilekçenin onun eline ulaştığını bilmenin ötesinde başka bir şey istemiyorsan, emin ol, eline ulaşacak!" Karısının cesaretinin yanı sıra zekâsını da birçok kez denemiş olan Kohlhaas, ona bu işin üstesinden nasıl geleceğini sorduğunda, karısı utanarak önüne doğru bakıp Elektör'ün sarayındaki kâhyanın çok eskiden Schwerin'de görevliyken kendisine evlenme teklif ettiğini, adamın şimdi karısı ve birçok çocuğu olsa da, kendisini tamamen unuttuğunu sanmadığını söyledi; kısacası, anlatması uzun sürecek bu ve bunun dışında birtakım durumlardan ötürü, bu işi kendisine bırakmasının onun lehine olacağını ekledi. Kohlhaas büyük bir sevinçle karısını öptü; önerisini kabul ettiğini söyleyip sarayda bizzat Hükümdar'a ulaşmak için o adamın karısının evine misafir olmasının yeteceğini belirterek dilekçeyi ona verdi; doru atların hazırlanmasını emretti ve karısını sadık uşağı Sternbald'le birlikte esenlikle yola çıkardı.

Ancak bu yolculuk, şimdiye kadar davası için attığı başarısız adımların hepsinden daha büyük bir felaket getirdi. Çünkü aradan birkaç gün geçmeden, Sternbald karısının içinde bulunduğu arabayı adım adım çekerek avluya soktu. Karısı, göğsünde derin ve tehlikeli bir yara, arabanın içinde boylu boyunca yatıyordu. Yüzü bembeyaz bir halde araca yaklaşan Kohlhaas, bu felakete neyin yol açtığına dair doğru düzgün bir açıklama edinemedi. Uşağın dediğine göre, kâhya evde yokmuş, o yüzden sarayın civarındaki bir hana inmek zorunda kalmışlar; ertesi gün Lisbeth uşağa atların yanında kalmasını tembihleyerek handan ayrılmış ve akşama bu halde geriye dönmüş. Öyle görünüyordu ki, Hükümdar'ın şahsına çok fazla yaklaşma cüretinde bulunmuş ve Hükümdar'ın bu işte bir suçu olmaksızın, çevresini kuşatan nöbetçilerden birinin sırf kaba bir gayretkeşliği yüzünden bir mızrak darbesiyle göğsünden yaralanmıştı. En azından akşamle-

yin onu baygın bir halde hana getiren insanlar böyle söylüyorlardı, çünkü kendisi ağzından kan geldiği için çok az konuşabiliyordu. Dilekçe daha sonra bir şövalye tarafından kendisinden alınmıştı. Sternbald, hemen bir ata atlayıp ona bu felaketi haber vermek istediğini, ancak çağrılan doktorun itirazlarına rağmen Lisbeth'in önceden haber verilmeksizin, doğruca kocasının yanına Kohlhaasenbrück'e götürülmekte ısrar ettiğini söyledi. Kohlhaas, yolculuktan dolayı durumu iyice ağırlaşan karısını bir yatağa yatırdı; kadıncağız burada acı içinde güçlükle nefes alarak birkaç gün daha yaşadı. Kendine getirmek ve başından geçenler hakkında bir şeyler öğrenebilmek için boşuna uğraştılar; o çoktan feri sönmüş, sabit gözlerle orada öylece yatıyor, cevap vermiyordu. Yalnızca ölmeden kısa bir süre önce bilinci tekrar yerine geldi. Çünkü bu sırada Luther mezhebinden bir din adamı (o zamanlar yeni yeni yayılmakta olan bu mezhebi kocası gibi o da kabul etmişti) yatağının yanında duruyor; ona yüksek ve dokunaklı, coşkulu bir sesle İncil'den bir bölüm okuyordu. Lisbeth, birden ciddi bir ifadeyle din adamına baktı ve yeniden dinleyip öğreneceği bir şey yokmuş gibi onun elinden İncil'i aldı, sayfaları tek tek çevirdi, çevirdi, sanki içinde bir yer arıyordu. Yatağın yanında oturan Kohlhaas'a işaretparmağıyla, "Düşmanlarını affet; senden nefret edenlere bile iyilik et," cümlesini gösterdi. Son derece duygulu, anlamlı bir bakışla kocasının elini sıktı ve öldü. Kohlhaas, "O Asilzade'yi affedersem, Tanrı beni hiçbir zaman affetmesin!" diye düşündü ve gözlerinden yaşlar boşanarak karısını öptü, eliyle gözkapaklarını indirdi ve odayı terk etti. Memurun önceden Dresden'deki ev için getirdiği yüz guldeni aldı ve karısına prenseslere layık bir cenaze töreni düzenletti; metal kakmalarla süslü meşe ağacından bir tabut, altın ve gümüş saçaklı ipek yastık ve sekiz kulaç derinliğinde, taşla

döşenmiş kireç kaplı bir mezar yaptırdı. Kohlhaas, kucağında küçük oğlu, mezar için bütün hazırlıkları bizzat kendisi yürüttü. Defin günü kar gibi beyaz cenaze, siyah kumaşla kaplattığı bir salona yerleştirilmişti. Din adamı tabutun yanında yaptığı dokunaklı konuşmayı yeni bitirmişti ki, merhumenin iletmiş olduğu dilekçe hakkında alınan hükümdarlık kararı Kohlhaas'a ulaştı. Kararda, Kohlhaas'ın gidip Tronkenburg'dan atlarını alması ve hapisle cezalandırılmamak için bu meseleyi daha fazla uzatmaması gerektiği bildiriliyordu. Kohlhaas mektubu cebine koydu ve tabutu arabaya yerleştirtti. Cenaze gömülüp üzerine haç dikildikten sonra, törene katılanlar dağılır dağılmaz, Kohlhaas bir kez daha karısının boş yatağının önünde yere kapandı ve bundan böyle öç alma işini kendisi üstlendi. Oturdu; doğal hakkının gücüne dayanarak[1] bir yargı kararı kaleme aldı ve Junker Wenzel von Tronka'yı zorla alıkoyduğu, tarlada çalıştırıp heba ettiği kara yağızlarını, bu mektubu aldıktan sonra üç gün içinde Kohlhaasenbrück'e geri getirmeye ve ahırda bizzat besleyip semirtmeye mahkûm etti. Bu kararı atlı bir ulakla gönderdi ve ulağa kâğıdı yerine iletir iletmez, hemen Kohlhaasenbrück'e dönmesini tembih etti. Üç gün geçtiği halde atlar hâlâ geri getirilmediğinden, Herse'yi yanına çağırıp atların semirtilmesiyle ilgili Asilzade'ye yazdıklarını açık açık anlattı ve ilk olarak ona kendisiyle beraber Tronkenburg'a gitmeyi ve Asilzade'yi alıp getirmeyi, ikincisi eğer Asilzade Kohlhaasenbrück ahırlarında kararın gereğini yerine getirirken tembellik ederse onu kırbaçlamayı ister mi diye sordu. Bunu duyan Herse,

1. Kohlhaas, Rousseau'nun Toplum Sözleşmesi'nde belirttiği "ilk ve doğal haklar"ına kavuşmuştur. Çünkü toplum sözleşmesi bir kere ihlal edilmiştir ve topluluğun kanunları artık onu koruyamamaktadır. Buna göre, sözleşmeye bağlı özgürlüğe karşılık, o zamana kadar vazgeçmiş olduğu doğal özgürlüğüne tekrar kavuşur ve hakkını kendi gücüyle alma yetkisini tekrar elde eder. (Ç.N.)

"Hemen gidelim, efendim!" diye haykırarak kasketini havaya fırlattı ve tımar etmeyi öğrensin diye ona sırımların on düğümlüsünü ördüreceğine söz verdi. Bundan sonra Kohlhaas evini sattı, çocuklarını bir arabaya koyup sınırın ötesine gönderdi; gecenin karanlığı çökünce, ona her zaman sadık olan diğer yedi uşağını da yanına çağırdı, onları silahlandırdı ve hepsi birden atlarına atlayıp Tronkenburg'a doğru yola koyuldular.

Kohlhaas, üçüncü gün gece inerken, bu küçük kafileyle birlikte, o sırada şatonun dış kapısının altında sohbet eden sınır bekçisiyle kapı bekçisini atlarıyla ezip geçerek içeriye girdi. Şatonun avlusunda ateşe verdikleri barakalar çatır çatır yanarken, Herse kâhyanın odasının bulunduğu kulenin dolambaçlı merdivenlerini hızla tırmanıp yarı giyinik oyun başında oturmakta olan kâhyayla vekilharcın üzerlerine sille tokat çullandı. Kohlhaas da Junker Wenzel'i alt etmek için hızla şatoya daldı. Adalet meleği işte böyle gökten iner! Junker Wenzel, tam o sırada Kohlhaas'ın gönderdiği yargı kararını kahkahalar arasında genç arkadaş güruhuna okuyordu ki, avludan At Taciri'nin sesini duymasıyla birlikte yüzü birdenbire ölü gibi bembeyaz kesildi. "Kardeşler, herkes canını kurtarsın!" diye haykırdı ve ortadan kayboldu. Kohlhaas salona girer girmez, karşısına çıkan asilzadelerden Hans von Tronka'yı, göğsünden yakaladığı gibi salonun köşesine öyle bir fırlattı ki, adamın beyni taşların üstüne fışkırdı. Bu arada uşakları, silahlarına sarılan diğer şövalyelerin üstesinden gelip onları dağıtırlarken, Kohlhaas gürleyerek Junker Wenzel von Tronka'nın nerede olduğunu sordu. Zaten sersemlemiş olan adamlar bunu bilmediklerinden, Kohlhaas şatonun yan taraflarına gidilen her iki odanın kapısını da birer tekmeyle açıp tüm binayı enine boyuna dolaştı; kimseyi bulamayınca, küfrederek çıkışların tutulmasını sağlamak için avluya indi. Bu sırada, baraka-

lardan sıçrayan alevler, yan binalarıyla birlikte tüm şatoyu sarmış, koyu renkli dumanlar gökyüzüne yükselmeye başlamıştı. Sternbald, elinden iş gelen üç uşakla beraber, sökülüp taşınabilecek ne varsa her şeyi sürükleyerek ganimet olarak atların yanına yığarken, Herse'nin sevinç çığlıkları arasında, kâhya ve vekilharcın cesetleri, karıları ve çocukları da dahil olmak üzere, kâhya kulesinin açık pencerelerinden aşağıya uçtular. Kohlhaas, şatonun merdivenlerinden inerken ayaklarına kapanan, Asilzade'nin ev işlerini yürüten gut hastası yaşlı kalfaya, basamakta durup Junker Wenzel von Tronka'nın nerede olduğunu sordu. Kadın alçak ve titrek bir sesle, "Herhalde kiliseye kaçmıştır," diye cevap verince, Kohlhaas meşale tutan iki uşağı çağırıp anahtarı olmayan giriş kapısını keski ve baltalarla açtırdı; mihrap ve sıraları altüst etti; ancak duyduğu tüm hiddet ve acıya rağmen Asilzade'yi bulamadı. Kiliseden çıktığında, Tronkenburg'daki hizmetlilerden genç bir uşak, alevlerin tehdidi altındaki geniş taş ahırdan Asilzade'nin savaş atlarını dışarı çıkarmaya koşuyordu. Tam o sırada, üstü samanla kaplı küçük bir kulübede kendi iki kara yağız atını gören Kohlhaas, uşağa kara yağızları neden kurtarmadığını sordu. Uşak, bir yandan anahtarı ahırın kapısına sokarken, "Kulübeyi çoktan alevler sarmış," diye cevap verince, Kohlhaas hışımla anahtarı kapıdan söküp duvarın arkasına fırlattı; uşağı kılıcının yassı tarafıyla vura vura yanan kulübenin içine itti ve çevredekilerin korkunç kahkahaları arasında kara yağızları kurtarmaya zorladı. Korkudan sapsarı kesilen uşak, arkasından hemen yıkılan kulübeden atlarla birlikte dışarı çıktığında, Kohlhaas'ı orada bulamadı. Şatonun avlusunda duran uşakların yanına gidip ona durmadan sırtını dönen At Taciri'ne hayvanları şimdi ne yapacağını sorduğunda, Kohlhaas birdenbire öyle ürkütücü bir hareketle ayağını kaldırdı ki, eğer gerçekten tekmeyi atsaydı, adamı mutla-

ka öldürürdü. Uşağa cevap vermeden doru atına atladı; adamları içeriye akın ederlerken, şatonun ana kapısının altına geçip sessizce sabahın olmasını bekledi.

Gün ağarırken, bütün şato, duvarlarına varıncaya kadar yanmıştı. İçeride Kohlhaas ve yedi adamının dışında kimse kalmamıştı. Kohlhaas atından indi; gündüz gözüyle, güneş ışığının köşe bucak aydınlattığı tüm meydanı bir kere daha gözden geçirdi. Kendisine çok ağır gelse de, şatoya yaptığı baskının başarısızlıkla sonuçlandığını anladığından, yüreği acı ve kederle dolu olarak Herse'yi yanında birkaç uşakla beraber Asilzade'nin kaçtığı yönle ilgili haber toplamaya gönderdi. Özellikle Mulde Nehri kıyısındaki Erlabrunn adlı zengin bir rahibeler manastırından kuşkulanıyordu; çünkü Asilzade'nin düştüğü bu zor durumda, o civarlarda dindar, yardımsever, aziz bir kadın olarak tanınan bu manastırın başrahibesi, aynı zamanda onu çocukluğunda yetiştiren öz halası olan Antonia von Tronka'nın yanına kaçmış olabileceği mutsuz Kohlhaas'a en güçlü ihtimal olarak görünüyordu. Kohlhaas, bu konuyla ilgili bilgileri edindikten sonra, içinde hâlâ oturulabilir bir odası kalan kâhya kulesine çıkıp orada "Kohlhaas Buyruğu" denilen bir buyruk yazdı. Halktan kendisiyle bir hak savaşı içinde bulunduğu Junker Wenzel von Tronka'yı himaye etmemelerini talep ediyor, ayrıca akraba ve dostları da dahil olmak üzere herkesin Asilzade'yi kendisine teslim etmekle yükümlü olduğunu, aksi takdirde cezasını canlarıyla ödeyeceklerini, bütün mal ve mülklerinin ateşe verileceğini bildiriyordu. Bu duyuruyu, yolcular ve gezginler aracılığıyla tüm bölgeye dağıttı, hatta bir kopyasını Rahibe Antonia'ya elden teslim etsin diye uşağı Waldmann'a verdi. Ayrıca Asilzade'den memnun olmayan ve yağmadan pay almaya heveslenip onun hizmetine girmek isteyen Tronkenburg'lu birkaç uşakla anlaştı. Ok ve hançerlerle silahlandırdığı bu piyadelere, atlı

uşakların terkilerine binmeyi öğretti. Adamlarının ganimet olarak getirdiği tüm eşyayı paraya çevirip bunlara dağıttıktan sonra, yürek paralayan işlerine ara verip kalenin ana giriş kapısının altında birkaç saat dinlendi.

Öğleye doğru Herse geldi ve her zaman en kötü ihtimali sezen kalbinin önceden hissettiği şeyi, yani Asilzade'nin Erlabrunn Manastırı'nda, halası yaşlı rahibe Antonia von Tronka'nın yanında bulunduğunu bildirdi. Herhalde şatonun arka duvarındaki dışarıya açılan bir kapıdan kaçmış, tepesi küçük bir çatıyla örtülü, daracık taş merdivenler yoluyla Elbe'deki sallara inmişti. Herse'nin dediğine göre, Asilzade Tronkenburg'daki yangın yüzünden bir araya toplanan ahalinin şaşkın bakışları arasında, gece yarısı ne dümeni ne küreği olan bir salla bir Elbe köyüne varmış ve bir köy arabasına binip Erlabrunn'a doğru yola koyulmuştu. Kohlhaas, bu haber üzerine derin derin içini çekti. "Atlar doyuruldu mu?" diye sordu. "Evet," cevabı verilince, adamlarına atlarına binmelerini emretti; üç saat sonra Erlabrunn önlerindeydi. Ufukta uzaklardan bir fırtınanın gümbürtüsü duyulurken, Kohlhaas köyün girişinde yaktıkları meşaleler ellerinde, adamlarıyla birlikte manastıra girdi. Karşısına çıkan uşağı Waldmann, buyruğu yerine teslim ettiğini bildirdiği sırada, başrahibeyle manastırın kâhyası da telaşla birbirlerine bir şeyler söyleyerek manastırın ana kapısına doğru geliyorlardı. Ufak tefek, kar gibi bembeyaz saçlı, yaşlı manastır kâhyası, Kohlhaas'a nefretle bakarak zırhını kuşanıp çevresindeki uşaklara sert bir sesle tehlike çanını çalmalarını emrederken, başrahibe elinde gümüşten bir çarmıha gerili İsa heykeli, yüzü keten bezi gibi sararmış bir halde yokuştan aşağıya indi ve diğer rahibeleriyle birlikte Kohlhaas'ın atının önünde yere kapandı. Herse ve Sternbald elinde kılıcı olmayan kâhyayı zorla esir alarak atların arasına sürüklerken, Kohlhaas başrahibeye Junker Wenzel

von Tronka'nın nerede olduğunu sordu. Rahibe, kuşağındaki bir sürü anahtarla dolu iri halkayı çözerken, "Wittenberg'de, Kohlhaas, saygıdeğer adam!" diye cevap verdi ve titrek bir sesle, "Tanrı'dan kork, haksızlık yapma!" diye ekledi. Bunun üzerine, Kohlhaas dinmeyen intikamının cehennemine tekrar düşüp atını çevirdi ve tam, "Ateşleyin!" diye bağırmak üzereyken, dehşetli bir yıldırım hemen yanına, toprağa düştü. Kohlhaas atını tekrar rahibeye doğru çevirerek ona buyruğunu alıp almadığını sordu. Kadın zayıf, neredeyse işitilemeyecek bir sesle cevap verdi: "Şimdi, biraz önce." "Ne zaman?" "Tanrı şahidim olsun, asilzade yeğenim buradan ayrıldıktan tam iki saat sonra." Uşak Waldmann, Kohlhaas'ın ciddi bakışlarla ona doğru dönmesiyle, kekeleyerek bu durumu doğruladı ve yağmurdan taşan Mulde Nehri sularının buraya daha önce varmasını engellediğini söyledi. Bunun üzerine, Kohlhaas kendini topladı; aniden bastıran korkunç bir sağanağın meşaleleri söndürerek meydanın taşlarına hızla inmesi, mutsuz yüreğindeki acıyı depreştirdi; kadının önünde kısa bir hareketle şapkasını oynatıp atını çevirdi, "İzleyin beni kardeşlerim, Asilzade Wittenberg'de!" sözleriyle mahmuzları indirdi ve manastırı terk etti.

Kohlhaas karanlık bastırınca, yol üstündeki bir hana indi ve atların aşırı yorgunluğu nedeniyle burada bir gün dinlenmek zorunda kaldı. On kişiden oluşan adamlarıyla (doğrusu, gücü şimdi bu kadarı bulmuştu) Wittenberg gibi bir yere baskın yapamayacağını açıkça gördüğünden, ikinci bir buyruk daha yazdı. Saksonya'da başına gelenleri kısaca anlattıktan sonra, kendi deyişiyle "her gerçek Hıristiyan" dan "biraz para ödülü ve diğer savaş ganimetleri" karşılığında "Junker Wenzel von Tronka"ya karşı yürüttüğü davasını "tüm Hıristiyanların ortak düşmanına karşı yürütülen bir dava" olarak görmelerini talep etti. Bundan hemen sonraki buyruğunda ise kendisini "imparatorluk-

tan ve dünyadan bağımsız, yalnızca Tanrı'ya boyun eğen bir efendi" olarak adlandırıyordu. Bu marazi ve kötülük üreten sözlerin insanı sarhoş eden coşkusu, buna bir de vaat edilen paranın sesi ve ganimetin büyüklüğü de eklenince, Lehistan'la barışın sağlanmasından sonra ekmeksiz kalan güruhun arasından birçoklarının ona katılmasını sağladı. Böylece Wittenberg'i kundaklamak için tekrar Elbe Nehri'nin sağ kıyısına geçtiklerinde, Kohlhaas bu iş için yanında otuzdan fazla adam saydı. Atları ve uşaklarıyla o zamanlar buraları saran karanlık bir ormanın ıssızlığında gömülü, eski ve yıkık bir kiremit deposunda konakladı. Kılık değiştirip buyruğu şehre götüren Sternbald'den, şehrin bundan zaten haberdar olduğunu öğrenir öğrenmez, adamlarıyla birlikte Pentekostes Yortusu'ndan bir gece önce yola çıktı ve şehir halkı en derin uykusundayken, şehri birçok köşesinden aynı anda ateşe verdi. Adamları ön mahalleleri yağmalarken, o da kilisenin kapısına bir kâğıt astı. Kâğıdın içeriğinde, "şehri ateşe verenin bizzat kendisi, yani Kohlhaas olduğunu, eğer Asilzade kendisine teslim edilmezse şehri tamamen yakıp yıkacağını, öyle ki", kendi deyişiyle, "zaten artık onu bulmak için arkasında arayacağı bir duvar bile kalmayacağını" bildiriyordu. Halkın benzeri görülmemiş bu yıkıcılık karşısında duyduğu dehşet anlatılır gibi değildi. Alevler, şans eseri, bu hayli rüzgârsız, sakin yaz akşamında, biri kilise olmak üzere, on dokuz evi kül ettikten sonra gün ağarırken dinmişti. O sırada, bölgenin yaşlı valisi Otto von Gorgas, bu dehşet salan, gözünü öfke bürümüş adamı ortadan kaldırmak için elli kişilik bir tabur gönderdi. Taburu yöneten komutan Gerstenberg, öyle yanlışlar yaptı ki, Kohlhaas'a karşı yürütülen harekât, onun başını ezmek yerine, daha büyük ve en tehlikelisinden savaşçı şöhreti kazanmasına yol açtı. Çünkü Gerstenberg, denildiğine göre, önce kuşatıp sonra sıkıştırma taktiğiyle adamlarını bölüklere ayırın-

ca, adamlarını toplu halde tutan Kohlhaas tarafından farklı noktalarda yakalanıp hakkından gelinmişti; sonuç olarak, ertesi akşam tüm halkın ümit bağladığı bu taburdan Kohlhaas'a karşı savaşacak tek bir kişi bile kalmamıştı. Bu çarpışmada birkaç adamını kaybeden Kohlhaas, ertesi sabah şehri yeniden ateşe verdi. Bu canice hareketleri de başarıya ulaştı ve yine bir sürü ev, ön mahallelerin neredeyse tüm ambarları kül haline geldi. Kohlhaas, bahsi geçen buyruğu, bir kez daha, bu sefer belediye binasının köşelerine bizzat kendisi astı. Buna, Vali'nin gönderdiği ve kendisinin yere serdiği von Gerstenberg komutasındaki taburun akıbeti hakkında bir madde ekledi. Bu kibirli tutuma fazlasıyla hiddetlenen Vali, yanına birçok şövalye alıp yüz elli kişilik bir askerî birliğin başına bizzat kendisi geçti. Yazılı ricası üzerine, Junker Wenzel von Tronka'ya, şehirden kayıtsız şartsız uzaklaştırılmasını isteyen halkın şiddet eyleminden onu koruması için bir nöbetçi verdi. Ayrıca civardaki tüm köylere nöbetçiler yerleştirip olası bir baskına karşı şehrin surlarına haberciler diktikten sonra, Aziz Gervasius Günü'nde[1] memleketi yakıp yıkan bu canavarı yakalamak üzere yola çıktı. Kohlhaas bu kalabalığın üstesinden gelecek kadar zekiydi; gayet kurnaz bir yürüyüşle Vali'yi şehrin beş mil dışına çekip birtakım hareketleriyle bu üstün kuvvet karşısında Brandenburg topraklarına kaçacağı izlenimini verdikten sonra, birdenbire geriye dönüp üçüncü günün gecesinde Wittenberg'e doludizgin bir baskın düzenledi ve şehri üçüncü kez ateşe verdi. Büyük bir beceri gerektiren bu dehşet verici olay, kılık değiştirerek sessizce şehre girmiş olan Herse'nin eseriydi. Yangın şiddetli esen kuzey rüzgârı yüzünden öylesine yıkıcı olmuştu ki, alevlerin binadan

1. 19 Haziran. (Ç.N.)

binaya sıçramasıyla, üç saatten kısa bir süre içinde, kırk iki ev, iki kilise, birçok manastır ve okul, hatta valilik binası bile küle dönmüştü. Gün ağarırken düşmanının Brandenburg topraklarında olduğunu sanan Vali, olanları öğrendikten sonra hızla geriye döndüğünde, şehri büyük bir kargaşa içinde buldu. Binlerce kişi, Asilzade'nin etrafı kalas ve direklerle kapatılmış evi önünde toplanmış, çılgın haykırışlarla onun şehirden uzaklaştırılmasını istiyordu. Resmî kıyafetleriyle meclisin başında bulunan Jenkens ve Otto adlı iki belediye başkanı, Asilzade'nin bir sürü sebepten dolayı kendi arzusu da olan Dresden'e götürülmesiyle ilgili izin için devlet şansölyeliğinin başkanına gönderilen ulağın geriye dönüşünü beklemek zorunda olduklarını boşuna ispata uğraştılar. Mızrak ve sopalarla silahlanmış, aklı başından gitmiş kalabalık bu sözlere aldırmadı; hatta güç kullanmaya kalkan meclis üyelerine şiddetle karşılık verip Asilzade'nin kaldığı evi yerle bir etmek üzerelerken, Vali Otto von Gorgas, atlı şövalyelerinin başında şehre girdi. Sadece varlığı bile halkta saygı uyandıran bu itibarlı adamın başarısızlıkla döndüğü bu savaştan tek avuntusu, şehir kapısının girişinde, kundakçının takımından ayrı düşmüş üç kişinin yakalanmasıydı. Adamlar halkın gözü önünde zincire vurulurken, Vali de meclis üyelerine kurnazca bir konuşma yapıp izini sürdüğü Kohlhaas'ın da çok yakında yakalanıp getirileceğine dair güvence veriyordu. Böylece oraya toplanan halkın korkusunu giderip silahlarını indirmelerini sağlamış ve ulağın Dresden'den dönüşüne kadar halkı Asilzade'nin orada kalmasına razı etmeyi biraz olsun başarmıştı. Herr Otto von Gorgas, birkaç şövalye eşliğinde atından inip kalas ve kazıkların kaldırılmasından sonra eve girdiğinde, durmadan baygınlıklar geçiren Asilzade'yi, esans ve sakinleştiricilerle hayata döndürmeye çalışan iki doktorun elinde buldu; bütün bu felaketlere neden olan Asilzade'yle

şimdi bu konuda konuşmanın sırası olmadığını fark ettiğinden, sessizce hor gören bir bakışla, ona giyinmesini ve güvenliği için şövalyelerin hücresine[1] kadar kendisini takip etmesini söyledi. Üstüne kıyafet, başına da bir miğfer geçirilen Asilzade, nefes darlığı çektiğinden, göğsü yarı açık bir halde, Vali ve eniştesi Kont von Gerschau'nun kollarında sokakta görününce, halkın ağır küfür ve beddualarıgöğe yükseldi. Muhafızların güçlükle durdurduğu halk, Asilzade'yi kan emici, halka eziyet eden bir sömürgen, Wittenberg'e uğursuzluk getiren, Saksonya'nın felaketine yol açan bir sefil olarak adlandırıyordu. Asilzade'nin harabeye dönen şehrin içinden geçerken birçok kez farkına varmadan düşürdüğü miğferini, arkasından gelen şövalye tekrar başına oturtuyordu. Sonunda hapishaneye ulaşıldı ve Asilzade güçlü bir nöbetçinin koruması altında kuleye girerek gözden kayboldu. Bu sırada, hükümdarlığın resmî kararını getiren ulağın geriye dönüşü şehri yeniden endişeye düşürdü. Çünkü Saksonya Hükümeti, şehir halkının doğrudan gönderdiği acil dilekçeyi de dikkate alarak cani kundakçının hakkından gelinmedikçe, Asilzade'nin başkente getirilmesini doğru bulmuyordu; dahası, Vali'ye Asilzade'nin güvenliğinin sağlanması için şu anda bulunduğu yerde tutulmasını öğütlüyordu. Bununla birlikte sakin Wittenberg şehrinin huzurunun sağlanması ve ileride başlarına gelebilecek felaketlerden korunması için, Prens Friedrich von Meißen'in komutasında beş yüz kişilik bir ordunun yola çıkarılmaya hazır olduğu da bildiriliyordu. Vali, böyle bir kararın halkı hiçbir şekilde yatıştırmaya yetmeyeceğinin farkındaydı; çünkü At Taciri'nin şehrin yakınlarındaki birçok farklı noktada küçük üstünlükler sağladığı, ayrıca civarda gücüne güç kattığı şek-

1. Soylular için şartları daha iyi olan hapishane hücresi. (Ç.N.)

linde hiç hoşa gitmeyecek haberler yayılmaktaydı. Üstelik Kohlhaas'ın gece yarısı kılık değiştirmiş adamlarıyla birlikte katran, saman ve kükürt kullanarak yürüttüğü eşi benzeri ne görülmüş ne duyulmuş savaş, daha büyük bir kuvvetle yardıma gelen Prens von Meißen'in ordusunu da etkisiz hale getirebilirdi. Vali, biraz düşündükten sonra, eline ulaşan bu resmî kararı kesinlikle gizli tutmaya karar verdi. Onun yerine, Prens von Meißen'in gelişini bildiren mektubu şehrin köşe başlarına yapıştırdı. Gün ağarırken, şövalye hapishanesinin avlusundan dışarıya çıkan her tarafı kapalı bir araba, ağır silahlı dört atlı eşliğinde Leipzig'e doğru yola koyuldu. Bu arada atlılar, çevreye Pleißenburg'a gidildiğine dair belli belirsiz bir söylenti yayıyorlardı. Varlığı ateş ve kan demek olan iflah olmaz Asilzade'ye karşı halkın nefreti yatışınca, Vali üç yüz kişilik bir askerî birliğin başına geçip Prens Friedrich von Meißen'in ordusuyla birleşmek üzere yola çıktı. O arada, gerçekten, yeryüzünde kazandığı olağandışı konum sayesinde Kohlhaas'ın adamlarının sayısı yüz dokuz kişiye çıkmıştı. Ayrıca Jassen'de ele geçirdiği silahlarla adamlarını eksiksiz bir şekilde donattığı için, çifte fırtınanın üzerine doğru geldiğini haber alınca, onu daha tepesinde patlamasına fırsat tanımadan kasırga hızıyla karşılamaya karar verdi. Ardından hemen ertesi gün Meißen Prensi'ne Mühlberg yakınlarında bir gece baskınıyla saldırdı. Fakat bu çarpışmada daha ilk kurşunla yanı başında yere yığılan Herse'yi kaybetmekten büyük bir acı duydu. Bu kayıpla hiddeti daha da artan Kohlhaas, üç saat süren savaşın sonunda, adamlarını bir arada tutmayı beceremeyen Prens'i öyle bir bozguna uğrattı ki, Prens birçok yara almış, ordusu tam anlamıyla dağılmış bir halde gün ağarırken Dresden'e geri çekilmek zorunda kaldı. Bu üstünlükten cüreti artan Kohlhaas, geri dönüp henüz olanlardan haberi olmayan Vali'yi Damerow köyü yakınlarında öğle vakti

açık bir alanda bastırdı. Bazı kayıplar verdiyse de, üstünlüğünü devam ettirerek gece inene kadar çarpıştı. Hatta Damerow'daki kilisenin avlusuna sığınan Vali, adamlarından Prens'in Mühlberg'deki yenilgisini haber alıp daha uygun bir zamanı beklemek üzere Wittenberg'e çekilmeye karar vermeseydi, Kohlhaas ertesi gün elinde kalan adamlarıyla mutlaka yeniden saldıracaktı. Bu iki orduyu da bozguna uğrattıktan beş gün sonra, Kohlhaas Leipzig önünde durdu ve şehri üç yerinden ateşe verdi. Bunun üzerine dağıttığı yazılı buyrukta, kendisini "bu kavgada Asilzade'nin tarafını tutan herkesi, tüm dünyanın içine gömüldüğü hilekârlığı, ateş ve kılıçla cezalandırmak için inmiş olan Başmelek Mikâil'in vekili" olarak adlandırıyordu. Bir baskınla ele geçirdiği ve içine yerleştiği Lützen Sarayı'ndan, daha iyi bir düzen kurmak üzere halkı kendisine katılmaya çağırıyordu. Buyruktaki imza da deliceydi: "Bu dünyadaki geçici iktidarımızın Lützen Sarayı'ndaki makamından yazılmıştır." Leipzig halkının şansına, o sırada gökten boşanan yağmur, alevlerin etrafa yayılmasına engel oldu ve söndürme çalışmalarının çabukluğu sayesinde de yalnızca Pleißenburg civarındaki birkaç çerçi dükkânı yandı. Yine de çılgın kundakçının oradaki varlığı ve onun Asilzade'nin Leipzig'de olduğuna dair yanlış kanısı karşısında halkın kapıldığı telaş anlatılır gibi değildi. Üzerine gönderilen yüz seksen kişilik atlı ordu dağılmış halde geri dönünce, şehrin tüm servetini heba etmek istemeyen şehir meclisinin, şehrin ana giriş kapılarını tamamen kapatıp şehir halkına gece gündüz duvarların dışında nöbet tutturmaktan başka çaresi kalmadı. Meclis civar köylere Asilzade'nin Pleißenburg'da olmadığına dair kesin güvence içeren bildirileri boşuna astırıyordu. At Taciri de, benzer bildirilerle, Asilzade'nin Pleißenburg'da olduğunda ısrar ediyor ve Asilzade burada değilse bile, bulunduğu yerin adı kendisine bildirilmedikçe, onun burada olduğu-

nu varsayarak hareket edeceğini ilan ediyordu. Leipzig şehrinin içinde bulunduğu zor durumu bir ulaktan haber alan Elektör, Kohlhaas'ı yakalamak için iki bin kişilik bir ordu toplayıp kendisinin de bizzat bunların başına geçeceğini açıkladı. Herr Otto von Gorgas'a da, cani kundakçıyı Wittenberg civarından uzaklaştırmak için iki türlü yorumlanabilecek bir ifade kullanarak düşüncesizce yaptığı hile yüzünden ağır bir kınama yazısı gönderdi. Leipzig yakınlarındaki köylerde, Kohlhaas'a hitaben kimin yazdığı belli olmayan bir duyurunun bulunmasıyla, tüm Saksonya'nın, özellikle başkentin içine düştüğü şaşkınlık tarif edilir gibi değildi. Duyuruda, "Junker Wenzel, Dresden'de kuzenleri Hinz ve Kunz'un yanındadır," diye yazıyordu.

Bu şartlar altında, Doktor Martin Luther, dünyadaki konumunun saygınlığına ve yatıştırıcı sözlerin gücüne dayanarak Kohlhaas'ı yeniden insani düzenin sınırları içine çekme görevini üstlendi ve azılı kundakçının yüreğindeki sağlam bir unsurun varlığına güvenerek aşağıdaki bildiriyi düzenledi ve bunu Saksonya'nın bütün şehir ve kasabalarına astırdı:

> Kohlhaas, kendini adaletin kılıcını kullanmak üzere gönderilmiş zanneden haddini bilmez adam, kör ihtirasın çılgınlığı içinde, baştan aşağı adaletsizlikle dolu olan sen, bizzat sen, neler yapmaya cüret ediyorsun? Tebaası olduğun hükümdar hakkını esirgediği için, hem de fazla değeri olmayan bir mal uğruna çıkarttığın kavgada hakkını tanımadı diye, iflah olmaz adam, ateş ve kılıçla baş kaldırıp onun koruyucusu olduğu huzurlu topluluğa çöllerin kurdu gibi saldırıyorsun! Sen, insanları yalan ve hile dolu beyanlarla kandıran günahkâr, tüm kalplerin en derinlerine kadar aydınlanacağı o günde, Tanrı'nın karşısına nasıl çıkacaksın? Öfkeli kalbi alçakça intikam hissiyle coşan sen, hakkını elde etmek için yap-

tığın daha ilk birkaç üstünkörü girişim başarısız oldu diye, bütün çabalarından tamamen vazgeçen sen, hakkının esirgendiğini nasıl söyleyebilirsin? Gelen bir mektubu hasıraltı eden ya da iletmeleri gereken bir kararı alıkoyan mübaşir ve kollukla dolu bir topluluk mudur senin en üst makam diye bildiğin? Ayrıca Tanrı'yı unutan adam, senin en üst makamının senin davandan haberi bile yok diye, sana benim mi söylemem gerek, hatta kendisine baş kaldırdığın hükümdar senin adını bile bilmiyor, o yüzden, onu şikâyet etmek için Tanrı'nın huzuruna çıktığında, o gülen bir yüzle şöyle diyebilecektir: "Tanrım, bu adama haksızlık yapmadım, çünkü onun varlığı benim ruhuma yabancı." Bil ki, kullandığın kılıç, haydutluk ve cinayet kılıcıdır. Bir isyankârsın sen ve asla adil Tanrı'nın savaşçısı olamazsın. Dünyada varacağın yer çark ve darağacıdır, öbür dünyada ise günahların ve tanrıtanımazlığın cezası olarak cehennemdir!

Wittenberg, vs.

Martin Luther

O sıralarda Kohlhaas Lützen'deki sarayda, Leipzig'i kül etmek için, paramparça olmuş yüreğinde yeni bir plan yapmakla uğraşıyordu: Köylere asılan, Junker Wenzel'in Dresden'de olduğunu bildiren duyuruyu hiç önemsememişti; çünkü bu duyuruda, değil kendisinin istediği gibi meclis imzası, imza bile yoktu. Sternbald ve Waldmann, sarayın giriş kapısına giden yola geceleyin asılmış olan bildiriyi büyük bir hayret içinde fark ettilerse de, Kohlhaas'a bundan bahsetmeye çekindiklerinden, onun bu yazıyı kendiliğinden görmesi için günlerce boşuna beklediler. Kohlhaas, suratı asık ve içine kapanık bir halde, akşam saatlerinde kısa emirler vermek üzere dışarıya çıktıysa da, hiçbir şey görmedi. Derken bir sabah onayı dışında civarda yağma yapan birkaç uşağı astırmak istedi-

ğinde, Sternbald ve Waldmann sonunda Kohlhaas'ın dikkatini bildiriye çekmeye karar verdiler. Halk ürkerek iki yöne doğru kaçışırken, Kohlhaas son buyruğundan beri alışkanlık edindiği şekilde idamın yapıldığı meydandan alayla geriye dönüyordu. Kabzası altın işlemeli büyük bir kerubi kılıcı, kırmızı deriden bir yastık üstünde önü sıra taşınıyor, on iki uşak da yanan meşalelerle arkasından geliyordu. Tam o sırada, bu iki adam kılıçlarını kollarının altına alıp onun yadırgayacağı şekilde kâğıdın yapıştırıldığı direğin etrafında dolaştılar. Kohlhaas, ellerini arkasında kavuşturmuş, düşüncelere dalmış bir halde büyük kapının altına geldiğinde, başını kaldırdı ve hayretle irkildi. Uşaklar onu görünce saygıyla oradan uzaklaşırken, o onlara dalgın dalgın bakarak birkaç hızlı adımda direğe yaklaştı. İçeriğinde kendisinin adaletsizlikle suçlandığı bu kâğıtta, imza olarak tanıdığı en aziz ve en saygıdeğer adı, Martin Luther'in adını gördüğü anda ruhunda kopan fırtınaları kim tasvir edebilir? Yüzü al al olan Kohlhaas, miğferini çıkarırken yazıyı baştan sona iki defa daha okudu, huzursuz bakışlarla sanki bir şey söylemek istiyormuşçasına uşakların yanına döndü, ancak hiçbir şey söylemedi. Kâğıdı duvardan söktü, tekrar okudu ve adamlarına "Waldmann, atımı eyerle!", ardından, "Sternbald, sen de benimle saraya gel!" diye seslendi ve ortadan kayboldu. Bu kısa birkaç söz, içinde bulunduğu felaket getirici durumundan birdenbire sıyrılıp arınmasına yetti. Thüringen'li bir arazi tüccarı kılığına girdi; Sternbald'e çok önemli bir iş yüzünden Wittenberg'e gitmesi gerektiğini söyledi; önde gelen uşakların birkaçının önünde Lützen'de geriye kalan adamlarının idaresini ona bıraktı ve üç gün sonra döneceğini bildirip bu süre içinde saldırı korkusu olmayacağı sözünü verdikten sonra, Wittenberg'e doğru yola çıktı.

İsim değiştirerek bir hana indi; karanlık bastırır bas-

tırmaz, paltosunu giyip Tronkenburg'da ele geçirdiği bir çift tabancayla donanmış olarak Luther'in odasına girdi. Yazılı kâğıtlar ve kitaplar arasında kürsüsünde oturan Luther, bu tanımadığı, tuhaf adamın kapıyı açıp arkasından sürgülediğini görünce, ona kim olduğunu ve ne istediğini sordu. Saygıyla şapkasını elinde tutan adam, yol açacağı korkunun önsezisiyle çekinerek kendisinin at taciri Michael Kohlhaas olduğunu söyler söylemez, Luther, "Çabuk uzaklaş buradan!" diye bağırdı ve kürsüsünden kalkıp hızla çıngırağa uzanırken, "Senin nefesin veba, yakınlığın felakettir!" diye ekledi. Kohlhaas, yerinden kımıldamadan silahına davrandı ve "Saygıdeğer Efendim, bu silah, eğer çıngırağa dokunursanız, beni cansız olarak ayaklarınızın önüne serer! Otırun ve beni dinleyin; mezmurlarını kâğıda geçirdiğiniz meleklerin arasında bile benim yanımdakinden daha güvende olamazsınız," dedi. Luther yerine otururken, "Ne istiyorsun?" diye sordu. Kohlhaas cevap verdi: "Benim adaletsiz bir adam olduğuma dair görüşünüzün yanlışlığını ispat etmek! Bildirinizde, en üst makamımın benim davamla ilgili hiçbir şey bilmediğini söylemiştiniz. O halde, bana Dresden'e serbest giriş sağlayın, ben de gideyim ve meselemi en üst makama arz edeyim." "İflah olmaz, korkunç adam!" diye bağırdı Luther, duyduğu bu sözler karşısında şaşırmış, aynı zamanda da sakinleşmişti, "Kim sana keyfî yargı kararlarınla Junker von Tronka'yı baskına uğratıp şatosunda bulamayınca onu koruyan tüm halkı ateş ve kılıçla kırıp geçirme hakkını verdi?" Kohlhaas, "Hiç kimse, Saygıdeğer Efendim! Dresden'den aldığım bir haber beni yanılttı ve yoldan çıkardı! İnsan topluluğuna karşı açtığım savaş, sizin de belirttiğiniz gibi, bu topluluğun dışına atılmış olmasaydım, bir suç sayılabilirdi!" diye cevap verdi. "Dışına atılmış olmak mı?" diye bağırdı Luther ona doğru bakarak. "Ne tür çılgın düşünceler kaplamış içini böyle! İçinde

yaşadığın devletin yönettiği topluluktan seni kim dışarıya atmış olabilir ki?! Üstelik devletler var oldukça, herhangi bir kimsenin devlet topluluğunun dışına atıldığı nerede görülmüştür?" Kohlhaas, avuçlarını birbirine bastırarak cevap verdi: "Kanunun korumasından yoksun bırakılanı, ben devlet topluluğunun dışına atılmış sayarım! Çünkü benim huzur ve barış içinde zanaatımı uygulayabilmem için bu koruyuculuğa ihtiyacım var, hatta işte bu yüzden de emeğimle kazandığım her şeyle birlikte bu topluluğa sığınıyorum. Bunu kim benden esirgerse, beni ıssızlığın vahşiliğine doğru itmiş olur, işte o kişi, sizin de inkâr edemeyeceğiniz gibi, kendimi koruyacağım silahı elime vermiş olur!" "Kanunun koruyuculuğunu senden kim esirgedi?" diye bağırdı Luther. "Hükümdar'a yolladığın dilekçeden onun haberinin olmadığını sana yazmamış mıydım? Devletin memurları davaları el altından ondan gizliyorlarsa ya da bilgisi dışında onun kutsal adını kullanarak alay konusu yapıyorlarsa, onu böyle memurları seçtiği için Tanrı'dan başka kim sorgulayabilir? Tanrı'nın lanetlediği, dehşet salan adam, sen mi onu bu yüzden yargılamaya yetkilisin?" "Peki," dedi Kohlhaas, "eğer Hükümdar beni koruması altındaki topluluğun dışına atmıyorsa, o zaman ben de o topluluğa geri dönerim. Bana, tekrar ediyorum, Dresden'e serbest giriş sağlayın, ben de Lützen Sarayı'nda topladığım kalabalığı dağıtayım ve geri çevrilen dilekçemi yeniden mahkemeye sunayım." Luther, yüzü asık bir halde, masasının üstünde duran kâğıtları üst üste yığdı ve sustu. Bu tuhaf adamın devlet içinde takındığı ısrarcı tutum canını sıkıyordu. Kohlhaasenbrück'ten Asilzade'ye gönderdiği yargı kararını göz önüne alarak ona Dresden Mahkemesi'nden ne talep ettiğini sordu. Kohlhaas, "Asilzade'nin kanunlara uygun olarak cezalandırılmasını, atların eski durumlarına döndürülmesini, bana ve Mühlberg'de ölen uşağım Herse'ye, maruz kaldığı-

mız zorbalık yüzünden uğradığımız zararın tazminini," diye cevapladı. Luther bağırdı: "Demek zararın tazmini! Onca Yahudi ve Hıristiyan'dan, toplamı binlere varan paraları senet ve rehinle sırf kendi vahşi intikam savaşın için aldın. Sıra talep etmeye geldiğinde bu miktarı da hesaba katacak mısın?" "Tanrı korusun!" diye cevap verdi Kohlhaas. "Ne evimi ne çiftliğimi, ne de sahip olduğum varlığı geri almayı talep ediyorum, aynı şekilde karımın gömülme masraflarını da! Herse'nin yaşlı annesi, oğlunun tedavi masraflarının faturasıyla birlikte onun Tronkenburg'da uğradığı zararın dökümünü de yanında getirecek. Benim kara yağızların satılmamış olmasından doğan zararımı ise, hükümet bir uzmana tayin ettirebilir." Luther, ona doğru bakarak, "Çılgın, anlaşılmaz, dehşetengiz adam!" diye bağırdı. "Kılıçın Asilzade'den akla hayale gelebilecek en şiddetli intikamı aldıktan sonra, keskinliği onu o denli az etkileyecek bir hükmün verdirilmesi için seni uğraşmaya iten şey ne?" Kohlhaas, yanağından bir damla yaş süzülürken, cevap verdi: "Saygıdeğer Efendim! Bu durum bana karıma mal oldu. Kohlhaas, onun asla haksız bir dava yüzünden ölmediğini dünyaya göstermek istiyor. Siz bu konuda benim isteğime uyun ve kararın verilmesini mahkemeye bırakın, ben de anlaşmazlık yaratan diğer tüm konularda size uyayım." Luther, "Bak şimdi," dedi, "resmî görüş böyle olmasa da, isteklerinde haklısın. Kendi başına öç almaya kalkışmadan önce, davanı Hükümdar'ın yargısına sunabilseydin, eminim ki, taleplerin noktası noktasına yerine getirilirdi. Ayrıca her şeyi inceden inceye düşünerek Asilzade'yi, kurtarıcı İsa hürmetine affedip sıska ve yaralı kara yağızlarını o halleriyle alarak beslemek ve bakımlarını yapmak üzere doğruca Kohlhaasenbrück'teki ahırına götürseydin, daha iyi etmez miydin?" Kohlhaas, "Olabilir," diye cevap verdi, pencereye doğru yönelerek, "olabilir, olamaz da! Onları sevgili karımın kalbinden fış-

kıran kanla ayağa kaldırmak zorunda kalacağımı bilseydim, olabilir, aynen sizin dediğiniz gibi yapabilirdim Saygıdeğer Efendim ve bir kile yulafı onlardan esirgemezdim! Ancak, madem bir kez bana bu kadar pahalıya mal oldular, o halde ben de durumu akışına bırakıyorum. İzin verin, yargı kararını bildirsin, Asilzade de kara yağızlarımı beslesin." Luther, birtakım düşünceler içinde kâğıtlarını tekrar eline alırken, davası hakkında Elektör'le görüşeceğini söyledi. Bu arada Lützen Sarayı'nda sessizce beklemesini ve Hükümdar ona serbest giriş izni verirse, bunun kendisine açık duyuru yoluyla bildirileceğini belirtti. Kohlhaas, elini öpmek için eğildiğinde, "gene de," diye devam etti, "Elektör'ün merhameti adalete tercih edip etmeyeceğini[1] bilmiyorum, çünkü duyduğuma göre bir ordu toplamış ve seni Lützen Sarayı'nda ele geçirme hazırlığındaymış. Bu arada, sana daha önce de söylediğim gibi, ben elimden geleni yapacağım." Böyle diyerek ayağa kalktı ve gidebileceğini belirten bir hareket yaptı. Kohlhaas, onun bu noktada lehinde konuşmasının içini tamamen rahatlattığını belirtti. Bunun üzerine, Luther onu eliyle selamlarken, birdenbire Kohlhaas bir dizinin üstünde yere çöktü ve kalbinde bir dileğinin daha olduğunu söyledi. Her Pentekostes Yortusu'nda, İsa'nın kilisesine gitmeyi âdet edinmiş olmasına rağmen, giriştiği savaş yüzünden bu kez kaçırdığını, acaba fazla hazırlık yapmadan, günah çıkartması için izin verip kendisini kutsamak lütfunda bulunur mu, diye sordu. Luther, ona dik dik bakarak kısa bir süre düşündükten sonra, "Peki, Kohlhaas," dedi. "Bunu yapacağım! Ancak unutma ki, birleşmeyi istediğin İsa Efendimiz düşmanlarını affetmişti." Kohlhaas onu şaşırmış bir halde izlerken, "Sen de," diye devam etti

1. Hukuk dilinde suçunu affetmek, bağışlamak. (Ç.N.)

Luther, "seni aşağılayan, onurunu kıran Asilzade'yi aynı şekilde affetmeyi ve Tronkenburg'a gidip, kara yağızlarını alıp beslemek üzere doğruca Kohlhaasenbrück'e, evine götürmeyi ister misin?" "Saygıdeğer Efendim," dedi Kohlhaas yüzü kızararak, o anda Luther'in elini tuttu. "İsa Efendimiz de bütün düşmanlarını affetmedi. İzin verin, ben de Elektör'ü, şatonun kâhyasını ve vekilharcı, Hinz ve Kunz beyleri ve bu meselede beni inciten kim varsa, herkesi affedeyim, ama Asilzade'yi, mümkünse, atlarımı tekrar eski hallerine gelecek şekilde beslemeye zorunlu bırakayım." Bu sözler karşısında Luther hoşnutsuz bir bakışla ona arkasını döndü ve çıngırağı çaldı. O arada çağrılan yardımcı, elinde ışıkla girişteki salona geldiğini haber verdiğinde, Kohlhaas gözlerini kurutarak ne yapacağını bilmez bir halde yerden kalktı. Yardımcı, sürgü çekili olduğundan, boşuna kapıyı açmaya uğraşırken, Luther tekrar kâğıtlarının başına oturduğu için Kohlhaas adama kapıyı açtı. Luther, tuhaf adama gözünün ucuyla şöyle bir bakıp yardımcısına "Işığı uzat!" dedi. Gördüğü ziyaretçiyi biraz yadırgayan yardımcı, duvardan evin anahtarını aldı ve onun uzaklaşmasını beklemek üzere odanın yarıaçık duran kapısının yanına geçti. Kohlhaas, şapkasını duygulanmış bir halde iki elinin arasına alarak, "Öyleyse, Saygıdeğer Efendim, sizden dilediğim şefaat lütfuna erişemeyeceğim," dedi. Luther kısaca cevap verdi: "Kurtarıcı İsa'ya karşı, hayır, hükümdara karşıysa, bu sana söz verdiğim gibi, bir denemeye bağlı!" O sırada yardımcısına eliyle işaret ederek kendisine verdiği işi daha da geciktirmeden yerine getirmesini emretti. Kohlhaas, acı duyduğunu belli eden bir ifadeyle iki elini göğsüne koydu ve merdivenleri önü sıra aydınlatan adamı izleyerek gözden kayboldu.

Ertesi gün Luther Saksonya Elektörü'ne elden bir mektup gönderdi. Mektupta, şahsının etrafını kuşatan

ve herkesin bildiği gibi dava dilekçesini hasıraltı eden mabeyinci ve saki, Hinz ve Kunz von Tronka adlı asilzadeleri sertçe eleştirdikten sonra, kendine özgü açıksözlülüğüyle, bu denli olumsuz koşullarda yapacak başka bir şey kalmadığından, Hükümdar'a At Taciri'nin önerisini dikkate alıp davasını yeniden açabilmesi için onu yaptıklarından dolayı affetmesi fikrini açtı. Halkın görüşünün çok tehlikeli bir şekilde bu adamdan yana çıktığına, hatta üç kez yakıp küle çevirdiği Wittenberg'de bile onun lehinde konuşulduğuna dikkat çekti. Teklifi reddedildiği takdirde, Kohlhaas'ın bunu kesinlikle kin dolu ifadelerle halkın bilgisine sunacağını, bu yolla halkın kolayca yoldan çıkabileceğini, dolayısıyla devlet gücüyle artık ona karşı hiçbir şey yapılamayacağını belirtti. Mektubunu bitirirken, bu olağandışı durumda, silaha sarılmış bir vatandaşla müzakereye girmenin sakıncalarına göz yumulması gerektiğini, çünkü bu kişinin kendisine karşı izlenen tutum ve davranışlarla gerçekten de devlet birliğinin dışına atılmış sayılabileceğini yazdı. Kısacası, bu işin üstesinden gelmek için, ona tahta karşı ayaklanan bir asi gözüyle bakmak yerine, zaten Saksonya'ya dışarıdan gelen biri olduğundan, memlekete saldıran yabancı bir güç gözüyle bakılmasının gerektiğini bildirerek mektubunu bitirdi. Mektup Elektör'ün eline ulaştığı sırada, sarayda yanında Mühlberg'de yenildiğinden beri hâlâ yaralı yatan Prens Friedrich von Meißen'in amcası, İmparatorluk Başkomutanı Christiern von Meißen, Adalet Şansölyesi Kont Wrede, devlet şansölyeliğinin başkanı Kont Kallheim ve Hükümdar'ın gençlik arkadaşları ve sırdaşları saki Hinz von Tronka ve mabeyinci Kunz von Tronka adındaki asilzadeler bulunmaktaydı. İlk sözü, Hükümdar'ın gizli yazışmalarını onun adına ve mührüyle yürütmeye yetkili müşavir sıfatıyla, Mabeyinci Kunz von Tronka aldı. Kuzeni Asilzade'ye karşı At Taciri'nin mah-

kemeye sunduğu dava dilekçesini, aldığı yanlış bilgilere kanıp tamamen asılsız ve gereksiz bir angarya saymasaydı, asla kendi başına davayı durdurma kararı almayacağını bir kere daha ayrıntılarıyla açıkladıktan sonra, meselenin o andaki durumuna geçti. Tanrı'nın da kanunların da At Taciri'ne, karşılaştığı bu aksilik yüzünden, onun kendinde hak gördüğü böylesine dehşetli bir intikam alma yetkisi vermediğini ifade etti. Meşru bir savaş gücüymüş gibi onunla müzakereye girişmekle, onun o lanetli başına nasıl bir şöhret parıltısı kondurulacağını anlattı. Bu yolla Elektör'ün kutsal kişiliğine bulaşacak utancı o denli dayanılmaz buluyordu ki, konuşmasının tüm ateşiyle, Doktor Luther'in önerisinin kabul edilmesindense, işi en uç noktasına vardırıp bu kudurmuş asinin yargı kararındaki hükmünün yerine getirildiğini ve kuzeni Asilzade' nin kara yağızları beslemek üzere Kohlhaasenbrück'e gönderildiğini görmeyi tercih edeceğini söyledi. Adalet Şansölyesi Kont Wrede, Herr Kunz'a doğru hafifçe dönerek, bu gerçekten vahim sorunun çözümünde, Hükümdar'ın ününe gösterdiği bu denli ince özeni daha ilk fırsatta göstermemiş olmasından ötürü esef duyduğunu belirtti. Elektör'e hitaben, kanuna aykırı olduğu apaçık olan bir tedbirin uygulanmasında devlet gücünün kullanılması konusundaki endişesini dile getirdi; At Taciri'nin taraftarlarının memlekette günden güne artmasıyla birlikte suç eylemlerinin sonunun gelmeyeceği tehlikesine işaret etti ve ancak yalın bir adalet uygulaması yoluyla, yani yapılan yanlış hareketi doğrudan ve tarafsız bir biçimde düzeltmekle buna bir son verilebileceğini ve hükümetin de bu kötü durumdan en iyi şekilde sıyrılabileceğini anlattı. Prens Christiern von Meißen, Hükümdar' ın bu konuda ne düşündüğünün kendisine sorulması üzerine, saygıyla Adalet Şansölyesi'ne dönerek onun açıkladığı düşünce tarzına çok büyük saygı duyduğunu,

ancak Kohlhaas'a hakkını elde etmesi için yardımcı olmak isterken, Wittenberg'in, Leipzig'in ve memlekette zarara uğrayan tüm halkın hakkı olan tazminat ya da hiç değilse Kohlhaas'ın cezalandırılması taleplerini göz ardı ettiğine dikkat çekti. Bu adama ilişkin, o denli karışmış olan devlet düzenini, hukuk ilkesiyle düzeltmenin çok zor olacağını söyledi. Bu yüzden, mabeyincinin görüşüne katıldığını, bu tür durumlarda başvurulan aracın harekete geçirilmesi gerektiği, yani yeterli güce sahip bir ordu toplanarak Lützen'de konuşlanan At Taciri'nin öyle ya da böyle yakalanarak ya da etkisiz hale getirilerek durdurulması fikrinde olduğunu belirtti. Mabeyinci, bir yandan Prens Meißen ve Elektör için duvarın önündeki sandalyeleri nezaketle odaya getirirken, onun gibi haksever ve anlayış sahibi biriyle, bu karmaşık meselenin çözüm aracı açısından hemfikir olmalarının kendisini ne kadar çok sevindirdiğini söyledi. Prens sandalyeye oturmayıp elinde tutarak, mabeyinciye dönüp ortada sevinmesi için bir neden olmadığını, bu durumla bağlantılı olarak ilk önce alınacak tedbir uyarınca, bizzat onun hakkında bir tutuklama kararı çıkarılması ve Hükümdar'ın adını kötüye kullanmaktan aleyhine dava açılması gerektiğini söyledi. "Çünkü adalet kürsüsü önünde üst üste yığılan ve alabildiğine geniş bir alana yayılmış olan bu bir dizi suç eyleminin önündeki esrar perdesini sıyırmak zorunlu ise, bu zorunluluk yalnızca ilk suçu değil, buna bağlı olarak işlenen diğer suçları da kapsar ve ilk önce onun idam talebiyle yargılanması, devlete herkesin bildiği gibi davası son derece haklı olan ve kullandığı kılıcı bizzat eline verilen At Taciri'nin başının ezilmesi yetkisini verebilir," diyerek konuşmasını bitirdi. Herr Kunz, bu sözler karşısında şaşırmış bir halde Elektör'e bakıyordu. Yüzü kıpkırmızı kesilen Elektör ise arkasını döndü ve pencere kenarına gitti. Herkesin suskun kaldı-

ğı kısa bir aradan sonra Kont Kallheim, içine düştükleri kısırdöngünün dışına bu yolla çıkılamayacağını, aynı hukuka dayanılarak yeğeni Prens Friedrich'e de dava açılabileceğini, çünkü onun da Kohlhaas'a karşı giriştiği bu olağandışı akın sırasında bazı durumlarda talimatları çiğnediğini anlattı. Şu anda yaşanan bu büyük sıkıntıya neden olanların isimleri tek tek araştırıldığında, onunkinin de bunların arasında sayılacağını, ona da Mühlberg'de olup bitenler hakkında Hükümdar tarafından hesap sorulması gerektiğini belirtti. Elektör tedirgin bakışlarla masasına yaklaşırken söze başlayan Saki Herr Hinz von Tronka, alınması gereken resmî karara, burada toplanmış olan bu denli bilge şahsiyetlerin nasıl olup da bir türlü varamadığına akıl erdiremediğini söyledi. Bildiği kadarıyla, At Taciri Dresden'e serbest giriş izni ve davasının yeniden incelenmesi karşılığında, memlekete saldırdığı adamlarını dağıtmaya söz vermişti. "Ancak bundan, onun bu canice intikamları yüzünden affedilmesi gerektiği sonucu çıkmaz. Görünen o ki, bu iki hukuk kavramını, Doktor Luther de devlet konseyi de birbirine karıştırmakta," dedikten sonra, parmağını düşünceli bir şekilde burnuna dayayıp, "Eğer," diye konuşmasına devam etti, "Dresden Mahkemesi kara yağızlar meselesinde Kohlhaas'ı haklı bulsa bile, bu durum onun kundakçılığı ve yağmacılığı nedeniyle hapse atılmasını engellemez." İki devlet adamının da görüşlerinin avantajlı yönlerini birleştiren, kuşkusuz hem bugünün insanları hem de gelecek nesiller tarafından alkışlanacak bir politika manevrası! Bu konuşma üzerine, Prens ve Adalet Şansölyesi, Saki Herr Hinz'e sadece bir bakışla cevap verdiklerinden, toplantı bu şekilde sona ermiş görünüyordu. Elektör, ileri sürülen farklı fikirler üzerine devlet konseyinin bir sonraki toplantısına kadar kendi başına düşüneceğini söyledi. Prens'in sözünü ettiği ihtiyati tedbir, onun dostlukla-

rına bağlı olan kalbinden, Kohlhaas'a karşı hazırlıkları çoktan tamamlanmış olan orduyu yönetme isteğini silmişe benziyordu. En azından fikrini amaca en uygun bulduğu Adalet Şansölyesi Kont Wrede'yi yanında alıkoydu. Kontun kendisine gösterdiği mektuplardan At Taciri'nin gücünün dört yüz kişiye çıktığı anlaşılıyordu, hatta mabeyincinin uygunsuz hareketleri yüzünden memlekette hüküm süren genel memnuniyetsizlik nedeniyle kısa zamanda bu gücün iki-üç katına çıkabilmesi söz konusuydu. Bunun üzerine, Elektör işi daha da uzatmadan, Doktor Luther'in önerisini kabul etmeye karar verdi. Buna göre, Kohlhaas meselesinin tüm idaresini Kont Wrede'ye devretti; birkaç gün sonra da ana hatlarını aşağıda bildireceğimiz duyuru yapıldı:

> Biz, vs. vs. Saksonya Elektörü olarak, Doktor Martin Luther'in aracılığını derin bir hürmetle dikkate alarak, Brandenburg'lu At Taciri Michael Kohlhaas'ın üç gün içinde elindeki silahları bırakması koşuluyla, davasının yeniden görülmesi için Dresden'e serbestçe girmesine izin veriyoruz. Ancak adı geçen kişinin kara yağızlarından dolayı açtığı dava, umulanın aksine, Dresden Mahkemesi tarafından reddedildiği takdirde, hakkını bizzat kendi gücüyle elde etmeye kalkıştığı için, kanunun tüm şiddetiyle cezalandırılacaktır. Aksi halde, kendisi ve adamları, Saksonya'da yaptıkları zorbalıklara karşılık, merhamet adalete tercih edilecek ve cezaları tamamen affedilecektir.

Kohlhaas, memleketin bütün meydanlarına asılan bu duyurunun bir kopyası Doktor Luther aracılığıyla eline ulaşır ulaşmaz, yazıdaki ifade hayli koşullu da olsa, tüm adamlarını hediyeler, teşekkürler ve öğüt verici etkili sözlerle dağıttı. Para, silah, araç, gereç, yağmaladığı

ne varsa her şeyi, hükümdarlığın malı olarak Lützen Mahkemesi'ne teslim etti; Waldmann'ı, mümkünse çiftliği tekrar kendisine satması için yazdığı bir mektupla birlikte Kohlhaasenbrück'teki memura, Sternbald'i de tekrar yanına aldırmak istediği çocuklarını getirmesi için Schwerin'e gönderdikten sonra, Lützen Sarayı'nı terk etti. Küçük servetinden geriye kalanı, kâğıt paralar halinde yanına alıp tanınmaksızın Dresden'e gitti.

Gün ağarıyordu. Şehir halkı henüz uykudayken, Kohlhaas memurun hakkaniyeti sayesinde elinde kalan, Pirna'nın dış mahallesindeki küçük evinin kapısını vurdu. Şaşkınlık ve telaş içinde kapıyı açan, evin işlerinden sorumlu yaşlı hizmetkârı Thomas'a hükümete gidip Prens von Meißen'e At Taciri Michael Kohlhaas'ın burada olduğunu haber vermesini söyledi. Gelen haber üzerine, bu adama karşı duyulan ilgiyi o anda bizzat gözlemlemeyi uygun bulan Prens von Meißen, arkasındaki şövalye ve muhafız alayıyla birlikte az sonra dışarı çıktığında, Kohlhaas'ın evine giden sokaklarda yoğun bir insan kalabalığının çoktan toplanmış olduğunu gördü. Halka baskı uygulayanları ateş ve kılıçla kovalayan ölüm meleğinin orada olduğu haberi, dış mahalleler de dahil olmak üzere, tüm Dresden'i ayağa kaldırmıştı. Meraklı güruhun yüklenmesine karşı bir önlem olarak evin kapısını sürgülemek zorunda kaldılar. Gençler içeride kahvaltı eden azılı kundakçıyı gözleriyle görmek için pencerelere tırmanıyorlardı. Prens, yolu açan muhafızların yardımıyla eve varıp Kohlhaas'ın odasına girer girmez, yarı giyinik masada oturan kişiye, kendisinin At Taciri Kohlhaas olup olmadığını sordu. Bu soru üzerine Kohlhaas, içinde davasıyla ilgili birçok evrak olan bir cüzdanı kuşağından çıkarıp saygıyla uzatırken, "Evet," dedi ve hükümdarlık tarafından verilen serbest giriş izninin koşulu olarak adamlarını dağıttıktan sonra, kara yağızlarından dolayı Junker Wenzel

von Tronka'yı mahkemeye vermek üzere Dresden'e geldiğini sözlerine ekledi. Prens, onu baştan aşağı şöyle bir süzdükten sonra, cüzdandaki kâğıtları gözden geçirdi; içinde hükümdarlık hazinesine kaydedilen mallara ilişkin Lützen Mahkemesi'nin düzenlediği belgeyi görüp ondan bununla ilgili açıklama istedi; çeşitli sorularla, nasıl bir insan olduğu, çocukları, serveti, ileride sürdürmeyi düşündüğü yaşam tarzı hakkında bilgi edinip onun her bakımdan endişe verici bir yönü olmadığını anladıktan sonra belgeleri geri verdi ve davasının önünde hiçbir engel bulunmadığını, doğrudan doğruya onu bu konuda yönlendirecek olan Adalet Şansölyesi Kont Wrede'ye şahsen başvurmasının gerektiğini söyledi. "Bu arada," diye başladığı konuşmasına kısa bir ara veren Prens pencereye yaklaştı ve evin önünde toplanan halkı hayretle seyrederken, "sana ilk günlerde hem evinde hem de dışarı çıktığında seni koruyacak bir nöbetçi verilmesi gerekecek!" dedi. Kohlhaas, bu sözlerden etkilenerek önüne baktı ve sustu. Prens, "Her ne olursa olsun," diyerek, tekrar pencereden uzaklaştı, "bundan çıkacak sonuç sana bağlı!" dedi ve evi terk etmek üzere tekrar kapıya yöneldi. Düşüncelere dalmış olan Kohlhaas, "Saygıdeğer Efendim! Ne isterseniz yapın! Yalnızca dilediğim anda nöbetçiyi kaldıracağınıza dair bana söz verin! Böylece bu tedbire karşı hiçbir itirazım olmaz!" dedi. Prens, bunun için söze gerek olmadığını söyledi ve bu amaç için seçilen üç muhafıza, evinde kalacakları bu adamın serbest olduğunu ve sadece dışarı çıktığında onu korumak için peşinden gitmeleri gerektiğini açıkladıktan sonra, alçakgönüllü bir el hareketiyle At Taciri'ni selamlayıp oradan uzaklaştı.

Öğleye doğru Kohlhaas kendisine eşlik eden üç muhafızla, arkalarında güvenlik güçleri tarafından uyarıldıkları için ona hiçbir kötü harekette bulunmayan görül-

medik bir kalabalık olduğu halde, Adalet Şansölyesi Kont Wrede'ye gitti. Kohlhaas'ı nezaketle ve dostça bekleme odasında kabul eden Kont Wrede, tam iki saat boyunca onunla sohbet etti. Meselenin tüm akışını baştan sona anlattırdıktan sonra, onu şikâyet başvurusunun doğrudan kaleme alınması ve mahkemeye sunulması için orada görevli olan şehrin ünlü bir avukatına gönderdi. Kohlhaas işi geciktirmeden avukatın evine gitti. İlk yazdığı, reddedilen dilekçesiyle aynı içerikte, yani Asilzade'nin kanuna uygun bir şekilde cezalandırılması, atların eski durumlarına getirilmesi, hem kendisinin hem de Mühlberg'de öldürülen uşağı Herse'nin uğradığı zararın, Herse'nin yaşlı annesi yararına tazmin edilmesi talebiyle bir dava dilekçesi hazırladıktan sonra, ona hâlâ şaşkınlık içinde bakan halkın eşliğinde, gerekli bir iş için çağrılmadıkça bir daha dışarıya çıkmamaya kararlı bir halde evine döndü.

Bu arada, Asilzade koruma altında tutulduğu Wittenberg'den ayrılmış, ayağında oluşan ağır yılancık hastalığının da iyileşmesinden sonra, Kohlhaas'ın haksız yere alıkonulup mahvedilen kara yağızları yüzünden devlet mahkemesinde aleyhine açtığı dava nedeniyle, mahkemeden sorguya çekilmek üzere kesinlikle Dresden'e gelmesinin istendiği bir çağrı almıştı. Dresden'de evlerine indiği kuzenleri mabeyinci ve saki von Tronka kardeşler, kendisini müthiş bir öfke ve aşağılamayla karşıladılar; bütün ailenin adını lekeleyen bir yüz karası, beş para etmez bir sefil olduğunu, şimdi artık davasını kesinlikle kaybedeceğini söyleyip tüm dünyanın maskarası olarak besleyip semirtmeye mahkûm edileceği o kara yağızları bir an önce bulup getirmek için hazırlanmasını istediler. Junker Wenzel, ince ve titrek bir sesle, dünyanın en acınası insanının kendisi olduğunu söylüyor ve onu felakete sürükleyen bütün bu lanet olası mesele hakkında çok az şey bildiğine, tüm

suçun atları kendisinden habersiz ve tamamen arzusu dışında hasatta kullanan, hatta arada kendilerine ait tarlalarda ölçüsüzce çalıştırıp heba eden şatonun kâhyası ile vekilharçta olduğuna yemin ediyordu. Bunları söylerken bir koltuğa çöktü; daha yeni içinden çıktığı bu felakete kendisini aşağılama ve hakaretlerle bile bile tekrar atmamalarını rica etti. Ertesi gün, küle dönmüş Tronkenburg civarında mülkü bulunan Herr Hinz ve Kunz, kuzenleri Asilzade'nin ricası üstüne, başka çareleri kalmadığından, oradaki adamlarına ve kiracılarına yazıp o uğursuz günde ortadan kaybolan ve o zamandan beri akıbetleri bilinmeyen kara yağızlar hakkında bilgi toplamalarını istediler. Fakat tamamen harap olmuş bu yerin hemen hemen hepsi kılıçtan geçirilmiş olan halkından öğrenebildikleri kadarıyla, bir uşak azılı kundakçının zorlamasıyla, atları yanmakta olan bir kulübeden dışarıya çıkararak kurtarmış, ancak daha sonra onları nereye götürmesi ve ne yapması gerektiği sorusuna cevap olarak gözünü öfke bürümüş bu zalim adamdan bir tekme yemişti. Asilzade'nin Meißen'e kaçan gutlu yaşlı kalfası ise, yazılı başvurularına cevaben, o dehşetli gecenin sabahında uşağın atlarla birlikte Brandenburg sınırına doğru yola çıktığını bildiriyordu. Ancak orada yapılan tüm soruşturmalar boşa çıktı. Bu haber herhalde bir yanılgıdan kaynaklanıyordu, çünkü Asilzade'nin Brandenburg'dan ya da o dolaylardan gelme bir uşağı yoktu. Tronkenburg yangınından birkaç gün sonra Wilsdruf'a geçen bazı Dresden'liler, bahsedilen tarihte bir uşağın elinde yularlı iki atla birlikte oraya geldiğini ve acınacak haldeki hayvanlar daha fazla yürüyemeyeceklerinden, onları iyileşip ayağa kalksınlar diye bir çobanın inek ahırına bıraktığını söylüyorlardı. Birçok nedenden ötürü bunların aranan kara yağızlar olma ihtimali yüksekti, ancak oradan gelenlerin belirttiğine göre, Wilsdruf'lu çoban bu hayvanları birine satmıştı, ama kime, bilmiyorlardı. Kaynağı belli

olmayan üçüncü bir söylenti ise, atların çoktan ölmüş olduğundan ve Wilsdruf hayvan mezarlığına gömüldüklerinden bahsediyordu. İşlerin bu şekle dönmesini, kolayca anlaşılacağı gibi, kendilerince en arzu edilen durum olarak gören Herr Hinz ve Kunz, kuzenleri Asilzade'nin ahırları kalmadığından, kara yağızları kendi ahırlarında beslemelerinin gereğini ortadan kaldıran bu söylentinin doğruluğunu derhal kesinleştirmek istiyorlardı. Bunun üzerine, Herr Wenzel von Tronka, o bölgenin veraset yoluyla tasarruf hakkına sahip toprak beyi ve hukuki amiri sıfatıyla, Wilsdruf mahkemelerine bir yazı gönderdi. Bu yazıda, kara yağızları bütün ayrıntılarıyla tarif ettikten sonra, kendisine emanet edilen bu atların bir terslik yüzünden ortadan kaybolduğunu, şu anda bulundukları yeri araştırmalarını ve her kim ise sahibinden, tüm masrafları fazlasıyla ödenmek koşuluyla, hayvanları saray mabeyincisi Herr Kunz'un Dresden'deki ahırlarına getirmesini ısrarla istemelerini nazikçe rica etti. Bunun üzerine, gerçekten de birkaç gün sonra, Wilsdruf'lu çobanın atları satmış olduğu adam ortaya çıktı. Adam arabasının yan sırığına bağladığı bu sıska, durmadan yalpalayan hayvanları şehrin pazarına doğru götürüyordu. Herr Wenzel'in şanssızlığına, hatta daha da çok dürüst Kohlhaas'ın şanssızlığına bakın ki, bu adam Döbbeln'li deri yüzücüydü.

Herr Wenzel, kuzeni mabeyincinin yanındayken kulağına gelen belirsiz bir söylentiye göre, bir adamın Tronkenburg yangınından kurtulmuş iki atla şehre geldiğini öğrenir öğrenmez, ikisi birlikte derhal evdeki birkaç uşağı da yanlarına alarak, hayvanlar Kohlhaas'ınkilerse, masraflarının karşılığını ödeyip eve götürmek üzere adamın bulunduğu saray meydanına gittiler. Şövalyeler, hayvanların bağlı olduğu iki tekerlekli arabanın çevresinde, seyirlik durumun çekimine kapılarak anbean artan insan kalabalığını görünce, doğrusu hayret içinde kaldılar. Halk, sonu

gelmeyen kahkahalar arasında bağrışarak devletin sarsılmasına neden olan atların çoktan yüzücünün eline düştüğünü haykırıyordu. Asilzade arabanın yanına giderek her an ölebilirmiş gibi görünen zavallı hayvanlara dikkatlice bakıp ne yapacağını bilemez bir halde, bunların Kohlhaas'tan aldığı atlar olmadıklarını söyledi. Bunun üzerine, mabeyinci Herr Kunz hiddetinin dile gelmeyen olanca yoğunluğuyla Asilzade'ye öyle bir bakış fırlattı ki, karşısındaki demirden olsa erirdi. Madalyasını ve zincirini gevşetip paltosunu arkaya atarak deri yüzücüye yaklaşan Herr Kunz, adama bu atların Wilsdruf'lu çobanın kendisine teslim ettiği ve sahipleri olan Junker Wenzel von Tronka'nın mahkeme aracılığıyla bizzat araştırılıp bulunmalarını istediği yağızlar olup olmadıklarını sordu. O sırada, elindeki bir kova suyu, arabasını çeken besili ve bakımlı beygire vermekle uğraşan deri yüzücü, "Kara yağızlar mı?" dedi. Kovayı yere bırakıp gemi hayvanın ağzından çıkarttıktan sonra, arabanın sırığına bağlı olan yağızları kendisine Hainichen'li domuz çobanının sattığını, ancak onun bunları nereden edindiğinden haberinin olmadığını, Wilsdruf'lu çobandan alıp almadığı hakkında da bir şey bilmediğini söyledi. "Kendisine," diyerek sözüne devam ederken, bir yandan da kovayı tekrar eline almış, arabanın oku ve dizi arasına yerleştiriyordu, kendisine bunları Dresden'de von Tronkaların evine götürmesi gerektiğini Wilsdruf'lu mübaşirin söylediğini ve de teslim edeceği asilzadenin adının Kunz olduğunu ekledi. Bu sözlerle döndü ve beygirin kovada bıraktığı suyu kaldırıma döktü. Mabeyinci, çevresini saran kalabalığın alaycı bakışları altında, aldırışsızca kendini işine kaptırmış olan arabacının dikkatini üzerine çekemeyince, kendisinin Mabeyinci Kunz von Tronka olduğunu, ama kendisine teslim edilecek kara yağızların kuzeni olan Asilzade'ye ait olduğunu ve Tronkenburg yangını sırasında kaçan bir uşak ta-

rafından Wilsdruf'lu çobana verilen, her ikisi de aslında Kohlhaas'ın malı sayılan atlar olmaları gerektiğini söyledi. Çamur içindeki pantolonunun paçalarını yukarıya çeken herife, bunlar hakkında hiç mi bir şey bilmediğini sordu ve Hainichen'li domuz çobanı bunları Wilsdruf'lu çobandan ya da ondan satın alan üçüncü birinden ucuza kapatmış olamaz mı, diye ekledi. Suyla işi bitip arabanın yanına geçen deri yüzücü, von Tronkaların evinden işinin karşılığı olan parayı almak için kara yağızlarla Dresden'e geldiğini, onun söylediklerinden bir şey anlamadığını, atların Hainichen'li domuz çobanından önce Peter ya da Paul ya da Wilsdruf'lu çobanın mı olduğunun, çalınmadıklarına göre, kendisini ilgilendirmediğini söyledi. Bunları dedikten sonra, kamçısını geniş sırtına çaprazlama asıp karnı aç olduğundan kahvaltı etmek için meydandaki birahaneye gitti. Mabeyinci, Hainichen'li domuz çobanının Döbbeln'li deri yüzücüye sattığı bu atları, eğer bunlar şeytanın üstlerine binip Saksonya'yı bir uçtan bir uca geçtiği atlar değilse, ne yapacağını bir türlü bilemediği için, Asilzade'ye bu konuda ne söyleyeceğini sordu. O da soluk ve titreyen dudaklarıyla, en doğrusunun bu hayvanları Kohlhaas'a ait olsun olmasın, satın almak olacağını söyledi. Bunun üzerine, mabeyinci onu dünyaya getirdikleri için anne ve babasına lanet okuyarak, bir yandan da paltosunu arkaya atıp ne yapacağını ya da yaptıracağını bilmez bir halde halkın kalabalığından uzaklaştı. O sırada sokakta atını süren Baron von Wenk adındaki bir tanıdığını yanına çağırdı ve kalabalığın alaylı bakışlarla ağızlarını mendillerle kapatıp kahkahayı patlatmak için kendisinin uzaklaşmasını beklediğini fark ettiğinden, inadına meydandan uzaklaşmak istemeyerek ondan Adalet Şansölyesi Kont Wrede'ye gitmesini ve Kont Wrede aracılığıyla Kohlhaas'ı kara yağızları görmek üzere oraya getirmesini rica etti. Bir rastlantı eseri olarak Kohlhaas Lüt-

zen'de teslim ettikleriyle ilgili açıklama yapmak üzere bir mübaşir tarafından Adalet Şansölyesi'nin odasına çağırtılmışken, Baron da az önce sözü edilen amaç için odaya girdi. Adalet Şansölyesi, asık bir yüzle koltuğundan kalkıp Baron'un tanımadığı At Taciri'ni elinde evraklarıyla bir kenarda bekletirken, Baron da von Tronkaların içinde bulundukları sıkıntılı durumu anlattı. Döbbeln'li deri yüzücünün Wilsdruf mahkemelerinin eksik araştırmaları yüzünden atlarla çıkageldiğini, hayvanların öylesine iyileştirilemez bir halde olduğunu gören Junker Wenzel'in bunları Kohlhaas'ınkiler diye kabul etmekten çekindiğini, bu nedenle onları şövalyelerin ahırında besleyip yeniden semirtmeyi denemek için deri yüzücüden alacaklarsa, bahsedilen durum hakkındaki kuşkuyu gidermek üzere Kohlhaas'ın hayvanları yerinde incelemesi gerektiğini söyledi. "Lütfedip At Taciri'ni bir nöbetçiyle evinden aldırarak atların bulunduğu pazaryerine göndertmenizi rica ederim!" diyerek konuşmasını bitirdi. Adalet Şansölyesi gözlüğünü çıkarırken, onun iki türlü yanılgı içinde olduğunu söyledi; bir kere, bahsi geçen durumun açıklığa kavuşması için Kohlhaas'ın yerinde inceleme yapmasının tek çare olduğunu sanmakla, sonra da adalet şansölyesi olarak kendisinin Kohlhaas'ı bir nöbetçiyle istediği yere göndermeye yetkisinin olduğunu düşünmekle, diyerek arkasında duran At Taciri'ni onunla tanıştırdı ve tekrar yerine oturup gözlüğünü takarken, ondan bu meseleyle ilgili olarak bizzat Kohlhaas'ın kendisine başvurmasını rica etti. Kohlhaas, o anda ruhunda kopan fırtınayı hiç belli etmeden, deri yüzücünün şehre getirdiği kara yağızları incelemek üzere, pazaryerine kadar onu izlemeye hazır olduğunu söyledi. Baron şaşkın bir halde ona doğru dönerken, o tekrar Kont Wrede'nin masasına yaklaştı ve çantasındaki evrakları göstererek Lützen'de teslim ettikleriyle ilgili detaylı bilgi verdikten sonra, gitmek için izin

istedi. Yüzü kıpkırmızı kesilen Baron pencerenin yanına doğru ilerleyip aynı şekilde vedalaştı ve ikisi birlikte Meißen Prensi'nin yanlarına verdiği üç muhafız eşliğinde, peşlerinde bir yığın insan, saray meydanına gittiler. Bu arada, yanına gelen birçok arkadaşının uyarısına rağmen, Döbbeln'li deri yüzücüye karşı halk arasındaki itibarını düşürmemekte ısrarlı olan mabeyinci Herr Kunz, Baron' un At Taciri'yle birlikte görünmesi üzerine, hemen At Taciri'ne yaklaşıp kılıcını gurur ve gösterişle kolunun altında tutarak arabanın arkasında duran bu atların onunkiler olup olmadıklarını sordu. At Taciri, bu soruyu kendisine yönelten tanımadığı bu beye saygıyla dönüp şapkasını çıkardıktan sonra, ona cevap vermeksizin, arkasında şövalyeler, deri yüzücünün arabasına yaklaştı. Başları yere eğik, titreyen bacaklarıyla orada öylece duran, deri yüzücünün önlerine koyduğu otu yemeyen hayvanlara on iki adım mesafede durup şöyle bir baktı ve, "Saygıdeğer Bayım!" diyerek tekrar mabeyinciye döndü. "Deri yüzücü tamamen haklı, arabasına bağlı olan bu atlar benimkiler!" dedi ve çevresini saran beylere bakarak bir kez daha şapkasını çıkardı, nöbetçilerinin eşliğinde meydandan ayrıldı. Bu sözler üzerine, mabeyinci hızla, miğferinin tüyünü titreten bir adımla deri yüzücüye yaklaştı ve ona içi para dolu bir kese fırlattı. Adam, elinde para kesesi, bir yandan alnındaki saçları kurşun tarakla geriye tarayıp bir yandan da paralara bakarken, mabeyinci de bir uşağa atları çözüp eve götürmesini emretti. Efendisinin çağrısı üzerine, halkın arasındaki arkadaş ve akraba grubunun yanından ayrılan uşak, yüzü hafifçe kızarmış bir halde, atların ayaklarının dibinde oluşmuş büyük bir gübre birikintisine basıp hayvanlara yanaştı; tam çözmek için yularlarını tutmuştu ki, kuzeni Himboldt Usta onu kolundan yakaladığı gibi, "Derisi yüzülecek haldeki bu beygirlere sakın elini sürme!" diyerek arabanın ötesine savurdu. Tereddütlü adım-

larla gübre birikintisinin üstünden atlayıp tüm bu olan biten karşısında afallayan mabeyinciye dönerek böyle bir hizmeti gördürmek için kendisine deri yüzücü bir uşak tutması gerektiğini söyledi. Mabeyinci, öfkeden köpürerek bir an ustaya bakıp arkasına döndü ve çevresinde halka olan şövalyelerin başlarının üzerinden nöbetçileri çağırdı. Baron von Wenk'in emriyle, saraydan bir subay birkaç saray muhafızıyla birlikte gelir gelmez, mabeyinci şehir halkının kalkıştığı bu alçakça kışkırtmayı kısaca anlattıktan sonra, subaydan elebaşıları olan Himboldt Usta'nın tutuklanmasını istedi. Göğsünden yakaladığı ustayı, kendi emriyle kara yağızları çözen uşağını arabanın ötesine savurmak ve tartaklamak suçundan dava ediyordu. Atik bir hareketle mabeyinciden kurtulup onu geriye iten usta, "Saygıdeğer Efendim! Yirmi yaşındaki bir delikanlıya ne yapması gerektiğini bildirmek, onu kışkırtmak demek değildir! Lütfen kendisine bir sorun bakalım, örf ve âdete aykırı davranarak arabaya bağlı bulunan bu atlarla uğraşmayı isteyecek mi, istemeyecek mi? Söylediklerimden sonra, bunu yapmayı isterse, yapsın! İsterse hemen şimdi onları boğazlasın ve derilerini yüzsün, bence hava hoş!" dedi. Bu sözler üzerine mabeyinci, uşağa döndü; emrini yerine getirmek ve Kohlhaas'a ait olan atları çözüp eve götürmekle ilgili herhangi bir tereddüdünün olup olmadığını sordu. Bu arada halkın arasına karışan uşak, çekinerek bu uygunsuz iş kendisinden talep edilmeden önce, ilk yapılması gereken şeyin atlara onurlarının iade edilmesi[1] olduğunu söyleyince, mabeyinci hızla arkasından yetişti, üzerinde aile armaları işlenmiş olan şapkasını çıkarıp aldı ve meşin şapkayı ayaklarıyla ezdikten sonra, uşağı bir anda hiddetli kılıç darbeleriyle meydan-

1. Deri yüzmek onursuz bir iş sayıldığından, bu lekenin deri yüzücünün elinden atlara geçtiğine, atlardan da uşağa geçeceğine inanılıyordu. (Ç.N.)

dan ve hizmetinden kovdu. Himboldt Usta, "Serin şu kana susamış zorbayı yere!" diye haykırdı. Bu çıkış üzerine galeyana gelen halk, bir araya toplanarak nöbetçilere saldırırken, usta da mabeyinciyi arkadan yere çaldı, paltosunu, yakalığını ve miğferini söküp attı, kılıcını elinden çekip aldı ve hiddetle meydanın ötesine fırlattı. Kargaşadan sıyrılan Junker Wenzel, şövalyelere kuzeninin yardımına koşmaları için boşuna seslendi. Daha bir adım bile atmadan, halkın hücumuyla öyle bir dağıldılar ki, yere düştüğünde başından yaralanan mabeyinci, tek başına halkın tüm öfkesine maruz kaldı. Mabeyinciyi, meydandan tesadüfen geçen ve saray muhafızlarının başındaki subayın yardıma çağırdığı bir atlı muhafız alayından başka hiç kimse kurtaramadı. Subay, kalabalığı dağıttıktan sonra, öfke içindeki ustayı yakaladı. Usta birkaç atlı eşliğinde hapse gönderilirken, iki arkadaşı kan içindeki perişan mabeyinciyi yerden kaldırıp eve götürdüler. At Taciri'nin uğradığı haksızlıktan dolayı zararının tazmini için iyi niyet ve içtenlikle girişilen deneme, böylesine korkunç, içinden çıkılmaz bir şekilde sonuçlanmıştı. İşi biten ve orada daha fazla kalmak istemeyen Döbbeln'li deri yüzücü, halkın da dağılmaya başlamasıyla atları bir sokak lambasının direğine bağladı. Hayvanlar burada gün boyunca kimse ilgilenmeden, sokak çocuklarına ve serserilere alay konusu olarak öylece durdular; her tür bakım ve korumadan yoksun kaldıklarından, işi üzerine almak zorunda kalan polis, gece inerken Dresden'li deri yüzücüyü çağırdı ve ona ikinci bir emre kadar şehir dışındaki yerinde bakması için atları teslim etti.

Her ne kadar olanlarda At Taciri'nin hiç suçu yoksa da, bu olay, memleketteki daha ölçülü ve iyi niyetli kişiler arasında bile, davasının sonucunu kötü biçimde etkileyecek bir hava yarattı. İnsanlar onu devlete karşı tutumunu tümüyle çekilmez buluyor, evlerde ve kamuda,

sırf çılgınlığa varan dik kafalılığının yatıştırılması için böylesine önemsiz bir davada şiddet yoluyla elde ettiği adaletin kendisine verilmesindense, ona karşı açıkça bir haksızlık uygulanması ve davanın tekrar reddedilmesinin daha iyi olacağı fikri yaygınlaşıyordu. Zavallı Kohlhaas'ın büsbütün mahvolmasına yol açacak bir durum da, bizzat Adalet Şansölyesi'nin hukuka aşırı bağlılığı ve bundan dolayı von Tronka ailesine duyduğu nefret yüzünden, bu görüşün güçlenmesi ve yayılmasına yardımcı olacağıydı. Şu anda Dresden'li deri yüzücünün baktığı atların tekrar Kohlhaasenbrück'teki ahırdan çıktıkları duruma getirilmeleri son derece imkânsız görünüyordu; diyelim, ustalıkla ve düzenli bir bakımla eski durumlarına getirildiler, o zaman da bütün bu olanlardan ötürü Asilzade'nin ailesine sürülecek yüz karası o kadar büyük olacaktı ki, memleketin en önde gelen, soylu ailelerinden biri olarak toplum içindeki ağırlıkları göz önüne alındığında, atların kaybını parayla tazmin etmekten daha makul ve amaca uygun bir yol görünmüyordu. Birkaç gün sonra, yaraları engellediğinden mabeyinci adına Başkan Kont Kallheim, bu öneriyi bir mektupla Adalet Şansölyesi'ne sundu. Bunun üzerine Adalet Şansölyesi, Kohlhaas'a bir yazı yazıp kendisine böyle bir teklif gelirse reddetmemesini öğütlediyse de, Kont Kallheim'a gönderdiği fazla nezaket içermeyen kısa cevabında, ondan kendisini bu davada özel işlere karıştırmamalarını rica edip mabeyinciyi gayet aklı başında ve alçakgönüllü bir adam olarak nitelediği At Taciri'ne bizzat başvurmaya davet etti. At Taciri, pazaryerindeki olaylar yüzünden mücadele gücü gerçekten kırıldığından, Adalet Şansölyesi'nin tavsiyesine uyarak tüm olup bitenleri kabullenip onları bağışlamak ve uzlaşmak için Asilzade ya da onun akrabalarına kolaylık göstermeye hazırdı. Ancak bu konuyu açmak kibirli şövalyelere ağır geliyordu. Ada-

let Şansölyesi'nden aldıkları cevaba müthiş içerleyerek mektubu Elektör'e gösterdiler. O da ertesi sabah yaraları yüzünden hasta yatan mabeyinciyi odasında ziyaret etti. Mabeyinci, durumundan ötürü zayıf ve titrek bir sesle, bu meseleyi Kohlhaas'ın isteklerine uygun olarak çözmek için hayatını ortaya koyduktan sonra, üstüne bir de onurunu tüm dünyanın yergisine açıp kendisine ve ailesine akla gelebilecek her türlü karayı ve utancı getiren bir adamın karşısına, af ve uzlaşma ricasıyla mı çıkması gerektiğini Elektör'e sordu. Elektör mektubu okuduktan sonra, ne yapacağını bilmez bir halde, Kont Kallheim'a, Kohlhaas'la daha fazla görüşülmeden, mahkemece atların tekrar eski durumlarına getirilemeyeceği öne sürülerek ölmüş oldukları varsayılıp zararın parayla karşılanmasına dair bir hüküm verilemez mi acaba, diye sordu. Kont cevap olarak, "Saygıdeğer Efendim, onlar ölmüştür, kamu hukukuna göre ölmüş sayılırlar, çünkü hiçbir değerleri yoktur, zaten deri yüzücüden alınıp şövalyelerin ahırlarına getirilinceye kadar fiziksel olarak da ölmüş olacaklardır," dedi. Bunun üzerine Elektör mektubu cebine koyarken, bu konuda Adalet Şansölyesi'yle bizzat görüşmek istediğini söyleyerek, o sırada hafifçe doğrulup minnetle elini sıkan mabeyinciyi sakinleştirdi; ona sağlığına dikkat etmesini öğütledikten sonra, lütufkâr bir tavırla koltuğundan kalkıp odadan çıktı.

Dresden'de durumlar böyleyken, zavallı Kohlhaas'ın tepesinde Lützen taraflarından daha da şiddetli başka fırtına bulutları toplanmıştı; sinsi şövalyeler bu bulutlardan Kohlhaas'ın talihsiz başına şimşek indirmenin yolunu bulacak kadar ustaydılar. At Taciri'nin bir araya toplayıp Elektör'ün genel af ilan etmesiyle dağıttığı adamlarından biri olan Johann Nagelschmidt, birkaç hafta sonra her türlü alçaklığı yapabilecek bu güruhtan bazılarını Bohemya sınırında yeniden toplayıp Kohlhaas'tan öğ-

rendiği işi kendi başına sürdürmeyi kazançlı bulmuştu. Bu aşağılık herif, kâh peşindeki kollukları korkutmak, kâh daha önceki gibi halkı haydutluklarına katılmaya ayartmak için kendisine Kohlhaas'ın vekili adını vermişti. Efendisinden öğrendiği zekice manevralarla, memleketlerine serbestçe dönen uşakların birçoğu için genel affın uygulanmadığını, hatta Kohlhaas'ın kendisinin bile, verilen söz tutulmayıp Dresden'e gelir gelmez hapse atıldığını ve bir nöbetçi gözetiminde tutulduğunu etrafa yayıyordu. Tıpkı Kohlhaas'ınkilere benzeyen duyurular asarak kendi azılı kundakçı takımını Tanrı'nın onuru adına ayaklanmış bir savaş gücü olarak gösterip Elektör tarafından kendilerine tanınan affın yerine getirilmesinin takipçisi olduklarını bildiriyordu. Bunların hepsi, daha önce de söylendiği gibi, ne Tanrı'nın onuru adına ne de başına gelenleri hiç de umursamadıkları Kohlhaas'a olan bağlılıklarından yapılıyordu; aksine, bu aldatmacaların koruyuculuğu altında, cezalandırılmadan, rahatça ortalığı yakıp yıkmak ve yağmalamak içindi. Bununla ilgili ilk haberler Dresden'e ulaşır ulaşmaz, şövalyeler meseleye bambaşka bir şekil verecek bu durumdan dolayı duydukları sevinci gizleyemediler. Bilmiş ve hoşnutsuz bir edayla, ısrarlarına ve durmadan tekrarladıkları uyarılarına karşın, Kohlhaas'ı affetmekle yanlış hareket edildiğini, böylelikle onun yolunda giden her türlü serseriye de geçit verildiğini hatırlatıyorlardı. Nagelschmidt'in sırf yenik düşmüş efendisinin korunması ve güvenliği uğruna silaha sarıldığı şeklindeki beyanına inanılmasıyla yetinmeyerek bütün bu olanların, bizzat Kohlhaas tarafından hükümeti korkutmak ve yargı kararını tam tamına kendi çılgın inadına uygun olarak verdirmek ve bunu da hızla yaptırmak amacıyla düzenlendiği fikrini ortaya atıyorlardı. Hatta Saki Herr Hinz öyle ileri gitti ki, yemekten sonra Elektör'ün bekleme odasında, çevresine toplanan

bazı avcı asilzadelere ve saray adamlarına, Lützen'de bu haydut sürüsünün dağıtılmasını da lanet olası bir danışıklı dövüş olarak niteledi. Adalet Şansölyesi'nin hak ve hukuka bağlılığıyla alay ederek esprili bir şekilde verdiği birçok örnekle, bu güruhun hâlâ Saksonya ormanlarında hazır bulunduğunu, ateş ve kılıçla tekrar saldırmak için At Taciri'nden bir işaret beklediğine dikkat çekti. Olayların vardığı bu durum, efendisinin şan ve şerefine ciddi bir leke tehdidi oluşturduğu için, bundan hoşnutsuzluk duyan Prens Christiern von Meißen derhal saraya gitti. Şövalyelerin Kohlhaas'ı yeni suçlarına dayanarak alt etmek arzusunda olduklarını sezip Elektör'den mümkünse At Taciri'nin hiç bekletilmeden hemen sorguya çekilmesi için iznini rica etti. Bir kolluk tarafından hükümete çağrılan Kohlhaas, bu durumu yadırgadı. Birkaç gün önce uşağı Sternbald, beş çocuğunu da Mecklenburg'dan alıp getirdiğinden, o sırada iki küçük oğlu Heinrich ile Leopold kucağındaydı. Şimdi anlatılması uzun sürecek birçok düşünce onu, tam ayrılacağı sırada masum gözyaşlarıyla kucağa alınmalarını isteyen çocuklarını hükümete beraberinde götürmek zorunda bırakmıştı. Prens, Kohlhaas'ın yanı başında yere oturttuğu çocuklarını sevecenlikle seyredip dostça adlarını ve yaşlarını sorduktan sonra, konuyu açarak ona eski uşağı Nagelschmidt'in Erzgebirge vadilerinde ne tür işler çevirdiğini sordu ve uşağın sözde buyruklarını gösterip kendini temize çıkarmak için bu konuda ne biliyorsa anlatmasını istedi. At Taciri bu utanç verici, haince yazılmış belgeleri görünce her ne kadar dehşete kapıldıysa da, Prens gibi haksever bir adam karşısında, kendi aleyhinde öne sürülen suçlamaların dayanaksızlığını tatmin edici bir şekilde açıklamakta pek güçlük çekmedi. İfadesine göre, yolunda gitmekte olan davasının karara bağlanması için üçüncü bir kişinin yardımına gereksinim duymadığı gibi, yanında

taşıdığı ve Prens'e gösterdiği birtakım yazışmalardan da, Nagelschmidt'in kendisine yardım etmeyi kalbinden bile geçirmeyeceği kendiliğinden anlaşılıyordu; çünkü Kohlhaas bu herifi memlekette açıktan açığa işlediği tecavüzlerden ve diğer yaptığı serseriliklerden dolayı Lützen'de adamlarını dağıtmadan önce astırmak istemiş, ancak bu sırada Elektör'ün ilan ettiği genel afla aralarındaki bütün ilişki ortadan kalktığından adam canını kurtarmış, ertesi gün her ikisi de birbirinin can düşmanı olarak yollarını ayırmışlardı. Nagelschmidt'e mektup yazma önerisi Prens tarafından kabul edilince, Kohlhaas oturdu ve Nagelschmidt'e bir mektup yazdı. Bu mektupta, Nagelschmidt'in kendisine ve adamlarına genel af sözü verildiği halde, bu sözün tutulmadığını ileri sürerek genel affın dürüstçe uygulanması için ayaklandığı iddiasını lanet ve rezil bir uydurmaca olarak nitelendirip kendisinin Dresden'e geldiğinde ne hapse atıldığını ne de gözaltına alındığını, davasının da tamamen arzusuna uygun bir şekilde ilerlediğini belirtti ve onu genel affın ilanından sonra Erzgebirge'de işlediği kundakçılık yüzünden, etrafında toplanan güruha bir uyarı olarak adaletin pençesine teslim edeceğini bildirdi. Bunun üzerine Elektör'ün çıkardığı af sayesinde asılmaktan kurtulan bu aşağılık herif hakkında halkı bilgilendirmek amacıyla, At Taciri'nin Nagelschmidt aleyhine Lützen Sarayı'ndayken yukarıda bahsedilen alçaklıkları nedeniyle açtırdığı kovuşturmanın bazı bölümleri duvarlara asıldı. Prens, bu sorgulama sırasında, durumlar öyle gerektirdiği için, kendisinden şüphe edilmesinden dolayı Kohlhaas'ı teselli etti; Dresden'de bulunduğu sürece ona tanınan affın hiçbir şekilde kaldırılmayacağına söz verdi; çocuklara masasında duran meyvelerden ikram edip vedalaşmak için elini uzattı; Kohlhaas'ı selamlayarak artık gidebileceğini söyledi. Adalet Şansölyesi de aynı şekilde, At Taciri'nin

başında dolaşan tehlikenin farkında olduğundan, bu davayı yeni olaylarla dallanıp budaklanmadan sonuçlandırmak için elinden geleni yapıyordu. Ne var ki, siyasi zekâlarını kullanan şövalyelerin arzu ettikleri ve amaçladıkları da zaten buydu; daha önce yaptıkları gibi, sessiz kalarak suçu kabullenip cezanın olabildiğince hafifletilmesi için uğraşmak yerine, hile ve yalan dolanla bu suçu tamamen inkâr etmeye kalkışıyorlardı. Kâh Kohlhaas'ın kara yağızlarının Asilzade'nin bilgisi dışında ya da tam bilgisi olmaksızın şatonun kâhyası ve vekilharç tarafından keyfî olarak Tronkenburg'da alıkonulduklarını ileri sürüyor, kâh hayvanların daha geldiklerinde şiddetli ve tehlikeli bir öksürükten hastalığa tutulmuş olduklarını söylüyorlar ve bunu kanıtlamak için de zorlukla bulabildikleri şahitler gösteriyorlardı. Öne sürdükleri bu deliller de, detaylı bir araştırma ve sorgulama sonucunda reddedilince, bir hayvan hastalığı salgını yüzünden, on iki yıl süresince Brandenburg'dan Saksonya'ya at sokulmasının yasaklandığını bildiren bir Elektör fermanı bulup getirdiler: İşte, Kohlhaas'ın sınırdan geçirdiği atları tutmanın, Asilzade'nin yalnızca yetkisi değil, hepsinden önce bir ödevi olduğunu açıkça gösteren bir kanıt! Kohlhaas, bu arada çiftliğini Kohlhaasenbrück'lü dürüst memurdan, adama bu yüzden uğradığı zararın karşılığı olarak az bir para ödeyerek geri aldığından, öyle anlaşılıyor ki, işin resmî yönünü halletmek için, Dresden'den birkaç günlüğüne uzaklaşıp memleketine gitmeye karar verdi. Bu kararda, bizce de hiç kuşkusuz, yukarıda sözü edilen alışverişten daha çok, kışlık tohumun ekim zamanı olması bakımından bir aciliyet olsa bile, böylesine tuhaf ve düşündürücü şartlar altında kendi durumunu sınamak istemesinin payı vardı: Belki bunda başka nedenler de aynı derecede rol oynamıştı; bunları tahmin etmeyi, yüreğinde hissedenlere bırakıyoruz. Kohlhaas bunun üzeri-

ne, kendisine verilen nöbetçiyi orada bırakıp Adalet Şansölyesi'ne gitti. Ona elindeki memurun mektuplarını gösterip durum göründüğü gibi ise, mahkemede kendisine gerek duyulmadığı takdirde, şehirden uzaklaşmak, sekiz ya da en fazla on iki gün içinde geri döneceğine söz vererek Brandenburg'a gitmek istediğini açıkladı. Adalet Şansölyesi, hoşnutsuz ve düşünceli bir yüz ifadesiyle yere bakarak itiraf etmek gerekirse, onun orada bulunmasının asıl şimdi her zamankinden daha da gerekli olduğunu söyledi; karşı tarafın hile ve entrikayla yaptığı itirazlar yüzünden, mahkemenin önceden kestirilemeyen binlerce durum için, onun ifade ve açıklamalarına gereksinim duyacağını ekledi. Fakat Kohlhaas davayla ilgili her türlü bilgisi olan avukatını bu iş için önerip nazikçe üsteleyerek seyahatini sekiz günle sınırlayacağına söz verip ricasında ısrar edince, Adalet Şansölyesi biraz durduktan sonra, kısaca, "Peki," dedi ve bunun için Prens Christiern von Meißen'den geçiş belgesi istemesi gerektiğini söyleyerek gitmesine izin verdi. Adalet Şansölyesi'nin suratından durumu gayet iyi anlayan Kohlhaas, kararında daha da güçlenmiş olarak hemen oturup hükümetin başı sıfatıyla Prens Christiern von Meißen'den, hiçbir neden göstermeksizin, sekiz gün içinde Kohlhaasenbrück'e gidip dönmek üzere geçiş belgesi rica etti. Bu yazısına cevaben, Saray Komutanı Baron Siegfried von Wenk imzalı bir hükümet kararı aldı. Buna göre, Kohlhaas'ın Kohlhaasenbrück'e gidebilmek için yaptığı geçiş belgesi başvurusu, Elektör cenaplarına sunulacak, onun yüksek onayından geçer geçmez, geçiş belgeleri kendisine gönderilecekti. Kohlhaas avukatına, nasıl oluyor da hükümet kararı, dilekçesini sunduğu Prens Christiern von Meißen tarafından değil de, Siegfried von Wenk adında bir baron tarafından imzalanıyor, diye sorduğunda, ondan Prens'in üç gün önce çiftliğine gittiğini ve kendisinin yokluğunda

hükümet işlerinin yukarıda bahsedilen aynı isimli asilzadenin kuzeni olan Saray Komutanı Baron Siegfried von Wenk'e bırakıldığını öğrendi. Bütün bu olanlar karşısında kalbi huzursuzlukla çarpmaya başlayan Kohlhaas, doğrudan doğruya Hükümdar'ın şahsına sunulacakken tuhaf ve dolambaçlı yollara saptırılan dilekçesi hakkındaki kararı günlerce bekledi; bir hafta geçti, derken birçok gün daha geçti, ancak ne bu karar çıktı ne de kesinlikle verileceği belirtilen mahkeme hükmü. Böylece on ikinci gün, hükümetin kendisiyle ilgili görüşü ne olursa olsun, bunun dile getirilmesini sağlamak için, kararlı bir halde oturdu ve ısrarlı bir ifadeyle hükümetten istediği geçiş belgelerini yeniden rica etti. Ertesi akşam –beklediği cevap o gün de gelmemişti– durumunu, özellikle Doktor Luther sayesinde kendisine bağışlanan affı düşünerek kaygıyla arka odasının penceresine yaklaştığında, Prens von Meißen tarafından Dresden'e geldiğinde kendisine verilen nöbetçileri, avluda onlara kalmaları için tahsis ettiği küçük binada göremeyince, birden hayret etti. Yanına çağırdığı evin yaşlı hizmetkârı Thomas'a bunun ne anlama geldiğini sorunca, adam içini çekerek, "Efendim, hiçbir şey yolunda gitmiyor! Bugün her zamankinden daha fazla olan muhafızlar, akşam karanlığı çökerken, evin her tarafına dağıldılar; ikisi kalkan ve mızraklarla ön kapıda sokakta duruyor, ikisi arka kapıda bahçede, ayrıca diğer ikisi de ön odada yerdeki samanın yığınının üstünde yatıyor ve orada uyuyacaklarını söylüyorlar," diye karşılık verdi. Rengi atan Kohlhaas döndü ve "Kaç kişi olurlarsa olsunlar, asıl mesele onların burada bulunmaları," dedikten sonra, Thomas'a avluya çıkar çıkmaz, etrafı görebilmeleri için muhafızlara ışık koymasını tembihledi. Çöp dökmek bahanesiyle, ön taraftaki pencereyi açıp ihtiyarın keşfettiği bu durumun doğru olduğu kanısına varınca –çünkü tam da o sırada, bu dü-

zen başladığından beri asla gerek duyulmamış bir tedbir olarak, sessizce nöbet değiştiriliyordu–, uykusu olmasa da, yatağına yattı; ertesi gün için kararını vermişti. Çünkü onun gözünde, muhatap olduğu hükümetin, adil davranır gibi görünerek bağışlamış olduğu bir affı bozması kadar uygunsuz bir tutum olamazdı. Eğer gerçekten bir tutukluysa –ki, buna hiç kuşku yoktu–, o zaman hükümeti durumun böyle olduğuna dair kesin ve doğrudan bir açıklama yapmaya zorlayacaktı. Bunun üzerine, ertesi sabah gün ağarırken, uşağı Sternbald'e atları arabaya koşmasını ve evin önüne getirmesini emretti; söylediğine göre, birkaç gün önce Dresden'de rastladığı ve kendisini davet eden, eski ahbabı bir memuru çocuklarıyla beraber ziyaret etmek için Lockewitz'e gidecekti. Merakla başlarını uzatarak evdeki bu durumun yol açtığı hareketliliği fark eden muhafızlar, aralarından birini gizlice şehre gönderdiler; birkaç dakika içinde bir sürü kolluğun başında düşük rütbeli bir hükümet görevlisi çıkageldi ve sanki orada bir işi varmış gibi, tam karşıdaki eve girdi. Kohlhaas, oğullarını giydirmekle uğraşırken, bu hareketlerin de farkında olduğundan, arabayı bilerek gereğinden uzun bir süre evin önünde bekletti; polisin hazırlıklarını tamamladığını görür görmez, bunu umursamayarak çocuklarıyla birlikte evden dışarıya çıktı; kapının altında duran muhafız alayına, önlerinden geçerken, kendisini takip etmelerinin gerekmediğini söyledi; oğullarını arabaya bindirdi; yaşlı kâhyanın kızında kalmalarını uygun gördüğü küçük kızlarını öptü ve ağladıkları için teselli etti. Henüz arabaya binmişti ki, hükümet görevlisi, arkasındaki kolluklarla karşıdaki evden çıkıp yanına geldi ve nereye gitmek istediğini sordu. Kohlhaas, kendisini iki oğluyla birlikte birkaç gün önce taşradaki evine davet eden memur dostuna, Lockewitz'e gitmek istediğini söyleyince, hükümet görevlisi, bu durumda bi-

raz beklemek zorunda olduğunu, çünkü Prens von Meißen'in emriyle, birkaç atlı muhafızın kendisine eşlik edeceğini bildirdi. Kohlhaas, arabadan aşağıya doğru gülerek, yoksa kendisini sofrasında ağırlamak için davet eden bir arkadaşının evinde güvende olmayacağını mı sandıklarını sordu. Görevli, neşeli ve kibar bir tavırla, tehlikenin gerçekten de büyük olmadığı cevabını verdikten sonra, ayrıca muhafızların da hiçbir şekilde kendisine yük olmayacaklarını ekledi. Kohlhaas, ciddi bir tonda, Dresden'e geldiğinde Prens von Meißen'in kendisini hizmetinde nöbetçi bulundurmayı isteyip istememek konusunda serbest bıraktığını söyledi. Görevli bu duruma şaşırarak dikkatli ifadelerle, orada bulunduğu sürece bunun uygulandığını hatırlatınca, At Taciri evine nöbetçi konulmasına neden olan olayı anlattı. Görevli, şu anda polis şefliği görevini de yürüten Saray Komutanı Baron von Wenk'in emirleri doğrultusunda, onu devamlı koruma altında tutmayı kendine ödev saydığını söyledi; eğer kendisine kimsenin eşlik etmesini istemiyorsa, bunda etkili olan hatanın düzeltilmesi için doğrudan, şahsen hükümete başvurmasını rica etti. Kohlhaas görevliye anlamlı anlamlı bakıp bu meseleyi nasıl olursa olsun halletmekte kararlı olarak aynen öyle yapacağını söyledi; kalbi çarparak arabadan indi; çocukları hizmetliyle içeriye gönderdi; uşak arabayla evin önünde beklerken, görevli ve nöbetçileriyle birlikte hükümete doğru yola koyuldu. Bu sırada Saray Komutanı Baron von Wenk, bir gece önce Leipzig civarında yakalanarak getirilen Nagelschmidt'in adamlarından bir güruhun soruşturmasıyla uğraşıyordu; yanındaki şövalyeler de herifleri, ilk ağızdan duymak istedikleri bazı konularda sorguya çekiyorlardı. Tam o esnada At Taciri eşlik edenlerle birlikte salona girdi. Baron, At Taciri'ni görür görmez yanına gitti; şövalyeler de birdenbire seslerini keserek haydutları sorgulamayı bı-

raktılar. Baron ne istediğini sordu. At Taciri, saygılı bir şekilde, Lockewitz'teki memura öğle yemeğine gitmek istediğini bildirip yanında bulunmalarına gerek duymayacağı muhafızların burada kalmalarına izin verilmesini rica edince, yüzü renkten renge giren Baron, dilinin ucuna geleni yutup evinde sakince oturur ve Lockewitz'li memurun ziyafetinden şimdilik vazgeçerse, daha iyi edeceğini söyledi. Bununla birlikte konuşmayı tamamen kesip görevliye dönerek bu adamla ilgili kendisine verdiği emrin yeterli olduğunu, onun altı kişilik atlı muhafız yanında olmadan şehri terk edemeyeceğini belirtti. Kohlhaas, yoksa tutuklu mu sayıldığını ve de tüm dünyanın gözleri önünde kendisine resmen bahşedilen genel affın bozulduğu yolundaki kanısının doğru mu olduğunu sordu. Yüzü kıpkırmızı kesilen Baron birdenbire ona döndü ve iyice yaklaşıp gözlerinin içine bakarak, "Evet! Evet! Evet!" diye cevap verdi. Arkasını döndü, onu orada bırakıp Nagelschmidt'in adamlarının yanına gitti. Bunun üzerine Kohlhaas salonu terk etti. Her ne kadar, kendisine kalan tek kurtuluş yolunun, kaçmanın, attığı adımlarla daha da zorlaştığını görse de, bu şekilde davrandığına memnundu, çünkü artık o da uymak zorunda olduğu genel af maddelerinin bağlayıcılığından kurtulmuştu. Evine gelince, atları çözdürdü ve hükümet görevlisinin eşliğinde, çok üzgün ve sarsılmış bir halde odasına girdi. Bu adam, At Taciri'ni tiksindiren bir tavırla, bütün bunların mutlaka bir yanlış anlama yüzünden olduğunu ve kuşkusuz yakında çözüleceğini söylerken, kolluk görevlileri onun bir işaretiyle evin avluya açılan tüm çıkışlarını sürgülediler; bu arada, öndeki ana girişin her zamanki gibi, istediği kadar kullanabileceği şekilde açık tutulacağına dair güvence vermeyi de ihmal etmedi.

Bu sırada Nagelschmidt, Erzgebirge ormanlarında, kolluk ve muhafızlar tarafından her yönden öylesine sı-

kıştırılmıştı ki, üstlendiği böyle bir rolü hiç yardımcısı olmadan yürütemeyeceği için, Kohlhaas'ı da gerçekten bu işin içine çekmek fikrine kapıldı. Dresden'deki davasının durumunu sokaktan geçen bir yolcudan hemen hemen tüm ayrıntılarıyla öğrendiğinden, aralarındaki apaçık düşmanlığa rağmen, At Taciri'ni kendisiyle yeniden bağlantı kurmak için harekete geçirebileceğine inanıyordu. Bunun üzerine, okunaksız Almancasıyla yazdığı bir mektubu uşaklardan biriyle ona gönderdi. Mektubun içeriği şöyleydi: Eğer At Taciri Altenburg'a gelmek ve dağıttığı adamlarından geriye kalanların tekrar başına geçmek isterse, Dresden'deki hapisten kaçması için ona at, adam ve para yardımına hazır olduğunu bildiriyor, ayrıca bundan böyle daha itaatkâr, daha düzenli ve daha iyi olacağına söz verip sadakatinin ve vefalılığının bir kanıtı olarak onu o zindandan kurtarmak üzere, Dresden yakınlarına bizzat gelmek için sabırsızlandığını belirtiyordu. Fakat bir talihsizlik eseri olarak, bu mektubu götürmekle görevlendirilen uşak, Dresden'e çok yakın bir köyde, gençliğinden beri yakalandığı korkunç sara nöbetlerinden birine tutuldu; bu yüzden yardıma koşanlar adamın göğsünde taşıdığı mektubu buldular; kendisi de iyileşir iyileşmez tutuklanarak bir nöbetçi tarafından, arkalarında bir yığın insan kalabalığı, hükümete götürüldü. Saray Komutanı von Wenk, bu mektubu okur okumaz, hemen Elektör'ü görmeye, saraya gitti; yaraları iyileşmiş olan Herr Kunz'u ve beraberinde Herr Hinz'i, ayrıca devlet şansölyeliğinin başkanı Kont Kallheim'ı orada buldu. Bu beylerin fikrine göre, Kohlhaas'ın derhal tutuklanması ve Nagelschmidt'le gizli bir anlaşma içinde olmasından ötürü mahkemeye verilmesi gerekliydi; buna kanıt olarak da böyle bir mektubun, At Taciri tarafından gönderilmiş bir mektuba cevap niteliğinde olmasa ve zorbalıklarına devam etmek için aralarında tehlike-

li ve canice bir anlaşma bulunmasa yazılamayacağını gösteriyorlardı. Elektör yalnızca bu mektuba dayanarak Kohlhaas'a bahşettiği serbest dolaşım iznini kaldırmayı ısrarla reddediyordu; ona kalırsa, Nagelschmidt'in mektubundan, aralarında daha önceden bir bağlantı kurulmamış olabileceği anlamı da çıkabilirdi. Bu konuyu açıklığa kavuşturmak için, başkanın önerisi üzerine, uzun tereddütlerden sonra, mektubu Nagelschmidt'in gönderdiği uşakla, adamın başına hiçbir şey gelmemiş gibi, Kohlhaas'a iletmeye ve ona cevap verip vermeyeceğini görmeye karar verdiler. Bunun üzerine, hapse atılan uşak, ertesi sabah hükümete götürüldü; orada saray komutanı mektubu tekrar ona uzattı ve serbest bırakılacağı, cezasının da kaldırılacağı sözünü vererek bu mektubu sanki hiçbir şey olmamış gibi At Taciri'ne götürmesini emretti. Herif bu adice hilekârlığı hiç duraksamadan hemen kabul etti; gizlenmiş gibi yaparak aslında hükümet görevlisinin önceden pazardan alıp ona verdiği yengeçleri satmak bahanesiyle Kohlhaas'ın odasına girdi. Çocuklar yengeçlerle oynarken mektubu okuyan Kohlhaas, başka koşullar altında olsa, bu serseriyi yakasından tuttuğu gibi kapının önündeki muhafızlara teslim edecekken, bu hareketinin de kesinlikle aleyhine yorumlanacağını düşündüğünden ve dünyada artık hiçbir şeyin kendisini içine saplandığı bu durumdan kurtaramayacağına tamamen ikna olduğundan, adamın o çok iyi tanıdığı suratına acıklı bir bakışla bakıp ona kaldığı yeri sordu ve birkaç saat sonra efendisine vereceği cevabı almak için tekrar gelmesini emretti. Tam o sırada, tesadüfen kapıdan giren Sternbald'e, odadaki adamdan bolca yengeç almasını söyledi; adamların ikisi de birbirini tanımadan alışverişi bitirip oradan uzaklaştıktan sonra, Kohlhaas oturdu ve Nagelschmidt'e bir mektup yazdı. Mektubun içeriği şöyleydi: Öncelikle, Altenburg'daki çetesinin ba-

şına geçmesiyle ilgili teklifini kabul ettiğini bildiriyor ve buna göre, beş çocuğuyla birlikte şu anda içinde tutulduğu hapisten kurtulması için, bir çift atla bir arabayı Dresden yakınlarındaki Neustadt'a göndermesini, daha hızlı ilerleyebilmesi için de, yine iki atın koşulduğu bir arabayı –şimdi ayrıntıya girmesi çok uzun sürecek nedenler yüzünden ancak bu dolambaçlı yoldan gelebileceğinden– Wittenberg yolu üzerinde bulundurmasını, her ne kadar kendisine gözcülük yapan muhafızları rüşvetle kazanabileceğine inanıyorsa da, şiddete başvurması gerekirse diye, yiğit, sadık ve iyi silahlandırılmış birkaç adamını Dresden yakınındaki Neustadt'ta hazır bulundurmasını, bütün bu önlemlerin alınmasında kullanılmak üzere yirmi altın kronu uşakla kendisine gönderdiğini, hesabın dökümünü iş bittikten sonra birlikte çıkartabileceklerini, ayrıca kurtuluşu sırasında onun bizzat Dresden'de bulunmasını gereksiz gördüğünden kesinlikle oraya gelmemesini, hatta Altenburg'da çetenin başında kalmasını emrediyordu. Bu mektubu akşama doğru gelen uşağa teslim etti; ona bolca bahşiş verdi ve mektuba dikkat etmesini sıkı sıkıya tembih etti. Asıl niyeti, beş çocuğuyla birlikte Hamburg'a, oradan da gemiyle ya Doğu Akdeniz'e ya da Doğu Hindistan'a ya da çok uzaklardaki tanımadığı insanların ülkesine gitmekti. Çünkü kara yağızların beslenip semirtilmeleri meselesinde, Nagelschmidt'le işbirliği yapmanın verdiği tiksinti duygusundan ayrı olarak acıdan kıvranan ruhu pes etmişti. Herif bu cevabı saray komutanına iletir iletmez, Adalet Şansölyesi Kont Wrede görevinden alınarak yerine Başkan Kont Kallheim atandı ve Kohlhaas, Elektör kabinesinin emriyle tutuklanıp zincire vurularak şehir kulesindeki zindana atıldı. Şehrin her köşesine asılan bu mektuba dayanılarak aleyhine dava açıldı. Mahkemede, kâğıdı önüne tutarak bu elyazısının kendisine ait olduğunu ka-

bul edip etmediğini soran müşavire, "Evet!" cevabını verip kendini savunmak için ileri süreceği bir şey olup olmadığı sorusunu ise gözlerini yere dikerek, "Hayır!" diye cevaplayınca, deri yüzücü uşaklar tarafından kızdırılmış kıskaçlarla etlerinin dağlanıp parçalanmasına[1] ve gövdesinin yakılmasına hükmedildi.

Zavallı Kohlhaas'ın Dresden'de durumu böyleyken, Brandenburg Elektörü onu baskıcı gücün ve keyfî davranışların elinden kurtarmak için, Saksonya devlet şansölyeliğine bizzat verdiği bir notayla, onun Brandenburg vatandaşı olduğunu beyan etti. Çünkü şehrin dürüst ve mert valisi Herr Heinrich von Geusau, Spree Nehri kıyısında gezerlerken, kendisine bu olağandışı, yabana atılmayacak adamın hikâyesini anlatmıştı. Hayret içinde kalan efendisinin sorularıyla kendisini sıkıştırması üzerine, Başşansölyesi Kont Siegfried von Kallheim'ın uygunsuz hareketleri yüzünden bizzat kendisini de sıkıntılı duruma düşüren suçtan bahsetmeden edemedi. Bunun üzerine haklı olarak şiddetle öfkelenen Elektör, Başşansölye'yi sorguya çekip bütün suçun onun von Tronka ailesiyle akrabalığında olduğunu anladıktan sonra, işi uzatmadan, onu büyük bir hışımla azledip yerine Herr Heinrich von Geusau'yu başşansölye olarak atadı.

Tam da bu sırada, Lehistan Krallığı, Saksonya Hanedanlığı'yla ne tür bir anlaşmazlık yüzünden olduğunu bilmediğimiz bir kavga içindeydi ve Brandenburg Elektörü'ne birçok kez ve ısrarla Saksonya Hanedanı'na karşı kendisiyle birleşme teklifinde bulundu. Böyle işlerde hiç de beceriksiz olmayan Başşansölye Herr Geusau, efendisinin arzusunu yerine getirerek, her ne pahasına olursa olsun, kamunun huzurunu, tek bir kişinin hakkını göze-

1. Ortaçağ'da bedenin kollar ve bacaklardan çekilerek dört parçaya ayrılması şeklinde uygulanan bir ölüm cezası. (Ç.N.)

teceğim diye bozmadan, Kohlhaas'a adil davranılmasının sağlanmasını umuyordu. Bunun üzerine Başşansölye, Dresden'de tamamen keyfî, Tanrı'nın da insanın da kınayacağı davranışlara maruz kalan Kohlhaas'ın derhal, kayıtsız şartsız gönderilmesini, eğer bir suçu varsa, Dresden Sarayı'nın dava dilekçesi düzenleyip bir avukat aracılığıyla Berlin'de dava açabileceğini ve yargılamanın Brandenburg kanunlarına göre yapılacağını bildirdi. Ayrıca Kohlhaas'ın Saksonya topraklarında elinden alınan kara yağızları ve bu yüzden uğradığı kötü davranış ve zorbalıktan dolayı, Junker Wenzel von Tronka'ya karşı hakkını alabilmesi için, Elektör'ün Dresden'e göndermek istediği avukata gereken geçiş belgesinin verilmesi talebinde bulundu. Saksonya'da devlet kademelerinde yapılan değişiklik sonucunda, devlet şansölyeliğinin başkanı olarak atanan mabeyinci Herr Kunz, başka birçok nedenin yanı sıra kendisinin içinde bulunduğu bu sıkıntılı durumda Berlin Sarayı'nı kırmak istemediği için, gönderilen notadan son derece üzgün olan efendisi adına verdiği cevapta, "Saksonya'da işlediği suçlardan dolayı, kanunlara göre Kohlhaas'ı yargılamak hakkını Dresden Mahkemesi'nden almak istemekle, bu hiç dostça olmayan, insafsız tutuma hayret edildiğini, çünkü herkesin bildiği gibi, At Taciri'nin Saksonya'nın başkentinde epeyce mülkünün bulunduğunu ve kendisinin de Saksonya vatandaşı sıfatını asla inkâr etmediğini" yazdı. Fakat tam bu sırada Lehistan Krallığı, taleplerinin yerine getirilmesini sağlamak için, beş bin kişilik bir orduyu Saksonya sınırına yığdığından ve Başşansölye Herr Heinrich von Geusau, "At Taciri'nin adıyla anılan Kohlhaasenbrück'ün Brandenburg topraklarında bulunduğunu, bu nedenle onun hakkında verilen idam hükmünün yerine getirilmesinin devletlerarası hukukun ihlali sayılacağını" bildirdiğinden, bu işten kendisini sıyırmak isteyen ma-

beyinci Herr Kunz'un tavsiyesiyle Elektör, Prens Christiern von Meißen'i çiftliğinden getirtti ve bu anlayışlı adamın birkaç sözü üzerine Kohlhaas'ı gelen talep doğrultusunda Berlin'e göndermeye karar verdi. Şimdiye kadar yapılmış olan uygunsuz hareketlerden hiç hoşnut olmasa da, sıkışık durumdaki efendisinin arzusu üzerine Kohlhaas davasının başına geçmek zorunda kalan Prens, ona Berlin Yüksek Mahkemesi'nde hangi nedenden dolayı At Taciri'ne dava açılmasını istediğini sordu. Kohlhaas'ın Nagelschmidt'e göndermek istediği o sakıncalı mektup, kuşku yaratan, belirsiz koşullar altında yazılmış olduğundan, dava konusu edilemezdi; daha önceki talan ve kundakçılık suçlarının da affedildiği ilan edildiğinden, bunu hatırlatmak bile doğru olmazdı; sonunda Elektör, Viyana'daki İmparatorluk Majesteleri'ne, Kohlhaas'ın Saksonya'da giriştiği silahlı saldırılarla ilgili bir rapor sunup koruyucusu olduğu imparatorluğun topraklarında kamu huzurunu bozduğu gerekçesiyle At Taciri hakkında şikâyette bulunarak genel afla bağlı olmayan Majesteleri'nden bu konuda Kohlhaas'ı sorguya çekmek üzere Berlin Mahkemesi'ne bir imparatorluk avukatının gönderilmesini rica etmeye karar verdi. Bundan sekiz gün sonra, At Taciri, Brandenburg Elektörü'nün altı süvariyle Dresden'e gönderdiği Şövalye Friedrich von Malzahn tarafından, kapalı bir arabada, ricası üzerine yetimhanelerden toplattırılan beş çocuğuyla birlikte Berlin'e götürülüyordu. Bir rastlantı eseri olarak, Saksonya Elektörü de, Saksonya sınırında oldukça geniş arazileri bulunan Vali Kont Aloysius von Kallheim'ın daveti üzerine, mabeyinci Herr Kunz ve eşi, Vali'nin kızı, başkanın da kız kardeşi olan Bayan Heloise, başka asil bay ve bayanlar, avcı asilzadeler ve saray adamları ile birlikte, biraz neşelensin diye şerefine düzenlenen geyik avı için Dahme'ye gitmişti. Bütün bu kalabalık, bir tepede, sokağı boydan bo-

ya kesen flamalarla donatılmış çadırın altında, avın tozu toprağı hâlâ üzerlerinde olduğu halde, meşe ağacının gövdesinden gelen neşeli sesler eşliğinde, soylu oğlanların hizmet ettiği ziyafet sofrasında oturmuş eğlenirlerken, At Taciri'nin arabası atlı muhafızlarla birlikte Dresden yolundan ağır ağır o tarafa doğru gelmekteydi. Kohlhaas'ın küçük, narin yapılı çocuklarından biri hastalandığı için, onlara eşlik eden Şövalye von Malzahn, üç gün Herzberg'de konaklamalarını uygun görmüş ve yalnızca hizmetinde bulunduğu Hükümdar'a karşı sorumlu olduğundan, bunu Dresden yönetimine haber verme gereğini duymamıştı. Elektör, avcılar gibi şapkasını çam dallarıyla bezemiş, göğsü bağrı yarı açık bir halde, gençlik günlerinin ilk aşkı olan Bayan Heloise'nin yanında oturmuş, çevresinde sürüp giden eğlenceden neşelenerek, "Haydi gidelim ve her kim ise, şu zavallıya bir kadeh şarap sunalım!" dedi. Bayan Heloise, ona sevgiyle bakarak hemen ayağa kalktı ve hizmetlinin ızattığı gümüş bir tabağı, bütün masayı talan edercesine meyve, kurabiye ve ekmekle doldurdu. Bütün konuklar birbirleriyle kaynaşarak çadırın dışına çıkmak üzereyken, Vali yüzünde ne yapacağını bilmez bir ifadeyle onlara karşı çıktı ve içeride kalmalarını rica etti. Elektör'ün hayret içinde, onu bu kadar sarsan olayın ne olduğunu sorması üzerine, Vali kekeleyerek mabeyinciye dönüp Kohlhaas'ın arabada olduğunu söyledi. Herkes onun altı gün önce yola çıktığını bildiğinden, bu haberi kimsenin aklı almadı. Bunun üzerine, mabeyinci şarap dolu kadehini eline aldı ve çadıra dönerek kumaş boşalttı. Yüzünü al basan Elektör, elindekileri, soylu hizmetlinin, mabeyincinin bir işaretiyle bu iş için önüne tuttuğu tabağa bıraktı. Şövalye Friedrich von Malzahn, tanımadığı bu kalabalığı saygıyla selamlayarak yolu kesen çadır iplerinin arasından ağır ağır Dahme'ye doğru yol alırken, beyler de Vali'nin çağ-

rısıyla, bu durumla daha fazla ilgilenmeden çadıra döndüler. Vali, Elektör yerine oturur oturmaz, gizlice Dahme Belediye Meclisi'ne haber gönderip At Taciri'nin hiç durmadan yola devam etmesini sağlamalarını istedi. Fakat şövalye günün iyice geç bir saati olduğunu düşündüğünden, kesinlikle o civarda konaklamak istediğini açıklayınca, onları fundalıkların arasında saklı kalmış, belediyeye ait küçük bir çiftliğe sessizce yerleştirmeye razı oldular. Ne var ki, akşama doğru, şarap ve birbirinden lezzetli yiyeceklerin verdiği hazla, efendiler bu olayı tamamen unuttuklarından, Vali'nin gözüne çarpan bir geyik sürüsü nedeniyle yeniden ava çıkma teklifini herkes büyük bir neşeyle karşıladı ve hepsi birden silahlarını aldıkları gibi, ikişerli gruplar halinde çukurları ve hendekleri aşarak yakındaki ormana daldılar. Elektör ve bu gösteriyi birlikte izlemek için koluna giren Bayan Heloise, emirlerine verilen kılavuzun kendilerini doğrudan doğruya Kohlhaas ve Brandenburg'lu süvarilerin kaldığı evin avlusundan geçirdiğini hayretler içinde öğrendiklerinde, bunu duyan Bayan Heloise, "Gelin, Saygıdeğer Efendim, gelin!" diyerek boynundan sarkan kolyeyi flörtle karışık şakacı bir edayla ipek gömleğinin içine sokarken, sözlerine devam etti: "Haydi, arkamızdakiler bize yetişmeden, gizlice çiftliğe girelim ve burada geceleyen şu garip adamı yakından görelim!" Elektör kızararak onun elini tutarken, "Heloise! Bu da nerden çıktı?" dedi. Fakat Bayan Heloise alınmış gibi bakarak onu bu avcı kıyafetiyle kimsenin tanımayacağını söyleyip eve doğru sürükledi. Tam bu sırada birkaç avcı asilzade meraklarını gidermiş olarak evden dışarı çıkarken, Vali'nin aldığı önlemler sayesinde, gerçekten ne şövalyenin ne de At Taciri'nin, Dahme yakınlarındaki bu topluluğun kimlerden oluştuğunu kesinlikle bilmediklerini söylemeleri üzerine, gülerek şapkasını gözlerinin üstüne indiren Elektör,

"Ey çılgınlık, dünyayı yöneten sensin ve senin tahtın da güzel bir kadının ağzıdır!" dedi. Elektör ile Bayan Heloise içeri girdiklerinde, Kohlhaas sırtı duvara dayalı, bir saman yığınının üstüne oturmuş, Herzberg'de hastalanan çocuğuna sütlü ekmek yediriyordu. Bayan Heloise bir konuşma konusu açmak için, kim olduğunu ve çocuğun ne tür bir rahatsızlığının bulunduğunu, ayrıca ne suç işlediğini ve bu muhafızların onu nereye götürdüğünü sorunca, Kohlhaas Bayan Heloise'yi deri kasketini hafifçe kaldırarak selamladı ve bir yandan işine devam ederken, tüm sorulara lafı uzatmadan ancak tatmin edici cevaplar verdi. Avcı asilzadelerin arkasında duran Elektör, Kohlhaas'ın boynunda, incecik bir ipin ucundan sarkan, küçük gümüş bir kapsül dikkatini çekince, o sırada daha iyi bir konuşma konusu bulamadığından, bunun ne anlama geldiğini ve içinde ne olduğunu sordu. Kohlhaas, "Evet, asil bayım, bu kapsül!" diye cevap verirken, kapsülü boynundan çıkarıp açtı, içinden ağızda ıslatılan bir mühürle kapatılmış küçük bir kâğıt çıkardı ve anlatmaya başladı: "Bu kapsülün şaşılacak bir öyküsü var! Sanırım yaklaşık yedi ay kadar önceydi; karımın gömüldüğünün tam ertesi günü, bana birçok haksızlıkta bulunan Junker von Tronka'yı ele geçirmek için, Kohlhaasenbrück'ten –belki sizin de bildiğiniz gibi– yola koyulmuştum. Bu arada, benim bilmediğim bir konuda görüşme yapmak üzere, Saksonya Elektörü ile Brandenburg Elektörü, yol üstünde uğradığım Jüterbock kasabasında bir araya gelmişlerdi. Akşamüzeri arzu ettikleri şekilde bir anlaşmaya vardıklarından, birlikte şehrin sokaklarında dostça sohbet ederek o sırada düzenlenmekte olan yıllık panayırı görmeye gidiyorlardı. Yolda rastladıkları bir Çingene kadın, taburenin üstüne oturmuş, etrafını çevreleyen insanlara takvimden fal bakıyordu. Kadına şaka yollu, kendileri için de açıklayacağı, hoşlarına gidebile-

cek bir-iki şey yok mu acaba, diye sordular. Ben de daha yeni adamlarımla birlikte bu olayın geçtiği meydandaki bir hana inmiştim. O sırada, oraya toplanmış olan kalabalığın arkasında, bir kilisenin giriş kapısında duruyordum ve durduğum yerden, bu tuhaf kadının beylere ne söylediğini duyamadım. Halk gülüşerek birbirine kadının bildiklerini herkesle paylaşmadığını fısıldıyor ve gösteriyi kaçırmamak için birbirini itip sıkıştırıyordu. Bense gerçekten fazla meraklı olmadığımdan, daha meraklı olanlara yer açmak için, arkamdaki kilisenin girişine oyulmuş bir bankın üstüne çıktım. Durduğum noktadan, görüş alanım açık bir şekilde, asil beylere ve karşılarında taburesine oturmuş, bir şeyler karalıyormuş gibi görünen kadına henüz bakıyordum ki, kadın birdenbire koltuk değneklerine dayanarak ayağa kalktı ve etrafındaki kalabalığa göz gezdirdi; kendisiyle daha önce bir kez bile konuşmamış ve hayatı boyunca onun bildiklerini öğrenmeye heves etmemiş olduğum halde beni gözüne kestirdi; yoğun insan kalabalığını yararak yanıma geldi ve 'İşte! Eğer asil bey ne yazdığımı bilmek istiyorsa, bunu sana sormalı!' diyerek zayıf ve kemikli elleriyle bu kâğıdı bana uzattı. Herkes bana doğru dönmüş bakarken, ben şaşkın bir halde, 'Anacığım, bana ne armağan ediyorsun?' diye sorunca, cevap olarak iyice duyamadığım birtakım sözlerin arasında, kendi adımın da geçtiğini hayretler içinde fark ettim. 'Bu bir muska, at taciri Kohlhaas, onu iyi muhafaza et, bir gün senin hayatını kurtaracak!' dedikten sonra ortadan kayboldu." Kohlhaas, "Evet!" diye iyi niyetli bir şekilde konuşmasına devam etti: "Doğrusunu itiraf etmek gerekirse, Dresden çok çetin koşullara rağmen, hayatıma mal olmadı; Berlin'de başıma nelerin geleceğini, orada da canımı kurtarıp kurtaramayacağımı zaman gösterecek." Bu sözler üzerine Elektör bir sıranın üstüne çöktü; Bayan Heloise'nin şaşkınlık içinde,

"Neyiniz var?" sorusuna, "Bir şeyim yok, hiçbir şeyim yok," cevabını verirken, baygın bir halde yere yığıldı, öyle ki, Bayan Heloise yanına koşup onu kollarına alacak fırsatı bile bulamadı. Tam o sırada bir iş için odaya giren Şövalye von Malzahn, "Aman Tanrım, beyefendinin nesi var?" diye bağırdı. Bayan Heloise, "Hemen su getirin," diye haykırdı. Avcı asilzadeler Elektör'ü yerden kaldırdılar ve yan odadaki yatağa taşıdılar. Genç saray hizmetlisinin çağırdığı mabeyinci, Elektör'ü ayıltmak için boşuna çabaladıktan sonra, "Bütün belirtiler onun bir kalp sektesine uğradığını gösteriyor," açıklamasını yapınca, şaşkınlık son raddesine vardı. Sakinin doktor getirmek için Luckau'ya atlı ulak gönderdiği sırada Elektör gözlerini açtığından, Vali onu bir arabaya bindirdi ve ağır ağır sürülen bu arabayla onu yakınlarda bulunan kendi av köşküne gönderdi. Fakat bu yolculuk onun eve vardıktan sonra iki kez daha baygınlık geçirmesine yol açtı. Ancak ertesi gün geç bir saatte Luckau'dan doktorun gelmesiyle, yeni bir sinir buhranının yaklaşmakta olduğunu gösteren belirtiler biraz olsun dindi. Elektör, kendine gelir gelmez, yatakta yarı doğrularak ilk önce Kohlhaas'ın nerede olduğunu sordu. Mabeyinci sorusunu yanlış anladığından, onun elini tutarak bu korkunç adam konusunda içinin rahat etmesini, çünkü Dahme'deki çiftlikte geçen o tuhaf ve anlaşılmaz olaydan sonra, verdiği bir emirle, Kohlhaas'ın Brandenburg'lu korumalarla birlikte orada kaldığını söyledi. Kendisine en derin üzüntülerini sunarak onu bu adamla bir araya getiren sorumsuz ve düşüncesiz tutumundan dolayı karısına en ağır sitemlerde bulunduğunu bildirdikten sonra, Kohlhaas'la konuşmaları sırasında neyin onu bu denli tuhaf ve akıl almaz bir şekilde etkilediğini sordu. Elektör, itiraf etmesi gerekirse, başına gelen bütün bu sıkıntılı olayların, adamın kurşundan bir kapsül içinde, üstünde taşıdığı değersiz bir kâğıt parçası yü-

zünden ortaya çıktığını söyledi. Durumu daha da açıklamak için sözlerine mabeyincinin anlam veremediği birtakım detaylar ekledi. Birden mabeyincinin elini elleri arasında sıkarak bu kâğıt parçasına sahip olmanın kendisi için çok büyük bir önem taşıdığını söyledi ve ondan zaman kaybetmeden atına atlayıp Dahme'ye gitmesini, ederi ne olursa olsun, bu kâğıdı Kohlhaas'tan satın almasını rica etti. Şaşkınlığını gizlemekte zorlanan mabeyinci, eğer bu kâğıt parçası kendisi için böylesine değerliyse, yapılacak en yerinde hareketin Kohlhaas'a bu durumdan hiç bahsetmemek olacağını belirtti; iyice düşünülmeden edilecek birtakım sözler sonucunda onun bundan bir kez haberi olursa, o kâğıdı intikam hırsı doymak bilmez bu azılı adamın elinden almaya sahip olduğu tüm servetin bile yetmeyeceğini söyledi. Elektör'ü yatıştırmak için, bu konuyu halledecek başka bir yol düşünülmesi gerektiğini ekledi; belki de bu işin tamamen dışındaki üçüncü bir kişinin bir hileyle, kendisi için bu kadar büyük önem taşıyan, bu caninin ise muhtemelen pek de umursamadığı o kâğıdı ele geçirmesinin mümkün olabileceğini belirtti. Elektör, terini silerken, acaba bu amaçla birini doğrudan Dahme' ye gönderip kâğıt hangi yolla olursa olsun ele geçirilinceye kadar At Taciri'nin yola devam etmesini şimdilik durdurmanın mümkün olup olmayacağını sordu. Duyduklarına inanamayan mabeyinci, ne yazık ki her türlü olasılık hesaba katılsa bile, At Taciri'nin çoktan Dahme'den ayrıldığını, zaten şu sıralarda da sınırı geçmiş, Brandenburg topraklarında ilerliyor olması gerektiğini, orada onun yoluna devam etmesini engellemeye ya da onu geri döndürmeye kalkışmanın, sıkıntı verecek, önü alınamayacak, hatta belki de hiçbir şekilde üstesinden gelinemeyecek birçok sorun yaratacağını söyledi. Elektör, ümitleri tamamen tükenmiş bir insanın tavrıyla suskunlaşarak yastığa yaslanınca,

yastığa yaslanınca, mabeyinci bu kâğıtta ne yazdığını ve bunun kendisine dair olduğunu hangi tuhaf ve açıklanamaz tesadüfle öğrendiğini sordu. Elektör, kuşkulu bakışlarla, bu konuda isteklerini yerine getireceğine güvenmediği mabeyinciye cevap vermedi; kasılmış bir halde, huzursuz kalp çarpıntılarıyla yattığı yerde düşüncelere dalarak ellerinin arasında tuttuğu mendilinin ucuna gözünü dikmiş, bakıyordu. Birdenbire mabeyinciden, daha önce kendisini birçok kez gizli işlerle görevlendirdiği genç, güçlü kuvvetli ve yetenekli birisi olan avcı asilzade von Stein'ı, onunla başka bir işle ilgili görüşeceğini öne sürerek odaya çağırmasını rica etti. Elektör, avcı asilzadeye meseleyi ayrıntılarıyla anlatıp Kohlhaas'ın elindeki kâğıdın önemini iyice açıkladıktan sonra, kendisinin ebedi dostluğunu kazanmak ve At Taciri Berlin'e ulaşmadan o kâğıdı ele geçirmek isteyip istemediğini sordu. Asilzade, bu gerçekten de tuhaf durumu genel hatlarıyla kavrar kavramaz, var gücüyle göreve hazır olduğunu bildirince, Elektör ondan atına atlayıp Kohlhaas'ın peşinden gitmesini, At Taciri'ne büyük olasılıkla parayla yaklaşılamayacağı için, kurnazca düzenlenmiş bir konuşma esnasında kâğıda karşılık kendisine özgürlük ve hayatının bağışlanacağı vaadinde bulunmasını, hatta ısrar ederse, doğrudan doğruya, tabii ki dikkatlice, kendisini götüren Brandenburg'lu süvarilerin elinden kaçmasını sağlayacak at, adam ve parayı eline vermesini istedi. Avcı asilzade, Elektör'ten kendi eliyle yazılmış onaylı bir belge rica ettikten sonra, birkaç uşakla birlikte derhal yola çıktı; atları hiç dinlendirmeden koşturduğu için, Kohlhaas'a bir sınır köyünde yetişmeyi başardı. O sırada At Taciri, Şövalye von Malzahn ve beş çocuğuyla birlikte bir evin kapısının önünde açık havada kurulmuş bir masada öğle yemeği yiyordu. Şövalye von Malzahn, avcı asilzadenin kendisini yabancı bir gezgin olarak tanıtıp onun berabe-

rinde götürdüğü garip adamı bir kez görmeyi arzu ettiğini söylemesi üzerine, kibarca onu sofraya oturması için buyur ederek Kohlhaas'la tanıştırdı. Şövalye yola çıkış hazırlıkları için oradan oraya koştururken, süvariler de evin diğer tarafında bulunan bir masada yemeklerini yediklerinden, asilzade kısa sürede At Taciri'ne kendisinin kim olduğunu ve nasıl bir özel görevle onun yanına geldiğini açıklama fırsatını buldu. Dahme'deki çiftlikte bahsi geçen kapsülü görür görmez baygınlık geçirenin artık adını ve konumunu bilen At Taciri'nin, bu keşfin kendisine verdiği hazzı taçlandırmak için, şimdiye kadar birtakım nedenlerden ötürü, sırf merakını tatmin etmek için açmamakta kararlı olduğu bu kâğıttaki sırların içyüzünü bilmekten başka hiçbir şeye ihtiyacı yoktu. At Taciri, Dresden'de maruz kaldığı asalete ve prensliğe yakışmayan davranışları hatırlatıp mümkün olan her türlü fedakârlığa hazır olmakla birlikte, "kâğıdı elinde tutmak istediğini" söyledi. Avcı asilzadenin kendisine özgürlük ve hayatının bağışlanması gibi en değerli iki şey karşılık olarak verileceği halde, hangi nedenden ötürü bunu reddettiği sorusuna Kohlhaas, "Asil Bayım! Eğer sizin hükümdarınız gelse ve dese ki: 'Kendimi, asamı taşımama yardım eden tüm erkânımla birlikte bu uğurda yok etmeye hazırım.' Yok etmeye, anlıyor musunuz, doğrusu bu benim en büyük arzum olsa da, ben yine de onun için kendi varlığından daha değerli olan bu kâğıdı ona vermezdim ve şöyle derdim: 'Sen beni idam ettirebilirsin, bense sana acı çektirebilirim ve bunu da yapacağım!'" Bu sözler üzerine, ölümü tasvir eden bir yüzle, yanına çağırdığı bir süvariye yemesi için tabakta kalan güzel bir parça yemeği buyur etti; köyde bulunduğu süre içinde masadan kalkmayan asilzadenin yüzüne bir daha bakmadı; ancak arabasına binerken vedalaşmak üzere selam veren bir bakışla tekrar ona doğru döndü. Elektör'ün du-

rumu, bu haberi aldığında o derece fenalaştı ki, doktoru ölüm tehlikesi altında geçen üç gün boyunca, onun aynı anda birçok yönden tehdit altında bulunan yaşamı için büyük endişe duydu. Bununla birlikte bünyesi kuvvetli olduğundan, hasta yatağında birkaç sıkıntılı hafta geçirdikten sonra tekrar ayağa kalktı; en azından, yastık ve örtülerle bezenmiş bir arabaya bindirilip idari işlerinin başına dönmek üzere Dresden'e götürülebildi. Şehre varır varmaz, Prens Christiern von Meißen'i yanına çağırttı ve ona imparatorluk topraklarında düzeni bozduğu gerekçesiyle, Kohlhaas aleyhine düzenlenen dava dilekçesini, İmparatorluk Majesteleri'ne davavekili sıfatıyla bizzat sunmak üzere Viyana'ya gönderilmesi planlanan hukuk müşaviri Eibenmayer'in hazırlıklarının hangi aşamada olduğunu sordu. Prens, onun Dahme'ye giderken ardında bıraktığı emir doğrultusunda, Brandenburg Elektörü'nün Junker Wenzel von Tronka aleyhine kara yağızlardan dolayı mahkemede dava açmak üzere davavekili sıfatıyla gönderdiği hukukçu Zäuner Dresden'e gelir gelmez, Eibenmayer'in derhal Viyana'ya hareket ettiğini söyledi. Elektör, hışımla çalışma masasının başına geçerken, bu aceleye hayret ettiğini, çünkü kendisinin Eibenmayer'in kesin yola çıkış zamanını, Kohlhaas'a genel affın tanınmasını sağlayan Doktor Luther'le daha önce yapılması gereken bir müzakere sonucunda, daha ayrıntılı ve kesin bir emirle bildireceğini açıklamış olduğunu gayet iyi hatırladığını söyledi. Bu sırada hoşnutsuzluğunu belli etmemeye çalışarak masanın üstünde duran birtakım yazışmaları ve dosyaları üst üste yığdı. Prens ona bir süre hayret içinde baktıktan sonra, bu durum onu memnun etmediyse, buna çok üzüleceğini belirtip bu arada avukatın bildirilen zamanda yola çıkarılmasını emreden devlet konseyi kararını gösterebileceğini sözlerine ekledi. Ayrıca devlet konseyinde Doktor Luther'le

müzakere yapılmasının hiçbir şekilde söz konusu olmadığını, Kohlhaas'ın affı için aracılık etmesinden ötürü bu din adamının görüşünü dikkate almanın belki daha önceleri amaca uygun olabileceğini, ancak şu anda tüm dünyanın gözü önünde Kohlhaas'a tanınan genel af bozulduktan, kendisi tutuklanıp yargılanmak ve infaz edilmek üzere Brandenburg mahkemelerine gönderildikten sonra, bunun artık amaca uygun olmayacağını belirtti. Elektör, Eibenmayer'i yola çıkarmakla yapılan hatanın çok büyük sayılmayabileceğini, bu arada bir sonraki emre kadar onun davavekili sıfatıyla Viyana'ya şimdilik girmemesini emretti ve Prens'ten bununla ilgili gereken emirleri ona ulaştırmak üzere bir habercinin vakit geçirmeden derhal gönderilmesini rica etti. Prens buna cevap olarak, ne yazık ki bu emri vermekte bir gün geç kalındığını, çünkü o gün gelen habere göre, Eibenmayer'in davavekili sıfatıyla dava dilekçesini Viyana Şansölyeliği'ne sunarak işe çoktan başlamış olduğunu bildirdi. Elektör, bu kadar kısa zamanda bütün bunlar nasıl yapılabildi, diye sorunca, Prens bu adamın yola çıkışının üzerinden tam üç hafta geçtiğini, aldığı talimata göre Viyana'ya varır varmaz bu işi derhal halletmekle görevlendirildiğini belirtti. Bu durumda, işleri ertelemenin çok daha uygunsuz kaçacağına dikkat çeken Prens, Brandenburg'lu davavekili Zäuner'in Junker Wenzel von Tronka'ya karşı ısrarlı bir mücadeleye giriştiğini, ilk iş olarak kara yağızların tekrar besili hallerine getirilmeleri için şimdilik deri yüzücünün elinden alınmalarını mahkemeden talep ettiğini ve karşı tarafın tüm itirazlarına rağmen bu talebin kabul edildiğini sözlerine ekledi. Elektör, bir yandan çıngırağı çalarak, "Ne olursa olsun! Bu hiçbir şey ifade etmez!" dedi ve öylesine sorulmuş, Dresden'de bunun dışında her şeyin yolunda olup olmadığı, kendisinin yokluğunda nelerin olup bittiği sorularıyla Prens'e döndü;

içinde bulunduğu ruh durumunu gizlemekten aciz bir halde onu eliyle selamlayarak gitmesine izin verdi. Aynı gün bu meseleyi politik öneminden ötürü bizzat incelemek istediğini bahane ederek tüm Kohlhaas dosyalarının kendisine gönderilmesini yazılı olarak Prens'e bildirdi. Kâğıttaki sırların bilgisine erişmesini sağlayabilecek tek kişi olan o adamı mahvetmek düşüncesi kendisi için artık katlanılamaz hale geldiğinden, İmparator'a elyazısıyla bir mektup yazdı ve ondan yakında ayrıntılarıyla açıklayabilmeyi umduğu bazı önemli sebeplerden dolayı, Eibenmayer'in Kohlhaas aleyhine sunduğu dava dilekçesinin şimdilik yeni bir karara kadar geri alınması için iznini içtenlikle ve ısrarla rica etti. İmparator, şansölyelik tarafından düzenlenen bir notayla verdiği cevabında, "Birdenbire kalbinde oluşmuş görünen bu fikir değişikliğinin kendisini büyük bir hayrete düşürdüğünü, Saksonya tarafının sunduğu raporun Kohlhaas meselesini Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu'nun tamamını ilgilendiren bir davaya dönüştürdüğünü, buna göre en üst makamın temsilcisi sıfatıyla İmparator'un bu davada Brandenburg Hanedanı nezdinde davacı olarak görünmekle yükümlü olduğunu, bu yüzden de saray yetkilisi Franz Müller'in davavekili sıfatıyla Kohlhaas'ı memlekette kamu huzurunu bozduğu gerekçesiyle mahkemeye vermek üzere çoktan Berlin'e gönderildiğini, şu aşamada dava dilekçesinin hiçbir şekilde geriye alınamayacağını ve davanın kanunlara uygun olarak ilerleyeceğini" bildirdi. Bu mektup Elektör'ü büsbütün perişan etti; bunun üzerine bir de Berlin'den gönderilen, davanın gidişatıyla ilgili haberleri içeren şahsına özel mektuplar yoluyla, Kohlhaas'ın kendisine tahsis edilen avukatın tüm çabalarına rağmen idam edileceğini öğrenince, acı içinde kalan mutsuz adam, bir girişimde daha bulunmaya karar verdi ve elyazısıyla yazdığı bir mektupla Brandenburg Elek-

törü'nden At Taciri'nin canını bağışlamasını rica etti. Mektubunda, ölüm cezasının yerine getirilmesinin, bu adama bahşedilmiş olan genel affa aykırı düşeceğini bahane ederek her ne kadar ona görünüşte sert davranıldıysa da, aslında hiçbir zaman onu ölüme göndermek niyetinde olmadığını ileri sürdü ve Berlin'in At Taciri'ni koruma altına alma girişiminin, umulmadık bir şekilde onun tamamen aleyhine dönmesine, yani Dresden'de kalmış olup davasının Saksonya kanunlarına göre görülmesinden daha ağır bir hükümle sonuçlanmasına çok üzüleceğini belirtti. Mektuptaki ifadeleri birçok bakımdan çelişkili ve muğlak bulan Brandenburg Elektörü verdiği cevapta, İmparatorluk Majesteleri tarafından gönderilen avukatın yürüttüğü ısrarlı mücadele, kanunun katı kurallarının dışına çıkılmasına asla izin vermediğinden, kendisinin bu arzusunun yerine getirilemeyeceğini bildirdi. Bu konudaki hassasiyetinin gerçekten fazla ileri gittiğini, çünkü şu anda Berlin Yüksek Mahkemesi'nde görülen davanın, Kohlhaas'ın haydutluklarını genel afla bağışlayan kendisi tarafından değil, bilakis bu affın hiçbir bağlayıcılığının bulunmadığı İmparatorluğun en üst makamı tarafından açılmış olduğuna dikkat çekti. Ayrıca Nagelschmidt'in duyulmamış bir küstahlıkla, ta Brandenburg topraklarına kadar yayılan ve gittikçe artan şiddet eylemlerinin korkunç bir örnek oluşturduğunu öne sürerek bunların hiçbirini dikkate almak istemediği takdirde, Kohlhaas lehine bir hüküm verilmesi söz konusu edilecekse, buna bir açıklık getirebilecek yegâne taraf olan İmparatorluk Majesteleri'ne şahsen başvurmasını rica etti. Elektör, bütün girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanmasından dolayı keder ve öfkeden tekrar yatağa düştü. Bir sabah ziyaretine gelen mabeyinci, ona Kohlhaas'ın biraz daha hayatta kalmasını sağlamak ve bu yolla hiç değilse sahip olduğu kâğıdı ele geçirmek için vakit

kazanmak amacıyla Viyana ve Berlin saraylarına yazdığı mektupları gösterdi. Elektör'ün önünde dizleri üstüne çöken mabeyinci, kutsal ve yüce bildiği her şey üzerine yemin ederek bu kâğıtta ne yazdığını kendisine söylemesini rica etti. Elektör kapıyı sürgülemesini ve yatağın üstüne oturmasını istedikten sonra, elini tutup bir iç çekişle kalbine bastırdı ve anlatmaya başladı: "Karının sana, duyduğuma göre daha önce anlattığı gibi, Brandenburg Elektörü'yle Jüterbock'taki buluşmamızın üçüncü gününde bir Çingene kadınla karşılaştık; doğuştan uyanık biri olan Elektör, sofrada da yakışık almaz bir şekilde maharetinden bahsedilen bu esrarengiz kadının ününü bir şakayla tüm halkın gözü önünde sıfıra indirmeye karar verdi. Kollarını kavuşturarak kadının masasına yaklaştı ve ondan doğru olup olmadığı aynı gün kanıtlanabilecek bir kehanette bulunmasını istedi, aksi takdirde Romalı Sibylle[1] bile olsa sözlerine inanmayacağını ekledi. Kadın, bizi baştan aşağıya şöyle bir süzüp bahçıvanın oğlunun parkta beslediği büyük boynuzlu iri geyiğin, biz daha pazardan ayrılmadan karşımıza çıkacağı kehanetinde bulundu. Bildiğin gibi, Dresden saray mutfağı için beslenen bu geyik, parkın meşelerinin gölgesindeki etrafı yüksek çitle çevrili bir bölmede kilit ve sürgülerin ardında muhafaza edilmekte, ayrıca daha küçük vahşi hayvanlardan ve kümes hayvanlarından korunması için parkın tüm çevresi, hatta parka giden yol üzerindeki bahçe bile dikkatli bir şekilde kapalı tutulduğundan, hayvanın bu tuhaf kehanete göre o anda bulunduğumuz meydanda nasıl olup da karşımıza çıkabileceği merak edilmeyecek gibi değildi. Bunun üzerine Elektör, benimle kısaca konuştuktan sonra, derhal arkasındaki adamlarından bi-

1. Apollon kültüne bağlı, geleceği bilenTanrı'nın esiniyle dolup onun ağzından fal bakan, olacakları açıklayan kâhin(ler). (Ç.N.)

rini saraya gönderip kadının bundan sonraki tüm sözlerini, eğlence olsun diye, kesinkes boşa çıkartmaya kararlı bir şekilde, geyiğin hemen avlanarak ileriki günlerde verilecek ziyafet için hazırlanmasını emretti. Ardından bu meselenin alenen yanında tartışıldığı kadına tekrar dönüp, 'Peki, çok güzel! Şimdi geleceğim hakkında bana neler söyleyeceksin bakalım?' dedi. Kadın, onun avucuna bakarak, 'Yaşasın Elektörüm, Efendim! Efendimiz uzun yıllar hüküm sürecek; hanedanı uzun yıllar varlığını koruyacak; gelecek nesillerin büyük, muhteşem ve yeryüzünün tüm prens ve efendilerinden daha kudretli olacak!' dedi. Elektör bir müddet düşünceli bir şekilde kadına baktıktan sonra bir adım atarak yakınıma gelip kısık bir sesle, kadının kehanetini boşa çıkarmak için haberci gönderdiğine şimdi üzüldüğünü söyledi. Arkasındaki şövalyelerin coşku içinde bağrışarak attığı paralar kadının kucağına yağmur gibi yağarken, o da cebinden çıkardığı bir altını uzatıp bana açıklayacaklarının da kendisininki gibi parlak ve ahenkli olup olmadığını sordu. Kadın yanında duran kutuyu açıp paraları cins ve miktarına göre düzenli bir şekilde içine yerleştirdikten sonra, kutuyu tekrar kapatıp sanki güneşten rahatsız olmuşçasına, elini yüzüne siper ederek bana doğru baktı. Ben soruyu tekrarlayıp o avucumu incelerken, Elektör'e şaka yollu, 'Bana söyleyeceği hoşa gidecek hiçbir şey yok galiba!' deyince, koltuk değneklerine tutunup yavaşça taburesinden ayağa kalktı ve sır dolu bir şekilde öne doğru uzattığı elleriyle, iyice yanıma yaklaşıp, ancak duyulabilecek bir sesle kulağıma, 'Hayır!' diye fısıldadı. 'Öyle mi?' dedim aklım başından gitmiş bir halde, karşımdaki bedenin önünden bir adım geriledim; mermerdenmiş gibi görünen gözlerindeki soğuk ve cansız bakışlarıyla tekrar arkasındaki tabureye oturan kadına, 'Hanedanımı nasıl bir tehlike bekliyor?' diye sordum. Kadın eline bir

kömür parçası ve bir kâğıt alıp bağdaş kurarak, 'Yazayım mı?' diye sorunca, doğrusu ne yapacağımı bilemez bir durumda olduğumdan, bu şartlar altında elimden başka bir şey gelmediği için, 'Evet! Yaz!' diye cevap verdim. Kadın, 'Peki, o zaman! Sana üç şey yazacağım: Hanedanının sonuncu hükümdarının adını, hükümdarlığı kaybedeceği yılı ve silah gücüyle onu elinden alacak olanın adını,' dedi. Bunlar tüm halkın gözü önünde olup bittikten sonra, yerinden doğruldu, kâğıdı solgun dudaklarıyla biraz ıslattığı balmumuyla yapıştırıp ortaparmağında bulunan demir mührü üzerine bastı. Ben, senin de kolayca anlayacağın gibi, sözle ifade edilemeyecek kadar büyük bir merakla kâğıdı almak isteyince, kadın, 'Affedersiniz, Saygıdeğer Efendim!' diyerek döndü ve koltuk değneklerinden birini kaldırarak, 'Şuradaki adamdan, şu bütün kalabalığın arkasında, kilisenin girişindeki bankın üstünde duran, şapkası tüylü adamdan, eğer istersen, bedelini ödeyip kâğıdı alabilirsin!' dedi. Daha ben ne dediğini tam olarak kavrayamadan, beni meydanda şaşkınlıktan konuşamaz bir halde öylece bırakarak arkasında duran kutuyu kapatıp sırtına attı ve ben daha onun ne yaptığının farkına varamadan, etrafımızda halka olmuş kalabalığın arasına karıştı. Tam o sırada, Elektör'ün saraya yolladığı şövalyenin geri dönüp gülerek geyiğin vurulduğunu ve iki avcı tarafından gözünün önünde mutfağa götürüldüğünü haber vermesi üzerine kalbim teselli buldu. Elektör, beni meydandan uzaklaştırmak niyetiyle neşe içinde koluma girip, 'İşte, böyle! Zaten kehanette bulunmak alelade bir dolandırıcılıktan başka bir şey değildir; vaktimiz ve paramız boşa gitti!' dedi. Fakat tam o anda hayretler içinde kaldık; çünkü Elektör daha sözlerini bitirmemişti ki, meydanın çevresinden çığlıklar yükseldi ve tüm gözler sarayın avlusundan dışarıya doğru kaçan iri bir kasap köpeğine çevrildi; uşaklar ve hizmetçi kızlar

tarafından kovalanan köpek, mutfakta kendisine iyi bir av olarak ensesinden kaptığı geyiği sürükleyerek üç adım ötemize kadar getirip yere bıraktı. Bu şekilde, gerçekten de kadının kehaneti, öne sürdüğü her şeyin doğruluğuna kanıt olarak gerçekleşmiş ve geyik ölü de olsa biz meydandan ayrılmadan karşımıza çıkmıştı. Bir kış günü gökten düşen yıldırım bile, benim için bu görüntüden daha yıkıcı olamazdı. Elektör'ün yanından ayrılır ayrılmaz, ilk iş olarak, derhal kadının bana tarif ettiği, şapkasında tüy olan o adamı arattırmaya giriştim. Fakat ara vermeden üç gün boyunca bilgi toplamaları için etrafa saldığım adamlarımın hiçbiri, onunla ilgili en ufak bir haber bile getiremediler. İşte şimdi, dostum Kunz, birkaç hafta önce Dahme'deki çiftlikte ben o adamı kendi gözlerimle gördüm." Bu sözlerle, mabeyincinin elini bıraktı; terini silerken, tekrar yatağa gömüldü. Bu olaya dair kendi görüşünü söyleyerek, Elektör'ün görüşünü etkisiz kılmayı ve düzeltmeyi boşa çaba olarak gören mabeyinci, ondan bir yolunu bulup kâğıdı ele geçirmesini, sonra da o adamı kaderine terk etmesini rica etti. Elektör, kâğıdı ele geçirmekten tamamen vazgeçmek zorunda kalmak ya da içindeki bilginin bu adamla birlikte yok olup gideceğini görmek düşüncesinin bile kendisini keder ve çaresizliğe düşürdüğünü, buna rağmen o kâğıdı elde etmenin bir yolunu bulamadığını belirtti. Dostunun, bizzat Çingene kadının kendisini arattırmayı deneyip denemediği sorusuna karşılık Elektör, başka bir bahane göstererek hükümete gönderdiği bir emirle bu kadının izini bugüne kadar hükümdarlığın her köşesinde boşuna arattırdığını söyledi. Daha ayrıntılı açıklamaktan kaçındığı birtakım nedenlerden dolayı, kadının Saksonya'da bulunacağından kuşku duyduğunu ekledi. O sırada bir tesadüf eseri olarak, görevinden alındıktan kısa bir süre sonra ölen Başşansölye Kont Kallheim'ın Neumark'taki mülklerinden kendi ka-

rısının payına düşen mirası almak üzere Berlin'e gitmeye hazırlanan mabeyinci, Elektör'ü gerçekten sevdiğinden, biraz düşündükten sonra, bu meseleyi halletmesi için kendisine tam yetki verip vermeyeceğini sordu. Elektör, mabeyincinin elini içtenlikle göğsüne bastırarak, "Kendini benim yerime koy ve bana o kâğıdı getir!" diye cevap verdi. Bunun üzerine, mabeyinci yola çıkış hazırlıklarını birkaç gün içinde çabucak halledip işlerini düzene koyduktan sonra, karısını Dresden'de bırakarak birkaç uşakla birlikte Berlin'e doğru yola çıktı.

Bu arada, daha önce de belirtildiği gibi, Kohlhaas Berlin'e varmış ve Elektör'ün özel emriyle, içinde kendisinin beş çocuğuyla beraber mümkün olduğunca rahat edeceği bir şövalye hapishanesine götürülmüştü. İmparatorluk adına Viyana'dan gönderilen davavekili oraya varır varmaz, İmparatorluğun topraklarında kamu huzurunu bozduğu gerekçesiyle aleyhine açılan dava, Berlin Yüksek Mahkemesi kürsüsü önünde görülmeye başlandı. Kohlhaas savunmasında, Saksonya'daki silahlı saldırıları ve o sırada başvurduğu şiddet eylemlerinden ötürü, Saksonya Elektörü'yle Lützen'de yapmış olduğu anlaşmaya dayanarak aynı davanın tekrar görülemeyeceğini öne sürdüyse de, bu kez davayı bizzat kendi davavekilini göndererek yürüten İmparatorluk Majesteleri'nin bu durumu dikkate almayacağını öğrendi. Ancak kısa bir süre sonra, Junker Wenzel von Tronka aleyhine açtığı davada, Dresden'dekinin aksine, zararının tam olarak tazmin edileceği kendisine detaylarıyla açıklanınca, duruma razı oldu. Mabeyincinin Berlin'e vardığı gün, kanun Kohlhaas hakkındaki hükmü vermiş ve Kohlhaas kılıçla idama mahkûm edilmişti. Kararın aslında hafif[1] oluşu

1. Ortaçağ'daki diğer ölüm cezaları olan çark, darağacı ya da vücudu dört parçaya ayırma yöntemleriyle kıyaslanıyor. (Ç.N.)

pek dikkate alınmaksızın, davanın iyice karmaşık hale gelmiş olmasından dolayı, hiç kimse bunun uygulanacağına inanmıyordu; hatta tüm şehir halkı, Elektör'ün Kohlhaas'a karşı beslediği iyi niyetten dolayı, yüksek bir emirle bunu büyük bir olasılıkla hemen uzun süreli ağır hapis cezasına çevireceğini umuyordu. Efendisinin kendisine verdiği görevi yerine getirmek için hiç vakit kaybetmemesi gerektiğini gören mabeyinci, bir sabah Kohlhaas hapishanenin penceresinden dalgın bakışlarla gelip geçenleri seyrederken, her zamanki saray kıyafetiyle ona kendini açıkça ve belirgin bir şekilde göstermekle işe başladı. Başını birdenbire hareket ettirmesinden, At Taciri'nin kendisini tanıdığını anlayan mabeyinci, onun gayriihtiyarı elini göğsüne, kapsülün bulunduğu yere götürdüğünü fark edince, daha da büyük bir memnuniyet duydu. O anda Kohlhaas'ın ruhunda kopan fırtınayı, kâğıdı ele geçirme girişimlerinde bir adım daha atmaya yeterli bir hazırlık saydı. Kalabalık Berlin sokaklarında, eskicilik yapanların arasında dikkatini çeken koltuk değnekli, yaşlı bir kadını yanına çağırdı. Kadın, yaşı ve kıyafeti bakımından Elektör'ün tarifine oldukça benziyor gibiydi. Kohlhaas'ın, kendisine şöyle bir görünüp kâğıdı eline tutuşturan kadının yüz hatlarını çok da detaylı hatırlayamayacağını düşündüğünden, onu bahsedilen kadının yerine geçirerek, eğer kabul ederse, Çingene kadın rolünü oynamak üzere Kohlhaas'ın yanına göndermeye karar verdi. O yüzden de, kadını duruma hazırlamak için, ona Jüterbock'ta Elektör ile bahsedilen Çingene kadın arasında geçenleri ayrıntılı bir şekilde anlattı; Çingene kadının Kohlhaas'a ne kadar açıklama yaptığını bilmediğinden, bu kadına özellikle kâğıtta yazılı olan o sır dolu üç maddeyi iyice vurgulamayı unutmadı. Kadına, Saksonya Hanedanı için çok büyük önemi olan bu kâğıdı hileyle olsun, şiddet yoluyla olsun, elde etmek için yapı-

lanları anlatıp Kohlhaas'a kopuk cümleler ve zor anlaşılır bir ifadeyle söylemesi gerekenleri ayrıntılarıyla açıkladıktan sonra, kâğıdın onun yanında güvende olmadığı bahanesiyle şu birkaç zorlu gün geçene kadar saklamak üzere o kâğıdı elinden almasını tembih etti. Eskici kadın, büyük bir para ödülü karşılığında –üstelik mabeyinci, kadının isteği üzerine paranın yarısını peşin vermek zorunda kalmıştı– bu işi derhal kabul etti. Mühlberg'de vurulan uşak Herse'nin annesi, hükümetin izniyle Kohlhaas'ı arada sırada ziyaret ettiğinden, bu kadını birkaç aydır tanıyan eskici kadın için, başgardiyana biraz para verip bir-iki gün içinde At Taciri'nin yanına girmek zor olmadı. Kohlhaas ise içeri giren bu kadını, elindeki mühür yüzükten ve boynundan sarkan mercan kolyeden, Jüterbock'ta tanıdığı, kendisine kâğıdı veren yaşlı Çingene'ye benzetir gibi oldu. Nasıl ki hakiki gibi görünen her zaman hakikatle bağdaşmazsa, burada da öyle bir tesadüf olmuştu ki, bunu anlatmasına anlatacağız, ama isteyenlere bundan şüphe etme özgürlüğünü de tanımak zorundayız: Mabeyinci korkunç bir hata yapmıştı; Çingene kadının taklidini yaptırmak için Berlin sokaklarından tuttuğu ihtiyar eskici kadın, aslında taklit ettirmek istediği sırlarla dolu Çingene'nin ta kendisiydi.

Kadın koltuk değneklerine dayanmış, tuhaf görünüşünden ürküp babalarının yanına sokulan çocukların yanaklarını okşarken, epey zaman önce Saksonya'dan Brandenburg'a geri döndüğünü, mabeyinci Berlin sokaklarında tedbirsizce geçen sene ilkbaharda Jüterbock'ta bulunan Çingene kadını sorunca, hemen yanına gittiğini ve halledilmesini istediği işi sahte bir adla üzerine aldığını söyledi. Kadınla ölmüş karısı Lisbeth arasında garip bir benzerlik olduğunu fark eden At Taciri, neredeyse ona karısının büyükannesi olabilir mi acaba, diye soracaktı, çünkü sadece yüzünün hatları değil, hâlâ güzel olan elle-

rinin kemikli yapısı ve özellikle de konuşurken onları hareket ettiriş tarzı ona en canlısından karısını hatırlatıyordu, hatta karısının boynundaki benin aynısının onda da olduğunu fark etmişti. At Taciri, kafasında birbiriyle çatışan tuhaf düşüncelerle, kadını sandalyeye oturttuktan sonra, mabeyincinin ne tür bir iş için ona yaklaştığını sordu. Bu arada, Kohlhaas'ın ihtiyar köpeği kadının dizlerini koklarken, o da onu eliyle okşadığından hayvan kuyruğunu sallıyordu. Kadın, mabeyincinin kendisine verdiği görevin, Saksonya Hanedanı için çok önemli olan üç sorunun kâğıttaki sır dolu cevaplarını öğrenmek ve kâğıdı ele geçirmek için gönderilen kişinin şu anda Berlin'de bulunduğuna dair onu uyararak göğsünde taşıdığı yerde artık güvenlikte olmadığı bahanesiyle ondan kâğıdı istemek olduğunu söyledi. Gelmekteki asıl amacının ise, kurnazlık ya da şiddet yoluyla onu elinden alacakları tehdidinin boş bir tuzak olduğunu ona bildirmekti, diyerek, koruyuculuğu altında bulunduğu Brandenburg Elektörü'nün gözetimi sayesinde bu adamdan en ufak bir korkusu olmaması gerektiğini, hatta kâğıdın onun yanında kendisininkinden daha güvende olduğunu, onu her kim ve hangi bahane ile olursa olsun başkasına vermekten kaçınmasını öğütledi. Bununla birlikte, Jüterbock'taki panayırda bu amaçla eline tutuşturduğu kâğıttan faydalanmasını ve sınırda asilzade von Stein tarafından yapılan teklifi kabul edip kendisi için artık hiçbir şeye yaramayacak olan bu kâğıdı özgürlük ve hayatının bağışlanması karşılığında Saksonya Elektörü'ne vermesinin akıllıca olacağını söyleyerek konuşmasını bitirdi. Kohlhaas, düşmanını tam da kendisini tekmelediği topuğundan[1] öldürücü bir şekilde yaralayabilme gücünün eline verilmesinden ötürü sevinç-

1. Yazar, Akhilleus'un topuğuna göndermede bulunuyor. (Ç.N.)

le haykırarak, "Dünyada olmaz, anacığım, dünyada olmaz!" dedi ve ihtiyarın elini tutup bilmek istediği tek şeyin o müthiş soruların kâğıttaki cevapları olduğunu belirtti. O arada, ayaklarının dibinde çömelmiş oturan en küçük çocuğu kucağına alan kadın, "Demek dünyada olmaz, at taciri Kohlhaas; ya bu sevimli, küçük, sarışın oğlan için de mi olmaz?" diyerek hayretle kendisine bakan küçüğe gülümsedi, onu göğsüne bastırıp öptü ve çantasından bir elma çıkarıp kemikli elleriyle çocuğa uzattı. Kohlhaas, aklı başından gitmiş bir halde, büyümüş olsalardı, çocuklarının da kendisinin bu şekilde hareket etmesinden dolayı övünç duyacaklarını, çocukları ve torunları için bu kâğıdı elinde tutmaktan daha faydalı hiçbir şey yapamayacağını belirtti. Ayrıca daha önceki deneyimine bakılırsa, yeniden kandırılmayacağına dair kendisine kim güvence verecekti ve sonunda yine, kısa süre öncesinde Lützen'de topladığı adamları gibi bu kâğıdı da boşu boşuna Elektör'e feda etmiş olmayacak mıydı? "Bana verdiği sözü bir kez tutmayan biriyle bir daha asla muhatap olmam! Bir tek senin kesin ve açık talebin, iyi kalpli anacığım, beni bütün başıma gelenlerin mucizevi bir yolla tazmini olarak gördüğüm bu kâğıttan ayırır," diyerek sözlerini bitirdi. Kadın, çocuğu yere bırakırken, onu birçok yönden haklı bulduğunu, ne istiyorsa öyle yapmakta ve yapmamakta serbest olduğunu söyledi; bu arada, koltuk değneklerini tekrar eline aldı ve gitmek üzere hazırlandı. Kohlhaas, kâğıtta ne yazdığına ilişkin sorusunu tekrarladı. Kadının, buna cevap olarak kısaca, "sırf merakını tatmin etmek için de olsa, onu açabileceğini" söylemesi üzerine, gitmeden önce daha başka binlerce konuda ondan aydınlatıcı bilgi almayı arzu ettiğini belirten Kohlhaas, onun gerçekten kim olduğunu, içinde barındırdığı bu bilgiye nasıl erdiğini, Elektör için yazılmış olan bu mucizevi kâğıdı neden ondan esirgeyip doğruca kendisine, üstelik

binlerce insan arasından onun bildiklerine hiç ilgi göstermeyen birisine verdiğini sordu. Tesadüfen, tam o anda, merdivenlerden yukarıya doğru çıkan birkaç polis memurunun çıkardığı gürültüyü duyduklarından, birdenbire bu odada suçüstü yakalanacağı endişesine kapılan kadın, "Tekrar görüşmek üzere, Kohlhaas, tekrar görüşmek üzere! Bir dahaki karşılaşmamızda, bütün bunlara dair bilmediğin şey kalmayacak!" diye cevap verdi. Kapıya doğru dönerken, "Sağlıcakla kalın, çocuklar, sağlıcakla kalın!" diye seslendi, küçükleri sırayla öptü ve gitti.

Bu arada Saksonya Elektörü, kendisine eziyet veren düşüncelere teslim olup o zamanlar Saksonya'da büyük itibarı olan Oldenholm ve Olearius adındaki iki astroloğu yanına çağırtarak onlardan kendisi ve ardından gelecek tüm nesiller için böylesine önem taşıyan bu kâğıttaki sırları keşfetmelerini istedi. Adamlar, Dresden'deki sarayın kulesinde günlerce yaptıkları derin araştırmalardan sonra, kehanetin ilerideki yüzyıllara mı, yoksa şimdiki zamana mı ilişkin olduğu hakkında fikir birliğine varamadılar, belki de o sıralarda hâlâ savaş halinde bulundukları Lehistan Krallığı kastediliyordu. Böylece kâhinlerin arasındaki bu tartışmalar, mutsuz hükümdarı yatıştırmak yerine, içindeki –ümitsizlik demeyelim de– huzursuzluğun daha da şiddetlenmesine yol açtı, en sonunda öyle bir dereceye vardı ki, ruhu artık bunu kaldıramaz hale geldi. Buna bir de mabeyincinin, yanına gelmek üzere Berlin'e doğru yola çıkmaya hazırlanan karısına gönderdiği mektup da eklendi. Mabeyinci, karısına yola çıkmadan önce Elektör'e giderek kendisinin bir kadın aracılığıyla giriştiği başarısız denemenin nasıl kötü bir şekilde sonuçlandığını, kadının bir daha ortalıkta görünmediğini uygun bir dille anlatmasını, hâlâ Kohlhaas'ta bulunan kâğıdı ele geçirmeyi umduğunu, çünkü hakkında verilen ölüm kararının Brandenburg Elektörü tarafından dosyaların tamamen ince-

lenmesinden sonra imzalandığını, infaz gününün de Hurma Pazarı'ndan[1] sonraki pazartesi olarak belirlendiğini söylemesini yazmıştı. Bu haber üzerine kalbi endişe ve kederden parça parça olan Elektör, tam anlamıyla bitmiş biri gibi, odasına kapandı; iki gün boyunca yaşamdan bezmiş bir halde hiçbir şey yemedi; üçüncü gün birdenbire ava çıkmak için Dessau Prensi'nin yanına gideceğini hükümete kısa bir yazıyla bildirip Dresden'i terk etti. Gerçekten nereye gittiğini, Dessau yoluna sapıp sapmadığını bir kenara bırakalım; çünkü karşılaştırma yaptığımız vakayinamelerden elde ettiğimiz bilgiler bu noktada tuhaf bir biçimde birbirine ters düşmekte ve biri diğerini imkânsız kılmaktadır. Kesin olan bir şey varsa, o da Dessau Prensi'nin o sıralarda ava çıkamayacak bir durumda, dayısı Dük Heinrich'in yanında Braunschweig'da hasta yatağında yattığı, Bayan Heloise'nin de ertesi akşam kuzeni diye tanıttığı Kont von Königstein'la birlikte kocası mabeyinci Herr Kunz'la Berlin'de bir araya geldiğidir. Bu arada, Elektör'ün emriyle Kohlhaas'a idam hükmü okunmuş, zincirleri çözülmüş ve bir süre önce Dresden'de elinden alınan mal varlığıyla ilgili belgeler kendisine geri verilmişti. Mahkemenin tayin ettiği müşavirler, ölümünden sonra servetinin nasıl değerlendirilmesini istediğini sorunca, bir noter yardımıyla çocuklarının lehine bir vasiyetname düzenledi; Kohlhaasenbrück'lü dürüst ve mert memur dostunu da onlara vasi tayin etti. Son günlerinde daha önce tatmadığı bir huzur ve mutluluk duyuyordu; çünkü Elektör'ün özel emri üzerine, kendisine bir ayrıcalık tanınarak içinde tutulduğu hücre açılmış, sayıları çok fazla olan şehirdeki tüm dostlarına gece gündüz serbestçe yanına girip çıkma izni verilmişti. Hatta Doktor Luther'in

1. Büyük Perhiz'in Paskalya'dan önceki son pazar günü. (Ç.N.)

elçisi sıfatıyla teolog Jakob Freising'in, bizzat Luther tarafından yazılmış, kuşkusuz çok dikkate değer, ama ne yazık ki şu anda kaybolmuş olan bir mektubu teslim etmek üzere hücresine geldiğini görmenin ve bu din bilgini eliyle, yardımcıları Brandenburg'lu iki başrahip huzurunda, kutsal komünyona kavuşmanın onuruna da erişti. Şehir halkı heyecan içinde, hâlâ onu kurtaracak "yüksek yerden" bir emrin gelmesini ümit etmekten vazgeçmezken, Hurma Pazarı'ndan sonraki o meşum pazartesi günü gelip çattı. O gün, hakkını bizzat elde etmek için sabırsızca giriştiği mücadelenin bedelini dünyaya ödeyecek ve barış yeniden sağlanacaktı. Kohlhaas, güçlü bir muhafız eşliğinde, her iki oğlunu kucağında taşıyarak (buna izin verilmesi için mahkeme kürsüsü önünde özellikle ricada bulunmuştu), teolog Jakob Freising tarafından hapishanenin kapısı dışına çıkarıldığında, elini sıkıp onunla vedalaşan hüzünlü dost kalabalığının arasından, Elektör sarayının kâhyası, yüzünde sarsılmış bir ifadeyle yanına yaklaştı ve bir kâğıt uzatarak, yaşlı bir kadının bunu kendisine vermesini tembihlediğini söyledi. Kohlhaas, bir yandan çok az tanıdığı bu adamın yüzüne hayretle bakarken, bir yandan da ağızda ıslatılan bir mühürle kapatılmış olduğundan, kendisine hemen o bilindik Çingene kadını hatırlatan kâğıdı açtı. Kâğıtta yazılı olan şu sözler karşısında At Taciri'nin düştüğü şaşkınlığı kim tarif edebilir ki:

Kohlhaas, Saksonya Elektörü şu anda Berlin'de; kendisi infazın yapılacağı meydana gelmek üzere çoktan yola çıktı. Eğer sence önemi varsa, onu şapkasındaki mavi ve beyaz tüylerden tanıyabilirsin. Onun hangi amaçla geldiğini sana söylememe gerek yok. Sen toprağa gömülür gömülmez, mezarı kazdırıp o kapsülü çıkarttıracak ve içindeki kâğıdı açıp okuyacak.

Elisabeth'in

Kohlhaas, telaşla kâhyaya dönerek kendisine bu kâğıdı veren mucizevi kadını tanıyıp tanımadığını sordu. Kâhya tam ona cevap vermek üzere, "Kohlhaas, o kadın," diye söze başladıysa da, cümlenin ortasında tuhaf bir biçimde dili tutuldu; o anda arkadan gelen halkın itmesiyle ilerleyen Kohlhaas, bütün vücudu titrer gibi sarsılan adamın sözlerini duyamadı. İnfazın yapılacağı meydana vardığında, Brandenburg Elektörü'nün, aralarında Başşansölye Herr Heinrich von Geusau'nun da bulunduğu maiyetiyle birlikte, büyük bir insan kalabalığı arasında atının üzerinde orada hazır bulunduğunu gördü: Sağında idam kararının bir kopyasını elinde tutan İmparatorluğun temsilcisi Avukat Franz Müller; solunda Dresden Saray Mahkemesi'nin kararını sunacak olan kendi avukatı, hukuk bilimcisi Anton Zäuner; diğer yarısı halk tarafından tamamlanan dairenin ortasında ise bir tellal, elinde bir bohça eşya, yanında da semizlikten pırıl pırıl parlayan, yerinde duramayarak toprağı eşen iki kara yağız at vardı. Şansölye Herr Heinrich, efendisi adına Dresden'de yürüttüğü davada, Junker Wenzel von Tronka'ya karşı en ufak bir taviz verilmeksizin isteklerini harfi harfine kabul ettirmişti. Şöyle ki: Atlar, başları üzerinde bir bayrak dalgalandırılarak onurları iade edildikten sonra, onlara bakan deri yüzücünün elinden alınmış, Asilzade'nin adamları tarafından beslenip semirtilmiş ve bu iş için özel olarak oluşturulan bir komisyon önünde Dresden'in pazar meydanında avukata teslim edilmişlerdi. Kohlhaas, muhafızların eşliğinde Elektör'ün bulunduğu tepeye çıkarken, Elektör şöyle konuştu: "Kohlhaas, işte sana hakkının verildiği gün geldi! Bak, Tronkenburg'da zorla elinden alınan ve senin hükümdarın olarak geri verilmesini sağlamakla yükümlü olduğum her şeyi sana teslim ediyorum: Atlarını, boyunbağını, paranı, iç çamaşırlarını, hatta Mühlberg'deki çarpışmada

hayatını kaybeden uşağın Herse'nin tedavi masraflarını bile. Şimdi, seni memnun edebildim mi?" Kohlhaas, Şansölye'nin bir işaretiyle kendisine uzatılan kararı, heyecandan irileşmiş, pırıl pırıl parlayan gözlerle okurken, kollarında tuttuğu çocuklarını yanı başına yere indirdi. Yazıda, Junker Wenzel'in iki yıl hapse mahkûm edildiğine dair bir madde görünce, duygularının şiddetine kapılarak ellerini göğsü üzerinde çaprazlama kavuşturup uzaktan Elektör'ün önünde yere kapandı. Doğrulurken elini bağrına basarak sevinçle Şansölye'ye dünyadaki en büyük dileğinin yerine gelmiş olduğunu söyledi; sonra atların yanına gitti, onları iyice gözden geçirdi, dipdiri boyunlarını okşadı ve tekrar Şansölye'nin yanına dönerek neşe içinde, onları oğulları Heinrich ve Leopold'e armağan ettiğini açıkladı. Şansölye Herr Heinrich von Geusau, atının üzerinden ona şefkatli bakışlarını yönelterek Elektör adına bu son arzusunun kutsal sayılacağına dair söz verdi ve bohçanın içindeki diğer eşyalarla ilgili kararını da bildirmesini istedi. Bunun üzerine Kohlhaas, meydandaki kalabalığın arasında fark ettiği Herse'nin annesini yanına çağırdı ve bohçayı ona uzatarak, "Al anacığım, bunlar senin," dedi. Kendisine tazminat olarak verilen parayı da, bohçadakilerle birlikte, ihtiyarlığında iyi bakılsın diye kadına armağan etti. O sırada Elektör seslendi: "At taciri Kohlhaas, artık zarar ziyanın tazmin edildi, hakkın teslim edilmiş oldu. Şimdi sen de, İmparatorluğun topraklarında huzur ve barışı bozduğun için, avukatı burada bulunan İmparatorluk Majesteleri'nin hakkını teslim etmeye hazır ol!" Kohlhaas şapkasını çıkarıp yere attı ve hazır olduğunu söyledi. Çocuklarını bir kez daha kollarının arasına alıp bağrına bastıktan sonra, Kohlhaasenbrück'lü memura teslim etti. Gözyaşları yanaklarından süzülen memur, çocukları meydandan uzaklaştırırken, Kohlhaas kütüğün başına geldi. Boyunbağını

çözüp göğüslüğünü ancak açmıştı ki, çevresinde halkın oluşturduğu kalabalığa şöyle bir göz gezdirdiği sırada, kendisinden az uzakta, iki şövalyenin bedenleri arkasına gizlenmeye çalışan, şapkası mavi ve beyaz tüylerle süslü o herkesin çok iyi tanıdığı adamı fark etti. Kohlhaas, çevresindeki muhafızları şaşırtan ani bir hareketle o adamın iyice yakınına gidip tam önünde durdu, göğsündeki kapsülü açıp içindeki kâğıdı çıkardı, mührünü söktü, okudu ve tatlı ümitlere kapılmaya başlayan, şapkası mavi-beyaz tüylerle bezenmiş adama gözlerini dikip kâğıdı ağzına tıktı ve yuttu. Mavi-beyaz tüylü şapkanın sahibi bunu görünce, her tarafı kasılarak baygın bir halde yere yığıldı. Beraberindekiler endişe içinde onun üzerine eğilip yerden kaldırmaya çalışırlarken, Kohlhaas idam sehpasına geri döndü, celladın baltası başını gövdesinden ayırdı. Kohlhaas'ın hikâyesi burada bitiyor. Naaşı halkın hep birlikte söylediği ağıtlarla bir tabuta konulduktan sonra, şehrin dışındaki kilise mezarlığına geleneğe uygun biçimde defnedilmek üzere taşıyıcılar tarafından kaldırılıp götürülürken, Elektör ölenin oğullarını yanına çağırdı, Şansölye'ye bu çocukları soylu ailelerin oğullarının eğitildiği okula yazdırmasını tembih etti ve onlara soyluluk unvanı verdi. Bundan kısa bir süre sonra Saksonya Elektörü ruhen ve bedenen sarsılmış bir halde Dresden'e döndü; devamı tarih kitaplarından öğrenilebilir. Kohlhaaslara gelince; geçen yüzyılda Mecklenburg'da hâlâ bu soydan zinde ve mutlu kişiler yaşıyordu.

KLASİKLER DİZİSİ

ADSIZ ÜLKE / Alain-Fournier / Çev. Özdemir İnce
POETİKA / Aristoteles / Çev. Samih Rifat
AŞK VE GURUR / Jane Austen / Çev. Nihal Yeğinobalı
EMMA / Jane Austen / Çev. Nihal Yeğinobalı
MANSFIELD PARK / Jane Austen / Çev. Nihal Yeğinobalı
EUGÉNIE GRANDET / Honoré de Balzac / Çev. Tahsin Yücel
GİZLİ BAŞYAPIT / Honeré de Balzac / Çev. Samih Rifat
GORIOT BABA / Honoré de Balzac / Çev. Tahsin Yücel
İKİ YENİ GELİNİN ANILARI / Honoré de Balzac / Çev. Ataç
KİBAR FAHİŞELERİN İHTİŞAM VE SEFALETİ / Honoré de Balzac / Çev. Aysel Bora
VADİDEKİ ZAMBAK / Honoré de Balzac / Çev. Tahsin Yücel
EUGÉNIE GRANDET / Honoré de Balzac / Çev. Tahsin Yücel
JANE EYRE / Charlotte Brontë / Çev. Nihal Yeğinobalı
UĞULTULU TEPELER / Emily Brontë / Çev. Naciye Akseki Öncül
BEYAZLI KADIN / Wilkie Collins / Çev. Serim As Özdemir
KARANLIĞIN YÜREĞİ / Joseph Conrad / Çev. Erhun Yücesoy
ÜÇ DENİZ ÖYKÜSÜ / Joseph Conrad / Çev. Ayça Sabuncuoğlu
NARCISSUS'UN ZENCİSİ / Joseph Conrad / Çev. Erhun Yücesoy
MUHBİR / Joseph Conrad / Çev. Erhun Yücesoy
DOKTOR ÇEHOV'DAN ÖYKÜLER / Anton Çehov / Çev. Mehmet Özgül
ÖYLE BİR HİKÂYE / Anton Çehov / Çev. Nihal Yalaza Taluy
DEĞİRMENİMDEN MEKTUPLAR / Alphonse Daudet / Çev. Volkan Yalçıntoklu
TARASCONLU TARTARIN / Alphonse Daudet / Çev. Tahsin Yücel
ŞEYTANİ ÖYKÜLER / Barbey d'Aurevilly / Çev. Aysel Bora
MOLL FLANDERS / Daniel Defoe / Çev. Nihal Yeğinobalı
BÜYÜK UMUTLAR / Charles Dickens / Çev. Nihal Yeğinobalı
İKİ ŞEHRİN HİKÂYESİ / Charles Dickens / Çev. Meram Arvas
OLIVER TWIST / Charles Dickens / Çev. Nihal Yeğinobalı
KUYU VE SARKAÇ / Edgar Allan Poe / Çev. Nazire Ersöz
AMCANIN DÜŞÜ / Fyodor Dostoyevski / Çev. Nihal Yalaza Taluy
BEYAZ GECELER / Fyodor Dostoyevski / Çev. Sabri Gürses
BUDALA / Fyodor Dostoyevski / Çev. Nihal Yalaza Taluy
İKİZ / Fyodor Dostoyevski / Çev. Sabri Gürses
İNSANCIKLAR / Fyodor Dostoyevski / Çev. Sabri Gürses
KARAMAZOV KARDEŞLER / Fyodor Dostoyevski / Çev. Ayşe Hacıhasanoğlu

KLASİKLER

Alman tacir Michael Kohlhaas 1532'de Leipzig Panayırı'na giderken bir Sakson soylusu iki atına el koyar. Kendisine tazminat ödenmesi için mahkemeye yaptığı başvuru sonuçsuz kalınca, Kohlhaas tüm Sakson soylularına açıktan açığa meydan okumaya başlar...

XIX. yüzyıl Alman edebiyatının en etkileyici yazar ve şairlerinden Heinrich von Kleist'ın ilk kez 1810'da yayımlanan *Michael Kohlhaas* adlı uzun öyküsü, XVI. yüzyılda yaşanmış gerçek bir olaydan yola çıkar. Birçok kez opera, tiyatro ve sinemaya da uyarlanan bu öykü, insanların ve doğanın zorbalığı karşısında dayanma gücünü sonuna kadar harcayan bir asinin, haklarını savunmadaki kararlılığını ve egemenlerin acımasızlığını anlatır.

Klasik Alman edebiyatının en "modern" yazarlarından biri olan Kleist, Fransa ve Almanya'daki gerçekçi, dışavurumcu, ulusalcı ve varoluşçu akımlara bağlı şairler için ilk örnek oluşturmuş, modern yaşamın bugün odaklandığımız sorunlarını inanılmaz dehasıyla çok önceden edebiyata taşımıştır.

Kapak resmi: Adolf Schreyer

can

10 TL
KDV DAHİL

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi